

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ
ΖΗΤΗΣΗΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΦΙΛ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ

Τεχνική Έκθεση

Στο πλαίσιο της συνεργασίας
του Εργαστηρίου Τουρισμού & Επιχειρηματικότητας
και της περιφέρειας Κρήτης

Ηράκλειο, Ιανουάριος 2019

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

© 2019, TEI
Κρήτης
Με επιφύλαξη
παντός δικαιώματος.
All rights reserved.

Κύρια Ερευνητική Ομάδα

Δρ. Αλέξανδρος Αποστολάκης
Δρ. Ειρήνη Δήμου
Δρ. Μάρκος Κουργιαντάκης
Ιωάννα Βισκαδουράκη

Στοιχεία Επικοινωνίας ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων,
Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας,
ΤΕΙ Κρήτης, Εσταυρωμένος,
71004, Ηράκλειο
Τηλ: 2810-379621,
Fax: 2810-379638,
Web: www.tenlab.gr
Email:
aapostolakis@staff.teicrete.gr

Περιεχόμενα

1.	Μεθοδολογία της Έρευνας.....	6
1.1.	Στόχοι	6
1.2.	Σχεδιασμός της έρευνας	7
1.3.	Σχεδιασμός ερωτηματολογίου.....	8
1.4.	Επεξεργασία και ανάλυση στοιχείων	9
2.	Εμπειρικά αποτελέσματα επισκεπτών της Ανατολικής Κρήτης	11
2.1.	Επαναληπτικότητα διακοπών στην Κρήτη.....	11
2.2.	Τύπος οργάνωσης ταξιδιού	11
2.3.	Διάρκεια παραμονής στην Κρήτη	12
2.4.	Τύπος καταλύματος.....	14
2.5.	Κόστος διαμονής	14
2.6.	Δαπάνες διακοπών στην Κρήτη (εξαιρείται το κόστος εισιτηρίων και διαμονής) ..	16
2.7.	Σύγκριση ποσοστών ημερήσιων δαπανών και κόστους διαμονής	17
2.8.	Τουριστικές δραστηριότητες	18
2.9.	Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης.....	20
2.10.	Αξιολόγηση της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός.....	22
2.11.	Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης ως τουριστικός προορισμός.....	22
2.12.	Σύγκριση αξιολογήσεων Κρήτης και Ανατολικής Κρήτης	23
2.13.	Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής στην Κρήτη και στην Αν. Κρήτη	24
2.14.	Προθέσεις επισκεπτών για την Ανατολική Κρήτη	26
2.15.	Ταξιδιωτικό γκρουπ.....	28
2.16.	Χώρα μόνιμης κατοικίας	28
2.17.	Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών.....	29
3.	Συγκριτικά Αποτελέσματα Ανατολικής Κρήτης, Νομού Ηρακλείου Νομού Λασιθίου	31
	Εισαγωγή.....	31
3.1.	Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη.....	31
3.2.	Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη.....	32
3.3.	Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής	33
3.4.	Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή	34
3.5.	Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή	35
3.6.	Αξιολόγηση σχέσης «Ποιότητας – Τιμής» στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη.....	36

3.7.	Αξιολόγηση σχέσης «αντιλαμβανόμενης Ποιότητας – προσφερόμενης Τιμής» σε κάθε περιοχή ξεχωριστά.....	37
3.8.	Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή.....	38
3.9.	Αξιολόγηση ικανοποίησης χαρακτηριστικών περιοχών	40
3.10.	Αξιολόγηση Κρήτης, ανά τύπο επισκέπτη	43
3.11.	Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου	44
3.12.	Αξιολόγηση προθέσεων ανά περιοχή.....	45
3.13.	Ταξιδιωτικό γκρουπ ανά περιοχή	48
3.14.	Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή	49
3.15.	Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών ανά περιοχή	51
4.	Ανάλυση αποτελεσμάτων Διπλής Εισόδου ανά κατηγορία Ημερήσιας Κατανάλωσης..	53
	Εισαγωγή.....	53
4.1.	Σχέση ημερήσιων δαπανών και Επισκεπτόμενων Νομών	54
4.2.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά Επαναληπτικότητα επίσκεψης	54
4.3.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο οργάνωσης ταξιδιού	55
4.4.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά διάρκεια διαμονής.....	56
4.5.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο καταλύματος.....	56
4.6.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά κατηγορίες ημερήσιου κόστους διαμονής ..	57
4.7.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης σχέσης ποιότητας – τιμής στην Κρήτη συνολικά	58
4.8.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης σχέσης ποιότητας – τιμής στην Αν. Κρήτη	59
4.9.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης της Κρήτης	60
4.10.	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης της Ανατολικής Κρήτης.....	61
4.11.	Κατηγορίες δαπανών ανά δραστηριότητα.....	61
4.12.	Κατηγορίες δαπανών ανά Ταξιδιωτικό γκρουπ.....	63
4.13.	Κατηγορίες ημερήσιας δαπάνης ανά Χώρα προέλευσης επισκεπτών.....	64
4.14.	Σχέση μεταξύ δημογραφικών χαρακτηριστικών και ημερήσιας τουριστικής δαπάνης... ..	65
5.	Εξωτερική πιστοποίηση Εμπειρικών αποτελεσμάτων έρευνας.....	69
	Συμπεράσματα.....	77
	Βιβλιογραφία.....	80

Περιεχόμενα διαγραμμάτων & πινάκων

	Σελ.
<u>Διάγραμμα 1</u>	Επαναληπτικότητα διακοπών στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 2</u>	11
<u>Διάγραμμα 3</u>	Τύπος οργάνωσης ταξιδιού
<u>Διάγραμμα 4</u>	11
<u>Διάγραμμα 5</u>	Συνολική διάρκεια διαμονής στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 6</u>	12
<u>Διάγραμμα 7</u>	Διάρκεια διαμονής σε κάθε νομό
<u>Διάγραμμα 8</u>	13
<u>Διάγραμμα 9</u>	Τύπος καταλύματος
<u>Διάγραμμα 10</u>	14
<u>Διάγραμμα 11</u>	Συνολικό κόστος διαμονής
<u>Διάγραμμα 12</u>	15
<u>Διάγραμμα 13</u>	Ημερήσιο κόστος διαμονής
<u>Διάγραμμα 14</u>	15
<u>Διάγραμμα 15</u>	Συνολικές τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 16</u>	16
<u>Διάγραμμα 17</u>	Ημερήσιες δαπάνες διακοπών στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 18</u>	16
<u>Διάγραμμα 19</u>	Σύγκριση συνολικών ημερήσιων δαπανών & Κόστους διαμονής
<u>Διάγραμμα 20</u>	17
<u>Διάγραμμα 21</u>	Δραστηριότητες επισκεπτών κατά τη διάρκεια των διακοπών στην Αν. Κρήτη
<u>Διάγραμμα 22</u>	19
<u>Διάγραμμα 23</u>	Δραστηριότητες σε κλίμακα 100%
<u>Διάγραμμα 24</u>	19
<u>Διάγραμμα 25</u>	Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης
<u>Διάγραμμα 26</u>	20
<u>Διάγραμμα 27</u>	Παρουσίαση θετικών αξιολογήσεων παραγόντων Ανατολικής Κρήτης
<u>Διάγραμμα 28</u>	21
<u>Διάγραμμα 29</u>	Αξιολόγηση της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός
<u>Διάγραμμα 30</u>	22
<u>Διάγραμμα 31</u>	Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης ως τουριστικός προορισμός
<u>Διάγραμμα 32</u>	22
<u>Διάγραμμα 33</u>	Σύγκριση αξιολογήσεων Κρήτης και Ανατολικής Κρήτης
<u>Διάγραμμα 34</u>	23
<u>Διάγραμμα 35</u>	Σύγκριση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής
<u>Διάγραμμα 36</u>	24
<u>Διάγραμμα 37</u>	Αξιολόγηση της σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής στην Ανατολική Κρήτη
<u>Διάγραμμα 38</u>	25
<u>Διάγραμμα 39</u>	Σύγκριση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής σε Κρήτη και Ανατολική Κρήτη
<u>Διάγραμμα 40</u>	25
<u>Διάγραμμα 41</u>	Προθέσεις επισκεπτών για την επίσκεψη στην Ανατολική Κρήτη
<u>Διάγραμμα 42</u>	27
<u>Διάγραμμα 43</u>	Ταξιδιωτικό γκρουπ διακοπών
<u>Διάγραμμα 44</u>	28
<u>Διάγραμμα 45</u>	Χώρα προέλευσης επισκεπτών
<u>Διάγραμμα 46</u>	28
<u>Διάγραμμα 47</u>	Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη
<u>Διάγραμμα 48</u>	31
<u>Διάγραμμα 49</u>	Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη
<u>Διάγραμμα 50</u>	32
<u>Διάγραμμα 51</u>	Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής
<u>Διάγραμμα 52</u>	33
<u>Διάγραμμα 53</u>	Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 54</u>	34
<u>Διάγραμμα 55</u>	Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 56</u>	35
<u>Διάγραμμα 57</u>	Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε σύγκριση με παρόμοιους προορισμούς, ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 58</u>	36
<u>Διάγραμμα 59</u>	Αξιολόγηση της σχέσης «αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε κάθε περιοχή
<u>Διάγραμμα 60</u>	37
<u>Διάγραμμα 61</u>	Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 62</u>	39
<u>Διάγραμμα 63</u>	Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου
<u>Διάγραμμα 64</u>	42
<u>Διάγραμμα 65</u>	Αξιολόγηση Κρήτης ανά τύπο επισκέπτη
<u>Διάγραμμα 66</u>	43
<u>Διάγραμμα 67</u>	Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου
<u>Διάγραμμα 68</u>	44
<u>Διάγραμμα 69</u>	Προθέσεις επισκεπτών ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 70</u>	47
<u>Διάγραμμα 71</u>	Ταξιδιωτικά γκρουπ ενηλίκων ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 72</u>	48
<u>Διάγραμμα 73</u>	Ταξιδιωτικά γκρουπ με ανήλικους
<u>Διάγραμμα 74</u>	49
<u>Διάγραμμα 75</u>	Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή
<u>Διάγραμμα 76</u>	50
<u>Διάγραμμα 77</u>	Συνολικές τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 78</u>	53
<u>Διάγραμμα 79</u>	Ημερήσιες τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη
<u>Διάγραμμα 80</u>	53
<u>Διάγραμμα 81</u>	Σχέση μεταξύ κατηγοριών ημερήσιας δαπάνης και Νομών
<u>Διάγραμμα 82</u>	54
<u>Διάγραμμα 83</u>	Σχέση μεταξύ κατηγοριών ημερήσιας δαπάνης και επαναληπτικότητας
<u>Διάγραμμα 84</u>	55

	επίσκεψης στην Κρήτη	
<u>Διάγραμμα 43</u>	Κατηγορίες ημερήσιας δαπάνης ανάλογα με τον Τύπο οργάνωσης Ταξιδιού	55
<u>Διάγραμμα 44</u>	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά διάρκεια διαμονής	56
<u>Διάγραμμα 45</u>	Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο καταλύματος	57
<u>Διάγραμμα 46</u>	Σχέση μεταξύ Ημερήσιου Κόστους Διαμονής και κατηγοριών Ημερήσιας δαπάνης	58
<u>Διάγραμμα 47</u>	Ημερήσια δαπάνη ανά Αξιολόγηση Επιπέδου Τιμών στην Κρήτη	59
<u>Διάγραμμα 48</u>	Ημερήσια δαπάνη ανά Αξιολόγηση Επιπέδου Τιμών στην Ανατολική Κρήτη	59
<u>Διάγραμμα 49</u>	Ημερήσιες δαπάνες σε σχέση με την Αξιολόγηση της Κρήτης	60
<u>Διάγραμμα 50</u>	Ημερήσιες δαπάνες σε σχέση με την Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης	61
<u>Διάγραμμα 51</u>	Σχέση Ημερήσιων δαπανών και Τουριστικών Δραστηριοτήτων	62
<u>Διάγραμμα 52</u>	Ημερήσια δαπάνη ανάλογα με τον αριθμό ατόμων στο ταξιδιωτικό γκρουπ	63
<u>Διάγραμμα 53</u>	Ημερήσιες δαπάνες ανάλογα με τη χώρα προέλευσης	64
<u>Διάγραμμα 54</u>	Ημερήσια δαπάνη & Φύλο	66
<u>Διάγραμμα 55</u>	Ημερήσια δαπάνη & Ηλικία	66
<u>Διάγραμμα 56</u>	Ημερήσια δαπάνη & Οικογενειακή κατάσταση	66
<u>Διάγραμμα 57</u>	Ημερήσια δαπάνη & Επαγγελματική κατάσταση	67
<u>Διάγραμμα 58</u>	Ημερήσια δαπάνη & Εισόδημα	67

<u>Πίνακας 1</u>	Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών Ανατολικής Κρήτης	29
<u>Πίνακας 2</u>	Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη	31
<u>Πίνακας 3</u>	Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη	32
<u>Πίνακας 4</u>	Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής	33
<u>Πίνακας 5</u>	Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή	34
<u>Πίνακας 6</u>	Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή	35
<u>Πίνακας 7</u>	Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε σύγκριση με παρόμοιους προορισμούς, ανά περιοχή	36
<u>Πίνακας 8</u>	Αξιολόγηση της σχέσης «αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε κάθε περιοχή	37
<u>Πίνακας 9</u>	Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή	38
<u>Πίνακας 10</u>	Αξιολόγηση ικανοποίησης από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των περιοχών	41
<u>Πίνακας 11</u>	Αξιολόγηση της Κρήτης ανά τύπο επισκέπτη	43
<u>Πίνακας 12</u>	Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου	44
<u>Πίνακας 13</u>	Προθέσεις επισκεπτών ανά περιοχή	46
<u>Πίνακας 14</u>	Ταξιδιωτικά γκρουπ ανά περιοχή	48
<u>Πίνακας 15</u>	Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή	50
<u>Πίνακας 16</u>	Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών ανά περιοχή	51
<u>Πίνακας 17</u>	Κατηγορίες Ταξιδιωτικών Γκρουπ και Ημερήσιας δαπάνης	63
<u>Πίνακας 18</u>	Σχέση μεταξύ Δημογραφικών χαρακτηριστικών και ημερήσιας τουριστικής δαπάνης	65
<u>Πίνακας 19</u>	Αποτελέσματα άλλων ερευνών	73

Ενότητα 1

Μεθοδολογία Έρευνας

1. Μεθοδολογία της Έρευνας

1.1. Στόχοι

Βασικός στόχος της έρευνας είναι η μελέτη του προφίλ των αλλοδαπών επισκεπτών της Ανατολικής Κρήτης με σκοπό να βρεθούν οι πιθανές προοπτικές του τουριστικού κλάδου σε αυτές τις περιοχές. Στην προσπάθεια μελέτης του προφίλ των επισκεπτών διερευνώνται οι ταξιδιωτικές τους συνήθειες, οι αντιλήψεις τους για το νομό Ηρακλείου και το νομό Λασιθίου, οι προθέσεις και οι δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στην Αν. Κρήτη. Επίσης σημαντικό μέρος της έρευνας αποτελεί η μελέτη της τουριστικής δαπάνης των επισκεπτών όσο αφορά τη διαμονή τους αλλά και τα συνολικά έξοδα των διακοπών τους, όπως επίσης και η αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ ποιότητας και τιμής στην Αν. Κρήτη και ξεχωριστά για το κάθε νομό. Τονίζεται ότι αυτή η πληροφορία συλλέγεται για 1^η φορά στην Αν. Κρήτη, και ως εκ τούτου θεωρούμε ότι μπορεί να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο χάραξης τουριστικής πολιτικής.

Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία εστιάζει η συγκεκριμένη μελέτη αφορούν:

1. Ποιος είναι ο μέσος επισκέπτης της Ανατολικής Κρήτης;
2. Σε τι επίπεδα διαμορφώνονται τα επίπεδα της τουριστικής δαπάνης στην Αν. Κρήτη;
3. Ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ των επισκεπτών σε Νομό Ηρακλείου και Λασιθίου αντίστοιχα;

Η έρευνα αφορά δύο διαφορετικούς νομούς, για αυτό το λόγο δημιουργήθηκαν ξεχωριστά ερωτηματολόγια για τις 2 περιοχές/προορισμούς έτσι ώστε να γίνεται άμεσα ο διαχωρισμός μεταξύ τους.

Μέσω αυτής της έρευνας η περιοχή της Ανατολικής Κρήτης αποκτά όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τους επισκέπτες της. Πιο συγκεκριμένα δίνεται η δυνατότητα σχηματισμού μίας πιο ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με:

- Τις ταξιδιωτικές συνήθειες των επισκεπτών της Ανατολικής Κρήτης, την επαναληπτικότητα των ταξιδιών, τον τύπο των διακοπών τους, τον τόπο και τον τύπο διαμονής τους, όπως επίσης και τις προθέσεις τους.
- Τις τουριστικές τους δαπάνες και την αξιολόγησή τους σχετικά με τη σχέση ποιότητας – τιμής σε περιφερειακό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο νομού (Ηρακλείου και Λασιθίου αντίστοιχα).
- Τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν στη διάρκεια των διακοπών τους
- Την άποψή τους σχετικά με διάφορα χαρακτηριστικά των περιοχών όπως για παράδειγμα το κλίμα, το περιβάλλον, οι πολιτιστικοί πόροι κ.ά.
- Την ικανοποίηση τους από τη τουριστική εμπειρία τους στη Κρήτη.

Όλα τα παραπάνω, αποτελούν σημαντικές πληροφορίες που σχηματίζουν ένα ολοκληρωμένο προφίλ επισκεπτών, βοηθούν στην αναγνώριση των αναγκών τους και

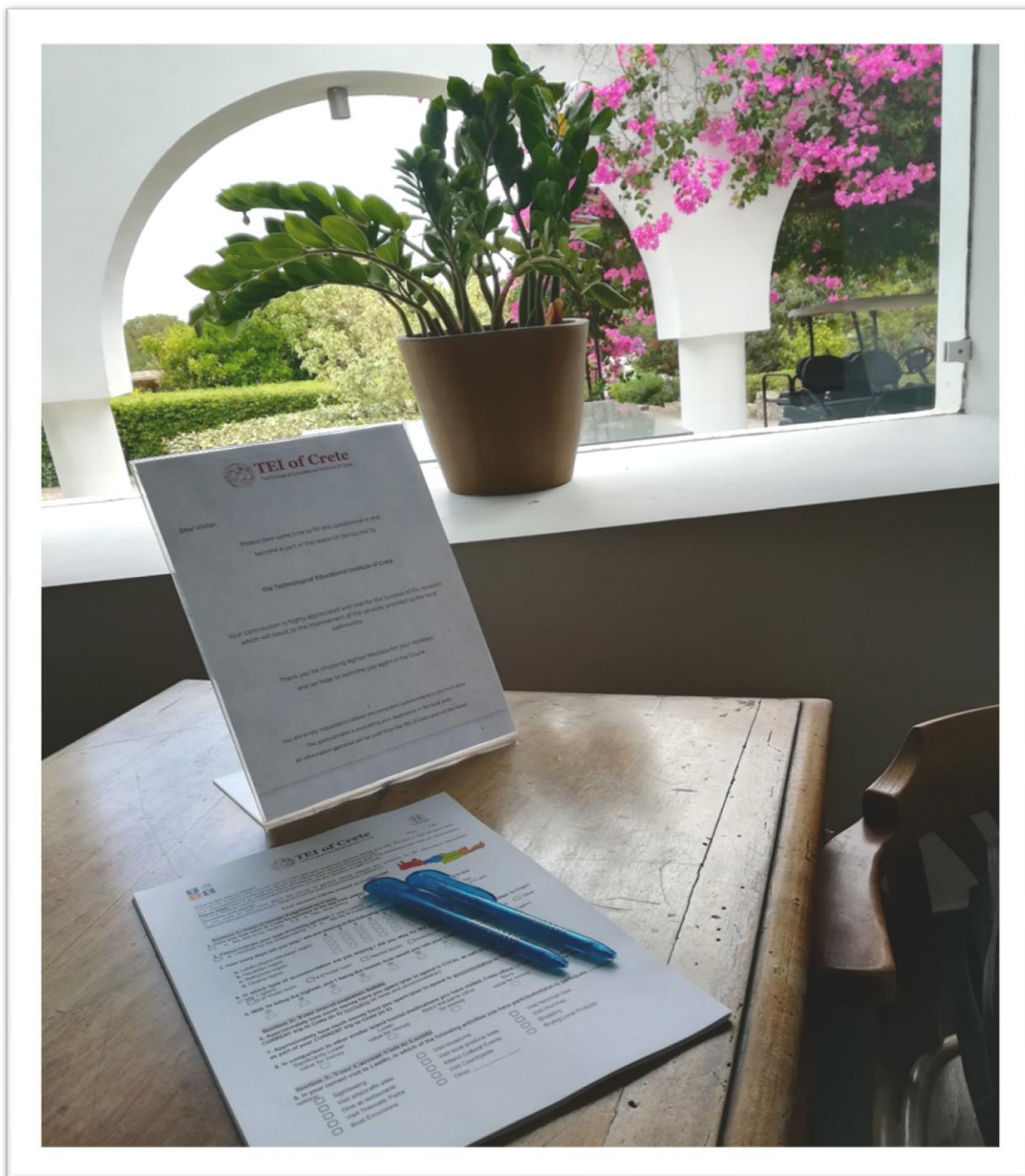
επιπλέον μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για το σχεδιασμό μίας πιο κατάλληλης στρατηγικής μάρκετινγκ της Περιφέρειας και άλλων φορέων του τουρισμού στο νησί.

1.2. Σχεδιασμός της έρευνας

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα βήματα του σχεδιασμού της έρευνας. Αρχικά προσδιορίστηκαν και οριστικοποιήθηκαν τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα. Αφού προηγουμένως πραγματοποιήθηκε πιλοτική διάχυση (pilot survey) του ερωτηματολογίου σε μικρό δείγμα επισκεπτών ώστε να αποκαλυφθούν τυχόν λάθη και παραλήψεις, οριστικοποιήθηκε το μεθοδολογικό εργαλείο (υποβοηθούμενο ερωτηματολόγιο). Η ομάδα – στόχος που επιλέχθηκε ήταν επισκέπτες της Περιφέρειας Ανατολικής Κρήτης, άνω των 18 ετών, οι οποίοι επέλεξαν να κάνουν έστω και μια (1) διανυκτέρευση στην Κρήτη και μία (1) επίσκεψη σε έναν από τους δύο νομούς της Ανατολικής Κρήτης. Η μέθοδος που επιλέχθηκε ως μέσο διεξαγωγής της έρευνας είναι η μέθοδος του δομημένου ερωτηματολογίου.

Ως επόμενο βήμα καθορίστηκε ο τρόπος και ο τόπος συλλογής των στοιχείων. Ο τρόπος ήταν η δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling) η οποία περιγράφει τη διαδικασία όπου οι δειγματοληπτικές μονάδες επιλέγονται από τον πληθυσμό με κριτήριο την ευκολία και όχι την τυχαιότητα ή την επιδίωξη της αντιπροσωπευτικότητας του πληθυσμού. Παρόλα αυτά, έγινε μια προσπάθεια έτσι ώστε τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας μας (φύλλο, ηλικία, εισόδημα, διάρκεια παραμονής, χώρα προέλευσης) να είναι άμεσα συγκρίσιμα με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του τουρισμού στη Κρήτη, έτσι όπως αυτά έχουν προκύψει από επίσημες στατιστικές και άλλες παρόμοιες έρευνες προηγούμενων ετών.

Ως σημεία συλλογής των ερωτηματολογίων / πρωτογενών δεδομένων ορίστηκαν επιλεγμένα ξενοδοχεία και σημεία ενδιαφέροντος στις πόλεις του Ηρακλείου, της Χερσονήσου, της Ιεράπετρας και του Αγίου Νικολάου, το ιστορικό κέντρο της πόλης του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου, και άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στις περιοχές μελέτης. Συνολικά, μια ομάδα δέκα (10) ερευνητών και βοηθών ερευνητών συνεργάστηκε για να διαχειριστεί το ερωτηματολόγιο, να συλλέξει και να επεξεργαστεί τα εμπειρικά πρωτογενή ποσοτικά δεδομένα της έρευνας. Συνολικά, το δείγμα αποτελείται από 1770, άνδρες και γυναίκες άνω των 18 ετών που βρέθηκαν είτε στο νομό Ηρακλείου, είτε στο νομό Λασιθίου κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην Κρήτη. Η φωτογραφία 1 παρακάτω, παρουσιάζει μια τυπική προσέγγιση, σχετικά με τον τρόπο που κλήθηκαν οι επισκέπτες να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο. Με παρόμοιο τρόπο παρουσιάστηκε το ερωτηματολόγιο και στις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Φωτογραφία 1: Περιβάλλον Συλλογής Δεδομένων

1.3. Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται κυρίως από ερωτήσεις κλειστού τύπου, με σκοπό να επιταχυνθεί η διαδικασία συλλογής και να μην προκληθεί κόπωση στους ερωτώμενους κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στις γενικές ταξιδιωτικές συνήθειες των ερωτώμενων (πόσο συχνά

ταξιδεύουν και για πόσο καιρό). Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στις καταναλωτικές δαπάνες του ερωτώμενου στην Κρήτη και την αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ ποιότητας και τιμής (κόστος διαμονής, ταξιδιωτικός προϋπολογισμός, σχέση ποιότητας τιμής). Η τρίτη ενότητα αποτελείται από ερωτήσεις σχετικά με την επίσκεψη στο νομό (δραστηριότητες, αξιολόγηση παραγόντων, επίσκεψης και τιμών, προθέσεις). Επειδή στην έρευνα συμμετείχαν επισκέπτες και από τους δύο νομούς, η τρίτη ενότητα διαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να διαχωριστούν οι απαντήσεις για τον καθένα από αυτούς ξεχωριστά. Τέλος, η τέταρτη και τελευταία ενότητα αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του επισκέπτη – ερωτώμενου (ηλικία, επάγγελμα, εισόδημα κτλ).

Η Κρήτη υποδέχεται επισκέπτες από διάφορες χώρες, για αυτό το λόγο μετά την ολοκλήρωση του σχεδιασμού, το ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε να μεταφραστεί σε τρεις γλώσσες (Αγγλικά, Γερμανικά, Ρώσικα) οι οποίες βάσει ερευνών καλύπτουν το μεγαλύτερο όγκο επισκεπτών στο νησί.

1.4. Επεξεργασία και ανάλυση στοιχείων

Μετά τη συλλογή των ερωτηματολογίων δημιουργήθηκε ειδική βάση δεδομένων στο πρόγραμμα Microsoft Excel και στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS με τη χρήση των οποίων έγινε η κωδικοποίηση και η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων (διαγράμματα, υπολογισμοί, κ.λπ). Και τα δύο προγράμματα επιτρέπουν τον συσχετισμό του συνόλου των μεταβλητών, ενώ για τις ανάγκες της κωδικοποίησης των απαντήσεων χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένες τιμές για τις απαντήσεις επιλογής.

Ενότητα 2

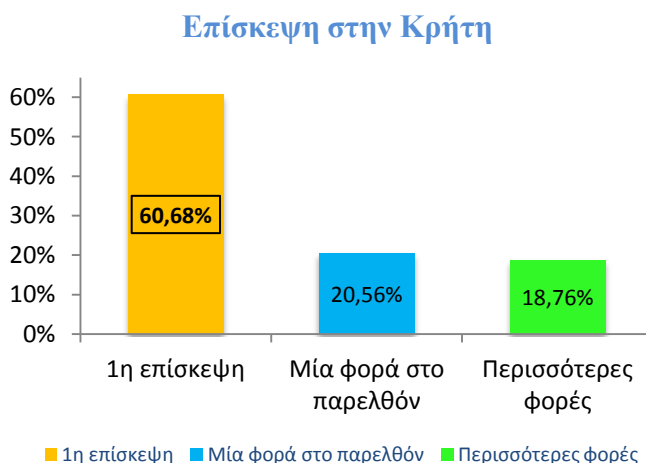
Εμπειρικά αποτελέσματα επισκεπτών Ανατολικής Κρήτης

2. Εμπειρικά αποτελέσματα επισκεπτών της Ανατολικής Κρήτης

Παρακάτω παρουσιάζονται όλα τα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας στην Ανατολική Κρήτη

2.1. Επαναληπτικότητα διακοπών στην Κρήτη

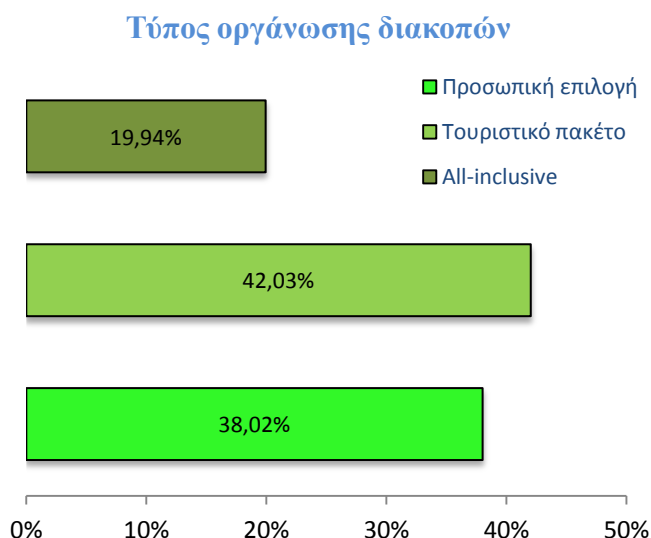
Το μεγαλύτερο ποσοστό (60.68%) των επισκεπτών που συμμετείχαν στην έρευνα επισκέφθηκαν την Κρήτη για πρώτη φορά. Το αμέσως επόμενο ποσοστό (20.56%) ανήκει σε εκείνους που είχαν ξαναβρεθεί μία φορά στο παρελθόν (επαναλαμβανόμενοι) και περίπου 19% ήταν συχνότεροι επισκέπτες (περισσότερο από 3 φορές στο παρελθόν). Τα ποσοστά αυτά επαληθεύουν τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, τουλάχιστον όσο αφορά την επαναληπτικότητα της επίσκεψης στο νησί (Αποστολάκης κ.ά. 2017α, Ματσατσίνης κ.ά. 2008), καταδεικνύοντας έτσι την ανάγκη εύρεσης μίας στρατηγικής με στόχο οι επισκέπτες να επιθυμούν να ξανά επισκεφθούν την Κρήτη πολλαπλές φορές.

Διάγραμμα 1: Επαναληπτικότητα διακοπών στην Κρήτη

2.2. Τύπος οργάνωσης ταξιδιού

Η επόμενη ερώτηση στο ερωτηματολόγιο διερεύνησε τον τύπο των διακοπών που επιλέγουν οι τουρίστες όταν επισκέπτονται την Αν. Κρήτη. Για τις ανάγκες της μελέτης, ορίζονται τρεις (3) τύποι ταξιδιού. Η **‘προσωπική επιλογή’** αναφέρεται στους επισκέπτες οι οποίοι επέλεξαν να επισκεφτούν το νησί ανεξάρτητα (ολοκλήρωσαν οι ίδιοι τη μετακίνηση, τη διαμονή και τις δράσεις τους κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην Αν. Κρήτη). Η επιλογή **‘all – inclusive’** αναφέρεται στον τύπο του

Διάγραμμα 2: Τύπος οργάνωσης ταξιδιού

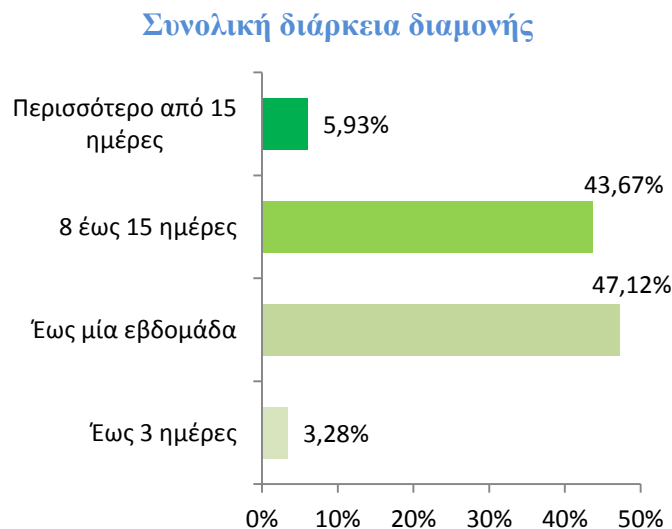
ταξιδιού που συμπεριλαμβάνει σε μια τιμή, τη διαμονή, τη μετακίνηση και επιπλέον έναν συγκεκριμένο αριθμό υπηρεσιών, προς τον εκάστοτε επισκέπτη. Τέλος, **τα τουριστικά πακέτα**, πέρα από τη μεταφορά και διαμονή του επισκέπτη, περιλαμβάνουν και μια σειρά δράσεων | δραστηριοτήτων στην τελική τιμή που πληρώνει ο τουρίστας.

Οι επισκέπτες επιλέγουν να ταξιδέψουν με τουριστικά πακέτα γιατί είναι πιο εύκολο να συνδυάσουν υπηρεσίες ώστε να καλύψουν περισσότερες ανάγκες τους στη διάρκεια των διακοπών τους (και τις περισσότερες φορές και σε πιο προσιτό κόστος).

Παρότι προηγούμενες έρευνες (Αποστολάκης κ.ά., 2016, 2017) παρουσίαζαν τη διαθεσιμότητα τουριστικών πακέτων ως έναν όχι και τόσο σημαντικό παράγοντα στην επιλογή τουριστικού προορισμού, στην περιοχή της Ανατολικής Κρήτης αυτός ο τύπος ταξιδιού ήταν ο επικρατέστερος με 42% όμως όχι με πολύ μεγάλη διαφορά από όσους σχεδίασαν μόνοι τους το ταξίδι των διακοπών τους (38%). Μία σημαντική παρατήρηση είναι ότι περίπου 20% των ερωτηθέντων επέλεξαν το all-inclusive, ποσοστό σχετικά μικρό σε σύγκριση με προηγούμενα χρόνια. Αυτή η διαφορά μας δείχνει μία στροφή των επισκεπτών σε εναλλακτικές επιλογές και διαμορφωμένες προτάσεις πιο κοντά στις ανάγκες τους.

2.3. Διάρκεια παραμονής στην Κρήτη

Οι περισσότεροι επισκέπτες (47%) παρέμειναν στην Κρήτη έως μία εβδομάδα, ενώ δεν ήταν λίγοι εκείνοι που επέλεξαν να μείνουν για μεγαλύτερη διάρκεια, δηλαδή έως

15 ημέρες (44%) ή και περισσότερο (6%). Πολλοί λίγοι ήταν εκείνοι που βρέθηκαν στην Κρήτη για μικρότερο διάστημα από 3 ημέρες. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, επιβεβαιώνετε εν μέρη και η μελέτη των Λάμπρου και Ίκκου (2017), όπου αναφέρουν ότι η μέση διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών επισκεπτών στη Κρήτη ήταν 8.5 ημέρες.

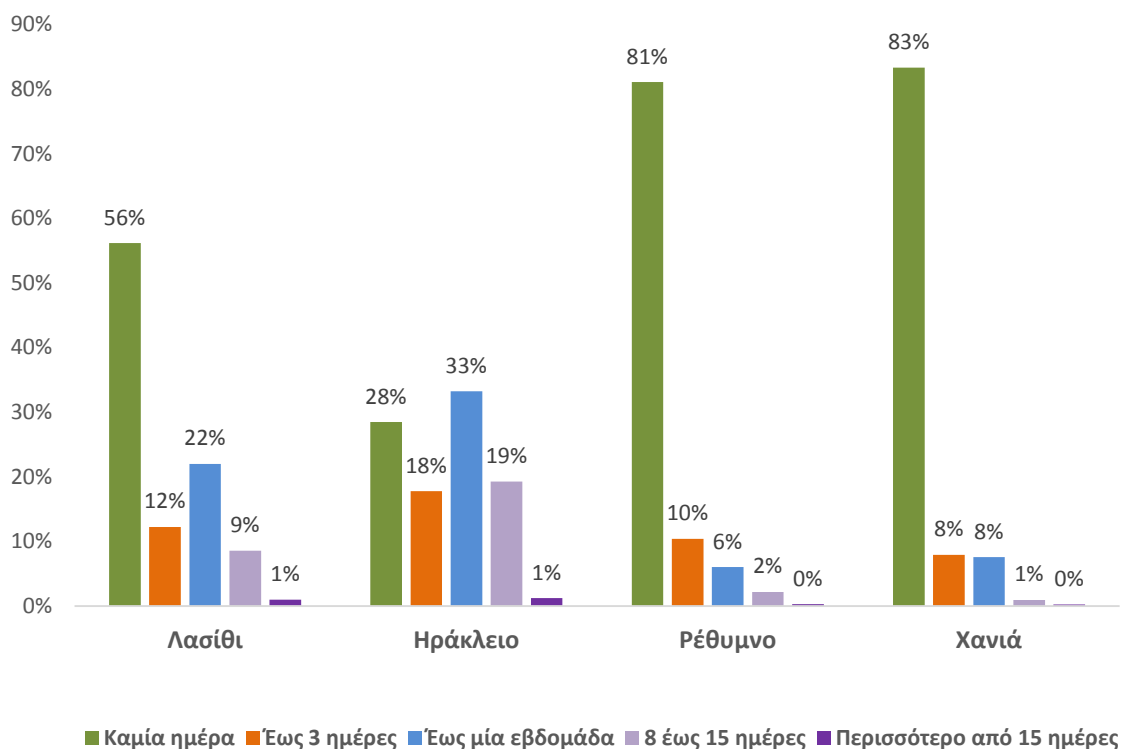
Διάγραμμα 3: Συνολική διάρκεια διαμονής στην Κρήτη

Τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνουν έμμεσα τη φύση της τουριστικής ζήτησης στην Κρήτη γενικότερα, αλλά και στην περιοχή της Αν Κρήτης γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός ότι το 91% του δείγματος επισκέπτεται το νησί μεταξύ μίας (1) ή δύο (2) εβδομάδων συνάδει με το γεγονός ότι η διάρκεια των τουριστικών πακέτων και των 'all – inclusive' τουριστικών πακέτων είναι είτε μιας είτε δύο

εβδομάδων. Προκύπτει δηλαδή από την ανάλυση ότι η διάρκεια παραμονής των επισκεπτών στην Αν. Κρήτη συμβαδίζει με τον τύπο ταξιδιού που επιλέγουν οι επισκέπτες στο νησί.

Επιπλέον, η ανάλυση προχωρά ένα βήμα παρακάτω και διαχωρίζει τις απαντήσεις σχετικά με τη διαμονή των επισκεπτών, ανάλογα με την περιοχή (νομό) της Κρήτης στην οποία έμεναν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στη Κρήτη.

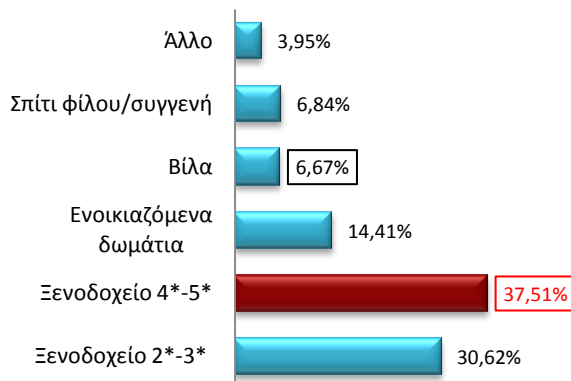
Διακρίνοντας τις απαντήσεις που έλαβε ο κάθε νομός φαίνεται ότι οι περισσότεροι επισκέπτες που επέλεξαν να διανυκτερεύσουν στο νομό Λασιθίου έμειναν έως μία εβδομάδα, το ίδιο ισχύει και για όσους επέλεξαν να μείνουν για ένα χρονικό διάστημα στο νομό Ηρακλείου. Γενικά η διαμονή σε κάποιον νομό δεν αποκλείει τη διανυκτέρευση σε έναν άλλο. Το Ηράκλειο έχει το χαμηλότερο ποσοστό εκείνων που δεν διέμεναν καθόλου στο νομό, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά κατέχουν ο νομός Χανίων (83%) και ο νομός Ρεθύμνου (81%). Αυτά τα αποτελέσματα οφείλονται κυρίως στη διάχυση των ερωτηματολογίων μεταξύ των δύο νομών της Κρήτης, Ηρακλείου και Λασιθίου. Παρατηρώντας το διάγραμμα 4 φαίνεται επίσης ότι το αμέσως επόμενο ποσοστό των επισκεπτών (σε φθίνουσα κατάταξη) του κάθε νομού επέλεξε να μείνει από 4 ημέρες έως και μία εβδομάδα.

Διάγραμμα 4: Διάρκεια διαμονής σε κάθε νομό

2.4. Τύπος καταλύματος

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η πλειοψηφία των επισκεπτών (68%) επέλεξε να διαμείνει σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Συγκεκριμένα οι περισσότεροι επισκέπτες για το μεγαλύτερο διάστημα των διακοπών τους, επέλεξαν να μείνουν σε ξενοδοχεία 4 ή 5 αστερών, περίπου το ένα τρίτο των ερωτώμενων (30%)

Διάγραμμα 5: Τύπος καταλύματος

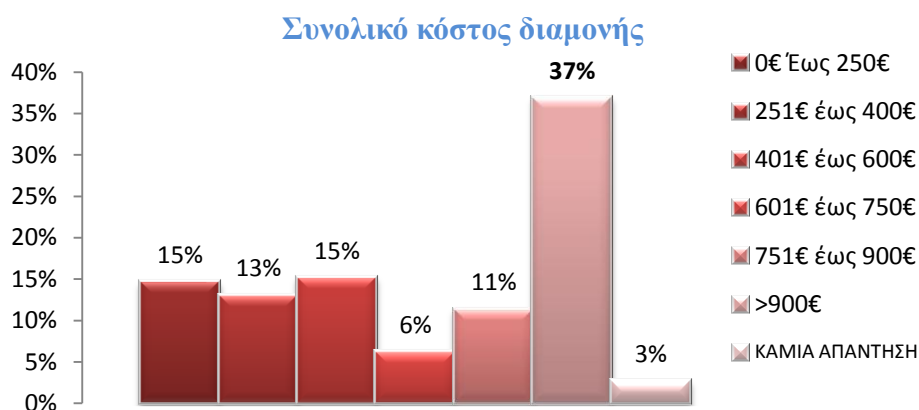
έμεινε σε μικρότερης κατηγορίας ξενοδοχεία, 14.4% σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, περίπου 7% φιλοξενήθηκε σε σπίτι φίλου ή συγγενή, 6.7% επέλεξε να διαμείνει σε τουριστική βίλα και μόλις 4% διέμεινε σε άλλου τύπου κατάλυμα όπως κατασκηνώσεις, τροχοβίλες κ.ά.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών στην περιοχή (περίπου το 70% των επισκεπτών) επιλέγει να διαμείνει σε ξενοδοχειακά καταλύματα, και μόνο το υπόλοιπο 30% επιλέγει τη λύση άλλων ή/και εναλλακτικών τύπων τουριστικού καταλύματος. Με άλλα λόγια, η επίδραση και η διείσδυση εναλλακτικών τύπων τουριστικών καταλυμάτων στην Αν. Κρήτη (βλέπε περίπτωση Airbnb) φαίνεται να είναι εξαιρετικά περιορισμένη, με τα ξενοδοχεία να μονοπωλούν το τουριστικό ενδιαφέρον. Τουλάχιστον αυτό φαίνεται να είναι το συμπέρασμα κατά τη καλοκαιρινή περίοδο. Βέβαια, τη χειμερινή περίοδο που τα περισσότερα ξενοδοχεία αναστέλλουν τις δραστηριότητες τους, η κατάσταση αναστρέφεται.

2.5. Κόστος διαμονής

α) Συνολικό κόστος διαμονής

Το συνολικό κόστος διαμονής στην Κρήτη για το 37% των επισκεπτών ήταν μεγαλύτερο από 900 ευρώ. Περίπου 15% των επισκεπτών πλήρωσαν από 0 έως 250 ευρώ, ενώ το ίδιο ποσοστό επισκεπτών κατανάλωσε από 401€ έως 600€ για τη διαμονή του. Ένα μικρό ποσοστό 3% προτίμησε να μη δώσει απάντηση είτε διότι δεν επιθυμούσε να δώσει αυτή την πληροφορία είτε γιατί δεν γνώριζε ακόμα ποιο θα είναι το συνολικό κόστος. Το σχετικά υψηλό ποσοστό όσων ανέφεραν ότι ξόδεψαν παραπάνω από 900 ευρώ κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην Κρήτη (37%) μπορεί να θεωρηθεί λογικό δεδομένου ότι τόσο περίπου είναι και το ποσοστό των επισκεπτών που έμειναν σε ξενοδοχεία 4* ή 5* στην Κρήτη.

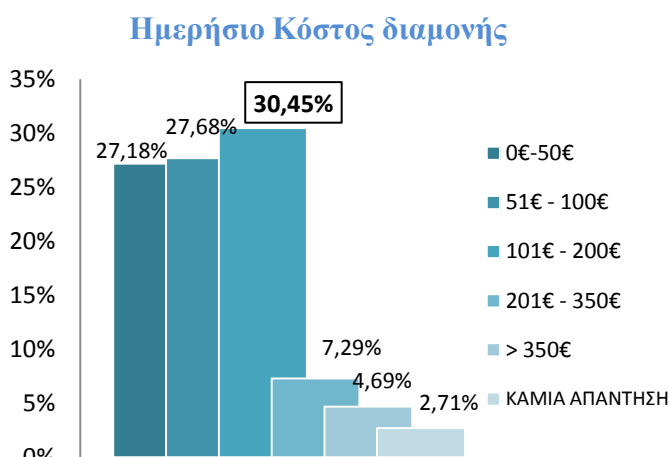

Διάγραμμα 6: Συνολικό κόστος διαμονής

β) Ημερήσιο κόστος διαμονής

Δεδομένου ότι το συνολικό κόστος διαμονής δεν παρουσιάζει πάντα την πραγματική εικόνα (εξαρτάται άμεσα από τη διάρκεια παραμονής), η μελέτη εξετάζει παράλληλα και το μέσο ημερήσιο κόστος διαμονής των επισκεπτών στην Κρήτη.

Το κόστος διαμονής για τους περισσότερους (30%) κινήθηκε μεταξύ 101€ έως 200€. Πολύ χαμηλό κόστος (0 έως 50€) είχε το 27.2%, λίγο μεγαλύτερο κόστος είχε το 27.7% (51€ έως 100€), ενώ περίπου 12% είχε πολύ υψηλότερο κόστος διαμονής, με 7.3% να πληρώνει 201€ έως 350€ ανά διανυκτέρευση και 4.7% να δηλώνει ακόμα μεγαλύτερα ημερήσια έξοδα διαμονής (>350€).

Διάγραμμα 7: Ημερήσιο κόστος διαμονής

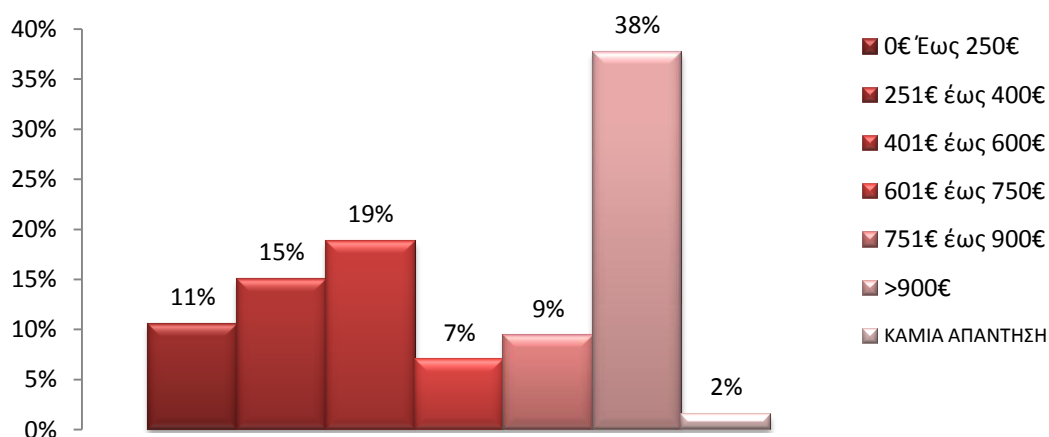
Συνολικά από τις ενότητες 2.4 και 2.5 προκύπτει ότι υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό τουριστικής ζήτησης στην Ανατολική Κρήτη (περίπου 30% της συνολικής ζήτησης) που επιλέγει να μείνει σε ξενοδοχεία 4* και 5*, και που είναι διατεθειμένο να πληρώσει ένα αξιοσέβαστο ποσό (από 101 έως 200 ευρώ) για την ημερήσια διαμονή του. Βέβαια, και πάλι μπορεί να προκύψουν ερωτήματα σχετικά με το μέγεθος του γκρουπ (εάν δηλαδή η μέση ημερήσια δαπάνη αφορά ένα ή περισσότερα άτομα), εντούτοις η τιμή παραμένει αρκετά υψηλή σε κάθε περίπτωση.

2.6. Δαπάνες διακοπών στην Κρήτη (εξαιρείται το κόστος εισιτηρίων και διαμονής)

α) Συνολικές δαπάνες διακοπών στην Κρήτη

Οι συνολικές δαπάνες του 38% των επισκεπτών στην Κρήτη ξεπερνούν τα 900 ευρώ. Περίπου ένας στους πέντε επισκέπτες δαπανά από 401 έως 600 ευρώ, ένας στους δέκα καταναλώνει συνολικά έως 250 ευρώ και το 15% έχει συνολικές δαπάνες διακοπών από 251 έως 400 ευρώ. Σε αντίθεση με τα τωρινά δεδομένα, η έρευνα του ΣΕΤΕ το 2016 αναφέρει ότι η μέση τουριστική δαπάνη σε ολόκληρη τη Κρήτη ανέρχονταν στα 682 ευρώ (Λάμπρου και Ίκκος, 2017). Συνολικές δαπάνες έως 600€ δήλωσε το 7% και έως 750€ το 9%. Το 2% των επισκεπτών δεν έδωσε καμία απάντηση.

Συνολικές τουριστικές δαπάνες

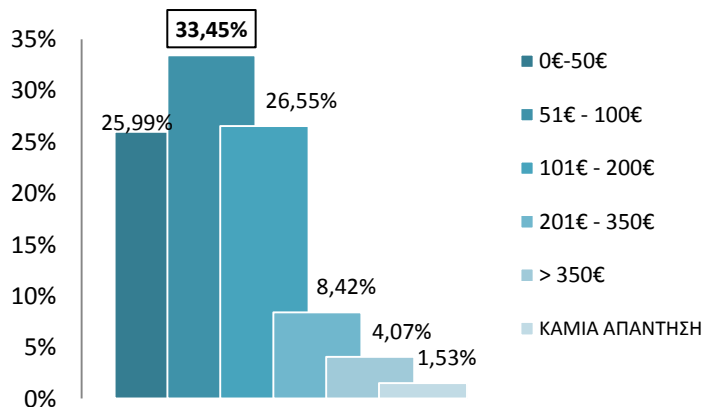

Διάγραμμα 8: Συνολικές τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη

β) Ημερήσιες δαπάνες διακοπών

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών (33.5%) κινήθηκε σε μέτρια επίπεδα **ημερήσιας δαπάνης**, αφού κατανάλωνε από 51 έως 100 ευρώ ημερησίως για τη

Ημερήσιες δαπάνες διακοπών

Διάγραμμα 9: Ημερήσιες δαπάνες διακοπών στην Κρήτη

διατροφή, τις μετακινήσεις και άλλες δραστηριότητες του εκτός της διαμονής και των μεταφορικών. Εδώ, τα στοιχεία της παρούσας έρευνας τείνουν να συγκλίνουν με τα ευρήματα των Λάμπρου και Ίκκου (2017) όπου ανέφεραν μέση

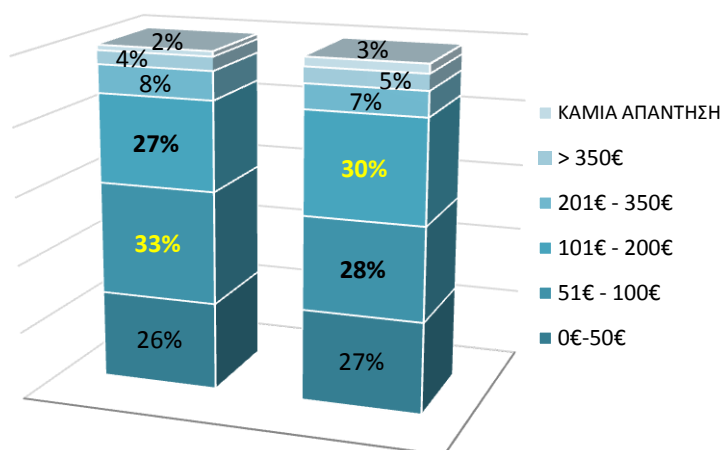
τουριστική δαπάνη τα 87ευρώ σε όλη τη Κρήτη. Περίπου το ένα τέταρτο των ερωτώμενων δήλωσε ότι καταναλώνει μικρότερα ποσά (έως 50€ καθημερινά), ενώ αντίστοιχα με λίγο μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζονται όσοι κατανάλωναν από 100€ έως 200€ ημερησίως στη διάρκεια των διακοπών τους. Περίπου ένας στους δέκα κατανάλωνε από 201€ έως 350€ ημερησίως, ενώ περίπου 5% απάντησε ότι κατανάλωνε ακόμα μεγαλύτερα ποσά, που σε μερικές περιπτώσεις ξεπερνούσαν τα 500€. Το 1.5% του δείγματος δεν απάντησε για διάφορους προσωπικούς λόγους όπως ότι δεν γνώριζε ακόμα τα ακριβή ποσά, δεν είχε κάποιο σταθερό προϋπολογισμό για τις διακοπές, το ταξίδι ήταν μέρος άλλου πακέτου, το ταξίδι ήταν δώρο κ.ά.

Συνολικά, τα ευρήματα αυτά τοποθετούν τη τουριστική δαπάνη σε παρόμοια επίπεδα με αυτά που αναφέρονται από τους Μπαουράκη κ.ά. (2015) σε αντίστοιχη μελέτη του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων (ΜΑΙΧ), ενώ δεν φαίνεται να υπολείπονται των αποτελεσμάτων που αναφέρονται στους Λάμπρου και Ίκκο (2017).

2.7. Σύγκριση ποσοστών ημερήσιων δαπανών και κόστους διαμονής

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει μία σύγκριση μεταξύ των **ημερήσιων δαπανών** (αριστερή στήλη) και του **ημερήσιου κόστους διαμονής** (δεξιά στήλη). Τονίζεται για άλλη μια φορά ότι τα προαναφερόμενα ποσά αφορούν τη μέση ημερήσια τουριστική δαπάνη στη Κρήτη. Από το διάγραμμα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών ξοδεύει μεταξύ 51€ έως 100€ ημερησίως, ενώ το κόστος διαμονής για τους περισσότερους είναι από 101€ έως 200€ ημερησίως.

Ημερήσιες δαπάνες & Κόστος διαμονής

Διάγραμμα 10: Σύγκριση συνολικών ημερήσιων δαπανών & Κόστους διαμονής

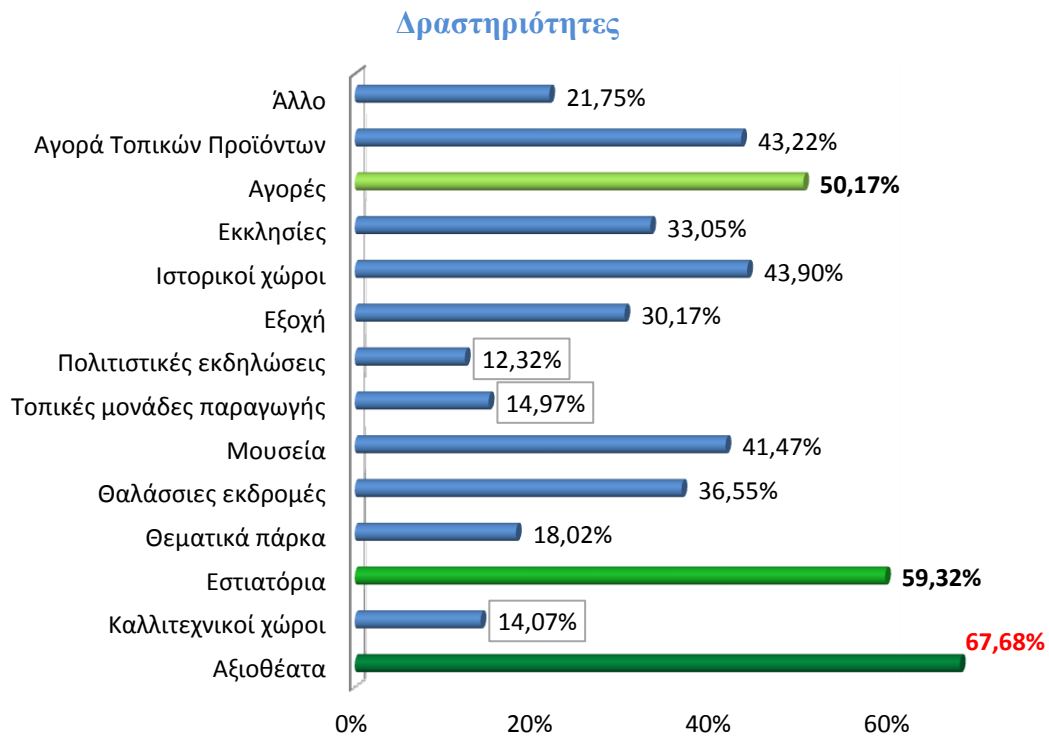
Το παραπάνω εύρημα μπορεί να εξηγηθεί με δύο (2) εναλλακτικούς τρόπους. Από τη μια πλευρά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καταδείξει ότι κάποιας μορφής αντικατάστασης (substitution) πραγματοποιείται από τους επισκέπτες όσο αναφορά τις δαπάνες τους. Μπορεί δηλαδή πολλοί να θυσιάζουν εν γνώσει τους να

δαπανήσουν χρήματα σε φαγητό, εκδρομές και τουριστικές δραστηριότητες, και αντ' αυτού να επιλέγουν να καταναείμουν τα διαθέσιμα χρήματα τους σε καλύτερα ξενοδοχεία. Κάτι τέτοιο θα ήταν λογικό δεδομένου ότι καλύτερα ή ακριβότερα ξενοδοχεία ενδεχομένως καλύπτουν και τις ανάγκες των επισκεπτών για σίτιση σε τακτική βάση, και μάλιστα χωρίς περιορισμούς στην ποσότητα ή την ποιότητα. Με άλλα λόγια, οι τουρίστες επιλέγουν να καταναείμουν μεγαλύτερο μέρος του τουριστικού προϋπολογισμού τους σε ακριβότερο ξενοδοχείο παρά σε μεγαλύτερες ημερήσιες δαπάνες. με αυτόν τον τρόπο θεωρούν ότι η έκταση (stretching) του τουριστικού προϋπολογισμού τους θα τους εξοικονομήσει χρήματα. Αυτής της μορφής η 'αντικατάσταση δαπάνης' παρουσιάζεται και σε άλλες περιπτώσεις στην τουριστική βιβλιογραφία (Stabler *et al.* 2009, Saayman and Saayman, 2008) και είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα τουριστικών περιοχών με μεγάλο βαθμό τουριστικών διαρροών. Από την άλλη πλευρά, το συγκεκριμένο εύρημα μπορεί να επιβεβαιώνει τη φύση της τουριστικής ζήτησης στη Κρήτη, και γενικότερα στην Ανατολική πλευρά της. Με βάση τα αποτελέσματα, φαίνεται ότι μιλάμε για επισκέπτες είτε *all – inclusive*, είτε τουριστικών πακέτων, που έχουν προπληρώσει τις διακοπές τους στην Κρήτη, οι οποίοι παραμένουν στο ξενοδοχείο σχεδόν για το σύνολο των διακοπών τους στο νησί και δεν πραγματοποιούν δαπάνες εκτός του καταλύματός τους.

Μία εις βάθος έρευνα των συγκεκριμένων ποσοστών θα μπορούσε να δείξει την ακριβή σχέση μεταξύ των δύο κατηγοριών εξόδων και των επιμέρους κατηγοριών ημερήσιων δαπανών.

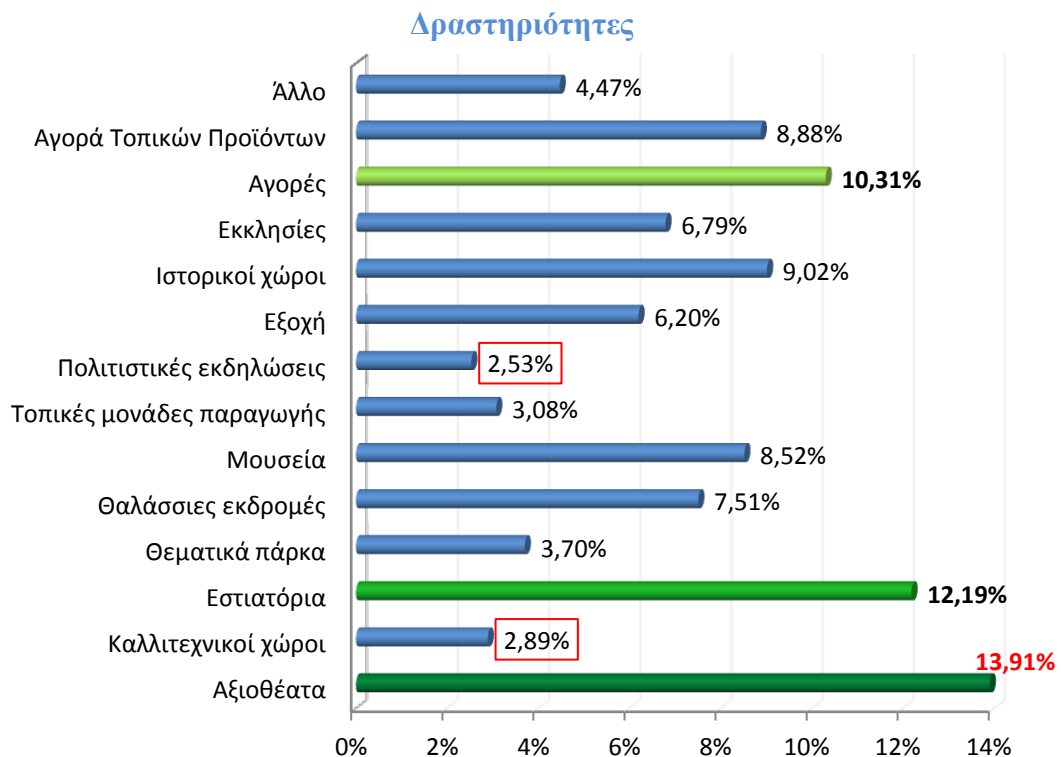
2.8. Τουριστικές δραστηριότητες

Η συγκεκριμένη ερώτηση αφορά τις δραστηριότητες τις οποίες έχουν πραγματοποιήσει ή προτίθενται να πραγματοποιήσουν οι επισκέπτες κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο νησί. Όπως ήταν αναμενόμενο η επίσκεψη σε αξιοθέατα, το δείπνο σε εστιατόρια και οι αγορές συγκέντρωσαν τα μεγαλύτερα ποσοστά μεταξύ των άλλων επιλογών, με 67.7%, 59.3% και 50.2% αντίστοιχα. Η συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις είναι η δραστηριότητα με το μικρότερο ποσοστό (12.3%), ενώ χαμηλά ποσοστά έλαβαν επίσης η επίσκεψη καλλιτεχνικών χώρων και η επίσκεψη σε τοπικές παραγωγικές μονάδες. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ομάδα δραστηριοτήτων συγκέντρωσε εξίσου χαμηλά ποσοστά και σε προηγούμενη έρευνα που έγινε για λογαριασμό του Δήμου Ηρακλείου το 2016 – 2017 (Αποστολάκης *κ.ά.* 2017). Ίσως αυτό το εύρημα να μπορεί να ρίξει περισσότερο φως στον τρόπο με τον οποίο ο Δήμος Ηρακλείου σκοπεύει να διαχειριστεί την τουριστική καμπάνια «*Ηράκλειο: 5+1 Πολιτισμοί*». Βέβαια, η επίσκεψη σε αξιοθέατα μπορεί να περιλαμβάνει ανοικτούς αρχαιολογικούς τόπους και άλλες μορφές πολιτισμού. Το 21.75% που συγκέντρωσε η επιλογή «Άλλο» αναφέρεται κυρίως σε θαλάσσιες δραστηριότητες και την παραλία όπως θαλάσσια σπορ, καταδύσεις, beach volley *κ.ά.*

Διάγραμμα 11: Δραστηριότητες επισκεπτών κατά τη διάρκεια των διακοπών στην Αν. Κρήτη

Το επόμενο διάγραμμα αναγάγει τα αποτελέσματα που σχολιάστηκαν παραπάνω σε συνολική ποσοστιαία κλίμακα 100%.

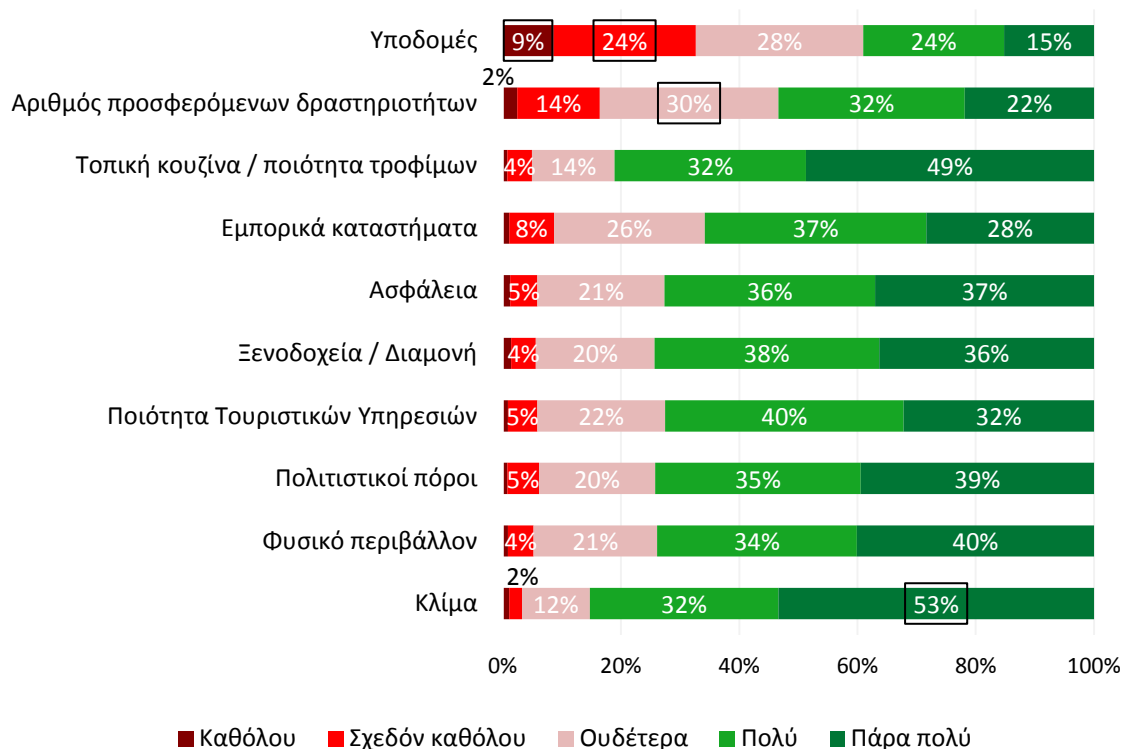
Διάγραμμα 12: Δραστηριότητες σε κλίμακα 100%

2.9. Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης

Στη συνέχεια οι επισκέπτες κλήθηκαν να αξιολογήσουν κάποιους παράγοντες και κάποια χαρακτηριστικά της περιοχής, στηριζόμενοι στη φετινή τους επίσκεψη στην Ανατολική Κρήτη. Τα περισσότερα χαρακτηριστικά έλαβαν θετικές ή πολύ θετικές απαντήσεις από την πλειοψηφία των επισκεπτών.

Η «τοπική κουζίνα» όπως και η «ποιότητα τροφίμων» έλαβε το μεγαλύτερο ποσοστό θετικών αξιολογήσεων (81%) και σχεδόν 50% των επισκεπτών δήλωσε πλήρως ικανοποιημένο. Οι περισσότεροι επισκέπτες φαίνεται ότι ικανοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από το «κλίμα» (85%) και το «φυσικό περιβάλλον» (74%) της περιοχής. Το ίδιο ακριβώς ποσοστό (74%) έλαβαν και οι «πολιτιστικοί πόροι». Επιπλέον, αξιολόγησαν θετικά την «ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών» (72%), το «ξενοδοχείο και τη διαμονή» τους (74%). Οι περισσότεροι ικανοποιήθηκαν από το αίσθημα «ασφάλειας» (73%) που ένιωθαν στη διάρκεια των διακοπών τους στην Αν. Κρήτη. Στον αντίποδα, οι «υποδομές» (ή μάλλον η έλλειψη τους), και ο «αριθμός των προσφερόμενων δραστηριοτήτων» (η ποικιλία δηλαδή των πραγμάτων που μπορεί να κάνει κανείς στη Κρήτη) συγκέντρωσαν τη περισσότερη αρνητική κριτική. Υπενθυμίζουμε ότι η έλλειψη δραστηριοτήτων καθώς και η μικρή διαθεσιμότητα τουριστικών πακέτων αναφέρθηκαν και σε προηγούμενη ερώτηση, άρα προκύπτει ότι μιλάμε για ένα πρόβλημα το οποίο φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα τους επισκέπτες.

Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ικανοποίηση Επισκεπτών

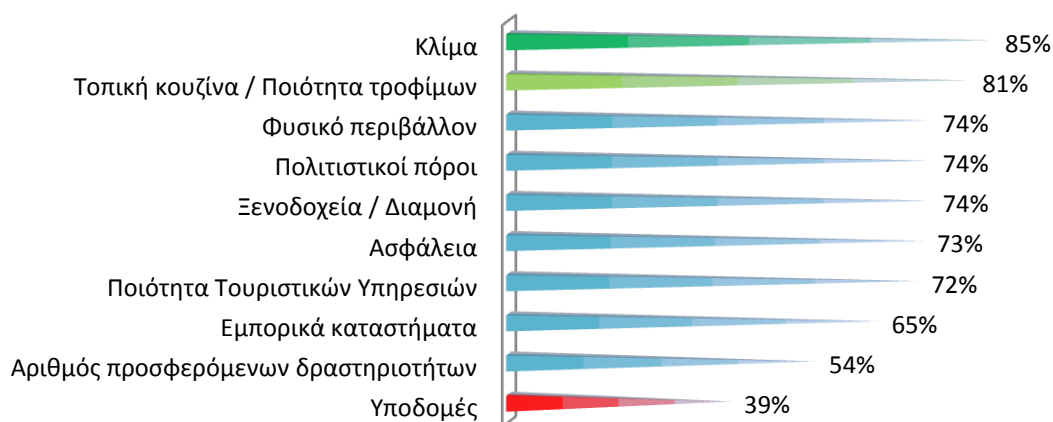
Διάγραμμα 13: Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης

Λίγο χαμηλότερα ποσοστά θετικών αξιολογήσεων έλαβαν τα «εμπορικά καταστήματα» (65%) και ο «αριθμός προσφερόμενων δραστηριοτήτων» (54%). Τα συγκεκριμένα ποσοστά αν και χαμηλότερα από τα προηγούμενα, δεν δείχνουν ότι οι επισκέπτες δεν ικανοποιήθηκαν, αφού τα ποσοστά εκείνων που κράτησαν ουδέτερη στάση σε αυτές τις περιπτώσεις είναι μεγαλύτερα από το ένα τέταρτο του δείγματος (26% και 30% αντίστοιχα). Αυτό το αποτέλεσμα δεν πρέπει να συγχέεται με τα αποτελέσματα της προηγούμενης ερώτησης. Η παρούσα ερώτηση αφορά πολιτιστικούς πόρους, ενώ η προηγούμενη πολιτιστικές δραστηριότητες. Βασισμένοι στις απαντήσεις τους, φαίνεται ότι οι επισκέπτες δεν έχουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα με τους πολιτιστικούς πόρους. Η χαμηλή αξιολόγηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων μπορεί και να προέρχεται από το γεγονός ότι δεν γίνονται κατανοητές (ή γνωστές) από τους επισκέπτες. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις, σύμφωνα με τις διευκρινιστικές απαντήσεις των ερωτώμενων, δεν είχαν προλάβει ακόμα να ενημερωθούν ή δεν ενδιαφέρονταν για τις προσφερόμενες δραστηριότητες όπως δεν είχαν προλάβει να επισκεφθούν ή δεν ενδιαφέρονταν να επισκεφθούν εμπορικά καταστήματα.

Το χαρακτηριστικό που έλαβε το μεγαλύτερο ποσοστό αρνητικής αξιολόγησης (33%) είναι οι «υποδομές» που όπως ανέφεραν οι επισκέπτες στη διάρκεια της συνέντευξης, είναι δυσχερησιμότες κυρίως από το οδικό δίκτυο της Ανατολικής Κρήτης. Το γεγονός ότι οι επισκέπτες σχολίασαν αρκετά αρνητικά το οδικό δίκτυο της Αν. Κρήτης δεν είναι καινούριο δεδομένο, και έρχεται να προστεθεί και να επιβεβαιώσει ευρήματα παλαιότερων ερευνών και μελετών στο χώρο (Αποστολάκης κ.ά., 2017, Ευρωβαρόμετρο, 2016).

Ενοποιώντας τις θετικές απαντήσεις (πολύ ικανοποιημένοι και πάρα πολύ ικανοποιημένοι) σχηματίζεται το παρακάτω διάγραμμα σε φθίνουσα κατάταξη, η οποία δίνει μία ξεκάθαρη εικόνα των αποτελεσμάτων.

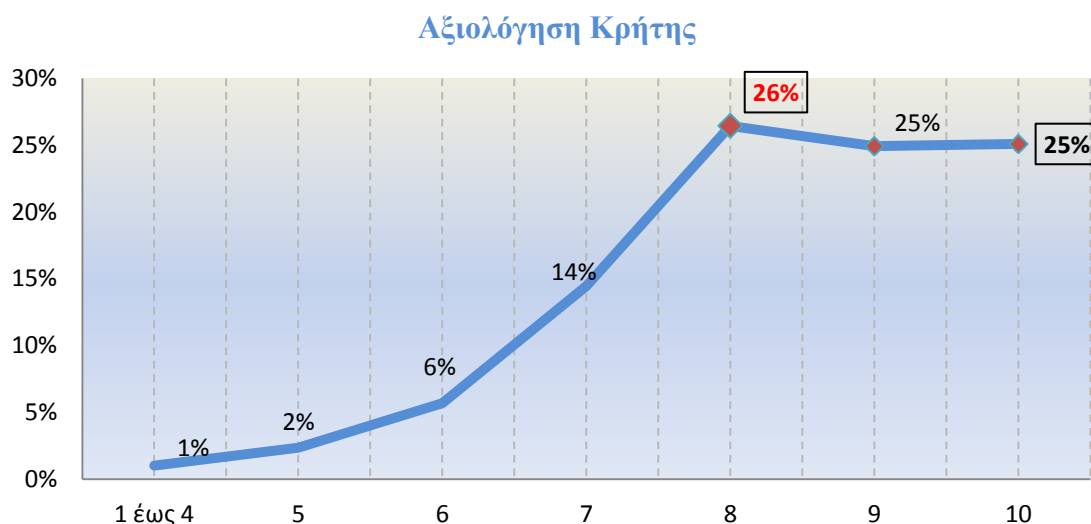
Θετική αξιολόγηση παραγόντων

Διάγραμμα 14: Παρουσίαση θετικών αξιολογήσεων παραγόντων Ανατολικής Κρήτης

2.10. Αξιολόγηση της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός

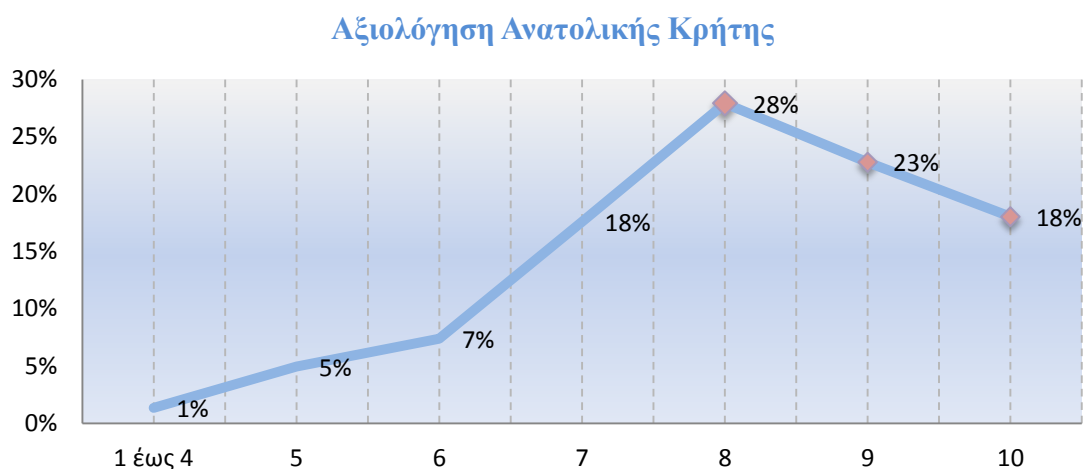
Η πλειοψηφία των επισκεπτών (76.44%) αξιολόγησε το νησί πολύ θετικά, ενώ το ένα τέταρτο (25%) το αξιολόγησε με άριστα. Παρά τα μεγάλα ποσοστά των θετικών αξιολογήσεων φαίνεται να υπάρχουν και αρνητικά αφού το 1% επέλεξε πολύ χαμηλό βαθμό (μεταξύ 1 και 4) και περίπου 8% κράτησε μία ουδέτερη στάση.

Διάγραμμα 15: Αξιολόγηση της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός

2.11. Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης ως τουριστικός προορισμός

Η πλειοψηφία των επισκεπτών (86.3%) αξιολόγησε την Ανατολική Κρήτη θετικά έως πολύ θετικά, δίνοντας βαθμολογίες από 7 έως 10. Ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 1.4% είχε αντίθετη άποψη, ενώ λίγο περισσότερο από 12% δεν έδωσε σαφή απάντηση αν και η κλίση ήταν περισσότερο προς τη θετική αξιολόγηση.

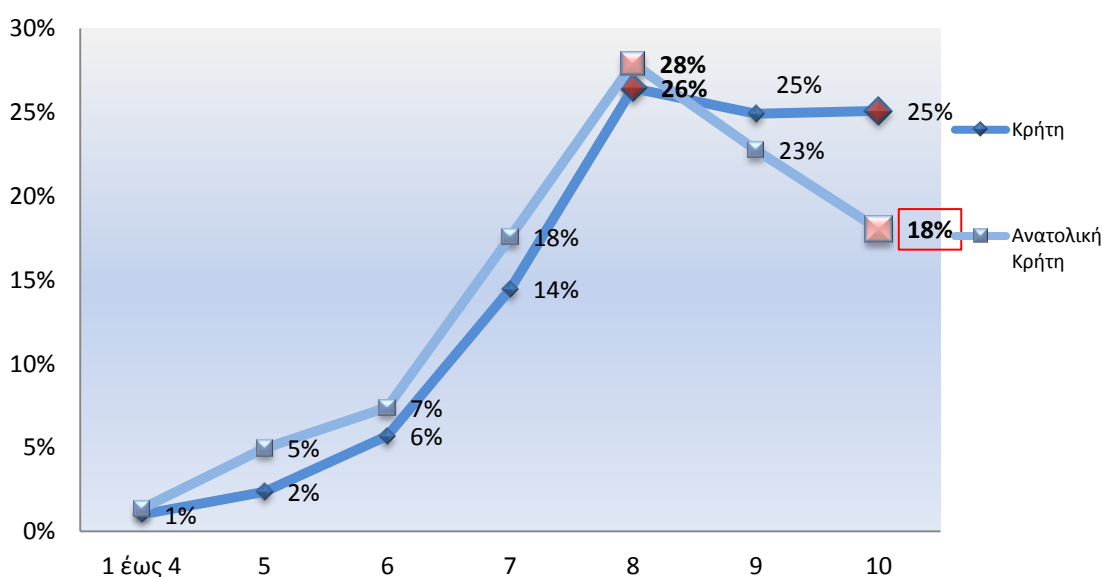

Διάγραμμα 16: Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης ως τουριστικός προορισμός

2.12. Σύγκριση αξιολογήσεων Κρήτης και Ανατολικής Κρήτης

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η σύγκριση μεταξύ των απαντήσεων που έδωσαν οι ερωτώμενοι σχετικά με την Κρήτη και στη συνέχεια μόνο για την Αν. Κρήτη. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα φαίνεται ότι η Κρήτη συνολικά λαμβάνει περισσότερες θετικές αξιολογήσεις σε σχέση με την Αν. Κρήτη, αφού οι βαθμολογίες μεταξύ 8 έως 10 στην πρώτη περίπτωση συγκεντρώνουν το 90% των απαντήσεων και στη δεύτερη το 87%. Αν και η διαφορά μπορεί να χαρακτηριστεί μικρή, ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι η σημαντικότερη διαφορά (7%) έγκειται στα ποσοστά της υψηλότερης βαθμολογίας (10) όπως επίσης οι διαφορές μεταξύ του 8 και του 9 αλληλοσυμπληρώνονται (2% σε κάθε περίπτωση). Οι ουδέτερες βαθμολογίες είναι αυξημένες στην περίπτωση της Αν. Κρήτης (12%) έναντι της Κρήτης συνολικά (8%). Τέλος, δεν υπάρχει σχεδόν καμία διαφορά μεταξύ των αρνητικών αξιολογήσεων αφού και στις δύο το ποσοστό αυτό είναι περίπου 1%.

Σύγκριση αξιολογήσεων
Κρήτη - Ανατολική Κρήτη

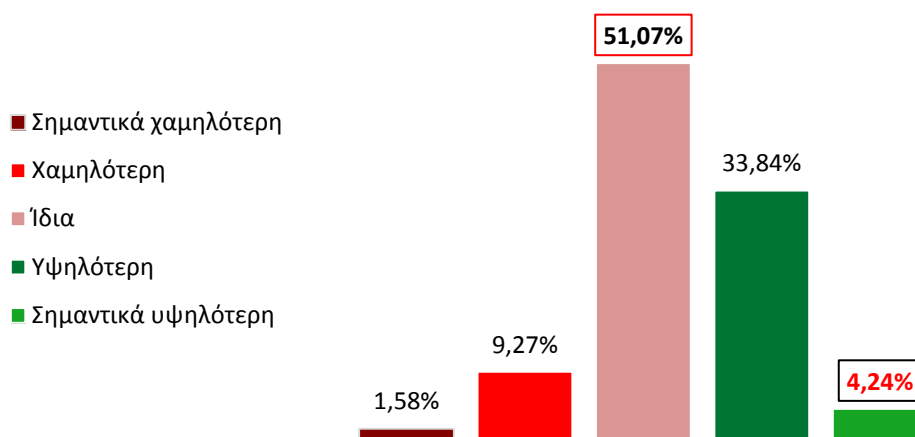
Διάγραμμα 17: Σύγκριση αξιολογήσεων Κρήτης και Ανατολικής Κρήτης

Όπως και παραπάνω, μία πιο εξειδικευμένη σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων των δύο ερωτήσεων, θα μπορούσε να δώσει μία καλύτερη εικόνα σχετικά με τις διαφορές στην αξιολόγηση των δύο περιοχών/προορισμών (Κρήτη – Ανατολική Κρήτη).

2.13. Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής στην Κρήτη και στην Αν. Κρήτη

Σύμφωνα με την άποψη των επισκεπτών, η Κρήτη είναι ένας προορισμός που χαρακτηρίζεται από μία περίπου ίδια σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής, σε σύγκριση με άλλους παρόμοιους προορισμούς για τον επισκέπτη. Οι μισοί επισκέπτες του δείγματος (51%) έχουν την άποψη ότι η σχέση μεταξύ ποιότητας – τιμής, σε σύγκριση με παρόμοιους προορισμούς, είναι περίπου η ίδια, το 33.8% θεωρεί ότι η σχέση αυτή είναι καλύτερη αν τη συγκρίνουν με άλλους προορισμούς και μόλις το 9.3% θεωρεί ότι είναι χαμηλότερη. Εκείνοι που έχουν πολύ καλή εικόνα και πιστεύουν ότι η Κρήτη προσφέρει μία άριστη σχέση μεταξύ των δύο χαρακτηριστικών αντιστοιχούν στο 4.24%, ενώ ακριβώς την αντίθετη άποψη έχει μόλις το 1.6%.

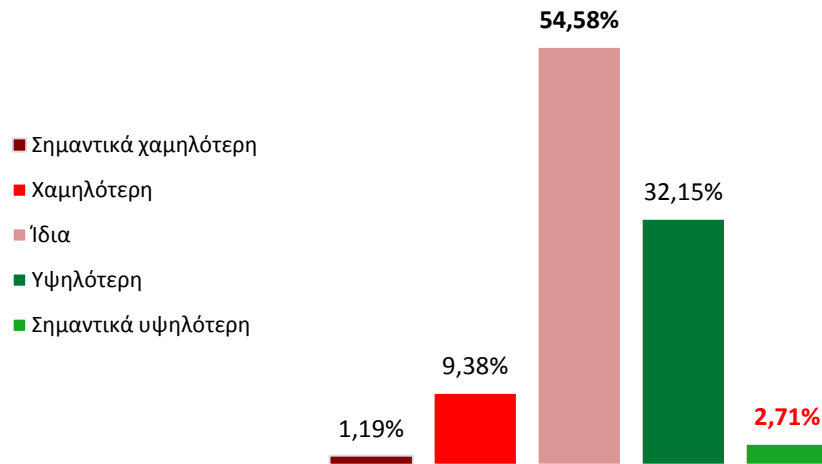
Σχέση Ποιότητας - Τιμής (Κρήτη)

Διάγραμμα 18: Σύγκριση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής

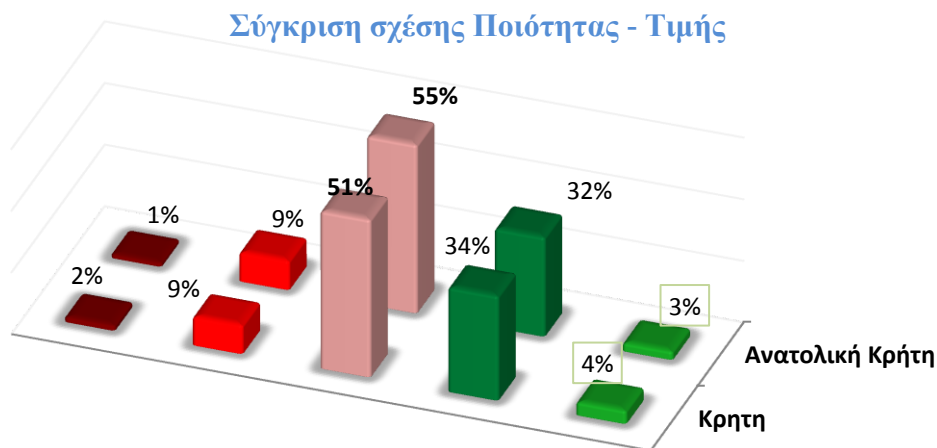
Τα αποτελέσματα για την Αν. Κρήτη συνάδουν με τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν στην αντίστοιχη ερώτηση που αφορούσε όλο το νησί της Κρήτης. Δηλαδή η πλειοψηφία (54.6%) υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ τιμής και αντιλαμβανόμενης ποιότητας είναι περίπου ίδια σε σύγκριση με άλλους παρόμοιους προορισμούς για τον επισκέπτη. Αυτό σημαίνει ότι δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο περιοχών (Ανατολικής και Δυτικής Κρήτης). Το αποτέλεσμα αυτό συνάδει με προηγούμενες έρευνες πεδίου που έχουν πραγματοποιηθεί για τη τουριστική ζήτηση στη Κρήτη (Αποστολάκης κ.α. 2017α, β).

Σχέση Ποιότητας - Τιμής (Ανατολική Κρήτη)

Διάγραμμα 19: Αξιολόγηση της σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής στην Ανατολική Κρήτη

Το διάγραμμα παρακάτω διευκολύνει στην κατανόηση των διαφορών μεταξύ της αξιολόγησης της Κρήτης συνολικά και της περιοχής Αν. Κρήτης. Η Κρήτη ως σύνολο έλαβε λίγο μεγαλύτερα ποσοστά (38% έναντι 35%) σε θετικές απαντήσεις οι οποίες αντιστοιχούν στην άποψη ότι η σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης ποιότητας και τιμής είναι καλύτερη ή πολύ καλύτερη, όμως αυτή η διαφορά κλείνει στη μεσαία κατηγορία, κρατώντας τα ποσοστά αρνητικών απόψεων σε ίδια επίπεδα (10.8% και 10.6% αντίστοιχα).

Διάγραμμα 20: Σύγκριση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής σε Κρήτη και Ανατολική Κρήτη

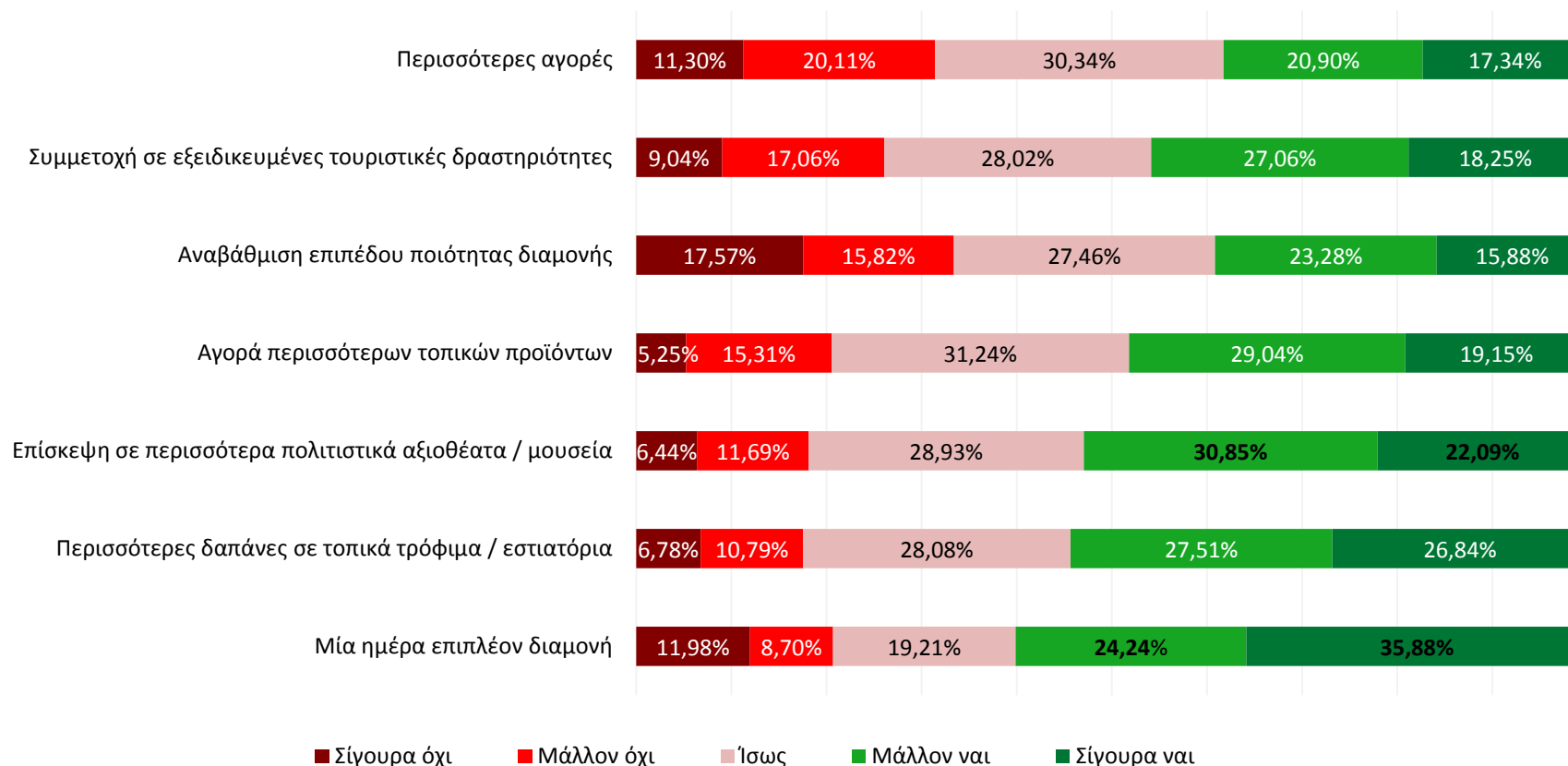
2.14. Προθέσεις επισκεπτών για την Ανατολική Κρήτη

Η συγκεκριμένη ερώτηση είχε σκοπό τη διερεύνηση των προθέσεων των επισκεπτών σε σχέση με τι επιπλέον θα ήταν διατεθειμένοι να κάνουν σε μελλοντική τους επίσκεψη στην Κρήτη.

Οι προθέσεις των επισκεπτών σχετικά με το εάν έκαναν περισσότερες αγορές, έχουν μία κλίση προς τη θετική ανταπόκριση (38%), ωστόσο δεν είναι ξεκάθαρες αφού είναι σχεδόν ισόποσα τα ποσοστά εκείνων που δείχνουν αβέβαιοι (30%), ή αρνητικοί προς αυτή την πρόταση (31.4%). Περίπου 45% είναι εκείνοι που δείχνουν να ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε εξειδικευμένες τουριστικές δραστηριότητες στο μέλλον. Σχεδόν οι μισοί (49%) προτίθενται να ξοδέψουν χρήματα για την αγορά περισσότερων τοπικών προϊόντων, ενώ περισσότεροι από τους μισούς (54%) προτίθενται να ξοδέψουν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά για αγορά τοπικών προϊόντων όπως λάδι, κρασί, ελιές, μέλι κ.ά. και σε γεύματα σε εστιατόρια. Επιπλέον, είναι αρκετοί (53%) εκείνοι που θα ήθελαν να επισκεφθούν περισσότερα πολιτιστικά αξιοθέατα που ίσως δεν πρόλαβαν να περιλάβουν στη φετινή τους επίσκεψη. Το συγκεκριμένο εύρημα φαίνεται να έχει μια σχέση με αποτελέσματα προγενέστερων ερωτήσεων της παρούσας έρευνας. Φαίνεται δηλαδή ότι οι επισκέπτες στην Αν. Κρήτη μετατοπίζουν χρονικά την επίσκεψη τους σε πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς χώρους προς το τέλος των διακοπών τους στο νησί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα είτε να μην προλαβαίνουν να τους επισκεφτούν είτε να προκύπτει κάτι άλλο και να το αμελούν. Σε κάθε περίπτωση πάντως, φαίνεται ότι οι πολιτιστικοί πόροι δεν φαίνεται να είναι μείζονος σημασίας κίνητρο για τους επισκέπτες στην Αν. Κρήτη.

Οι επισκέπτες που φαίνεται ότι ήταν ευχαριστημένοι από την παρούσα ποιότητα των καταλυμάτων που διαμένουν είναι περίπου 33%, αφού δήλωσαν ότι δεν έχουν πρόθεση να αναβαθμίσουν το επίπεδό της διαμονής τους, ενώ την ίδια στιγμή 34% έχει την αντίθετη άποψη, κάτι που δηλώνει ότι αν και οι περισσότεροι επισκέπτες διέμειναν σε ξενοδοχείο 4 ή 5 αστέρων (38%), τύποι ξενοδοχείων που συνήθως προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, δεν έμειναν όλοι ικανοποιημένοι από αυτές. Τέλος, μία από τις σημαντικότερες παρατηρήσεις σχετικά με τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερώτησης είναι ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία των επισκεπτών (60%) προτίθεται να μείνει μία επιπλέον ημέρα στην Αν. Κρήτη, κάτι που βοηθάει στο συμπέρασμα ότι η εμπειρία τους από αυτήν την επίσκεψη ήταν θετική.

Προθέσεις Επισκεπτών

Διάγραμμα 21: Προθέσεις επισκεπτών για την επίσκεψη στην Ανατολική Κρήτη

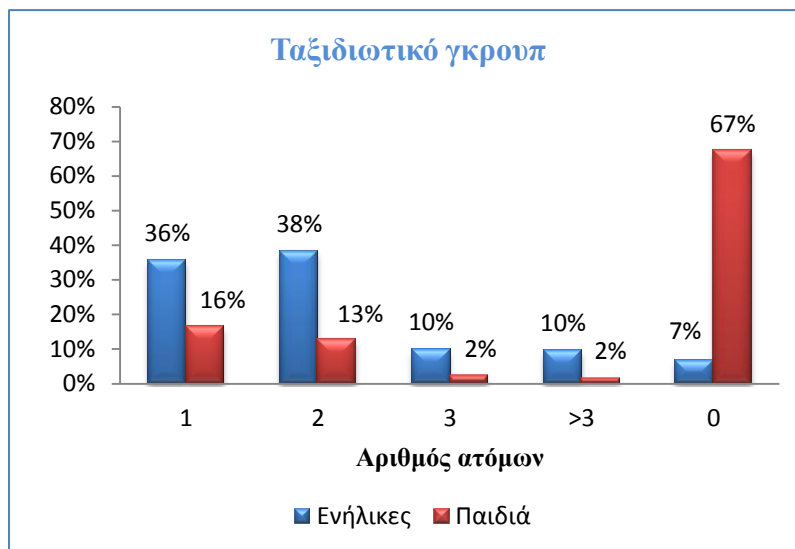
2.15. Ταξιδιωτικό γκρουπ

Η πλειοψηφία (57.6%) των επισκεπτών ταξιδεύουν με παρέα, δηλαδή με την οικογένειά τους, με φίλους, με ομάδες τουριστών κτλ. και αρκετοί επιλέγουν να ταξιδέψουν με το σύντροφο ή σύζυγό τους (35.65%). Μόνο το 6.7% των ερωτώμενων

ταξίδεψε ατομικά ενώ το αντίστοιχο ποσοστό όσων ταξίδεψαν χωρίς παιδιά είναι 67%. Είναι πολύ σημαντικό ότι το ένα τρίτο των επισκεπτών ταξίδευαν με την οικογένεια και τα παιδιά τους. Αυτό ως αποτέλεσμα

συμβάλει στο χαρακτηρισμό της

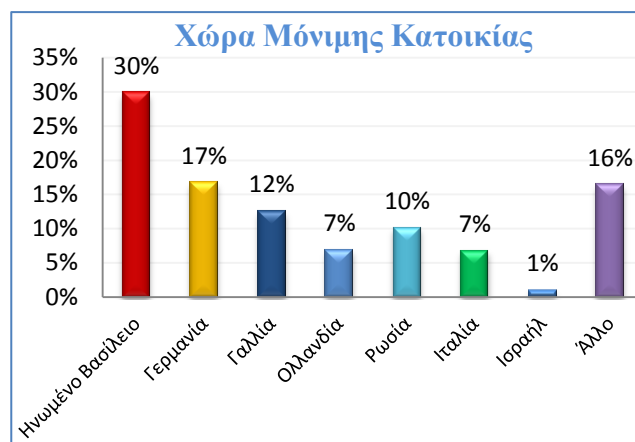
Αν. Κρήτης ως οικογενειακός προορισμός και εν μέρει δικαιολογεί την εστίαση της Περιφέρειας Κρήτης στη συγκεκριμένη αγορά – στόχο.

Διάγραμμα 22: Ταξιδιωτικό γκρουπ διακοπών

2.16. Χώρα μόνιμης κατοικίας

Οι περισσότεροι επισκέπτες ήρθαν από το Ηνωμένο Βασίλειο (30%), αρκετοί επισκέπτες κατάγονταν από τη Γερμανία (17%), τη Γαλλία (12%) και τη Ρωσία (10%), ενώ περίπου ίδια είναι τα ποσοστά των Ολλανδών και των Ιταλών επισκεπτών (περίπου 7% αντίστοιχα). Τα ποσοστά αυτά βρίσκονται σε απόλυτη συσχέτιση με αυτά που αναφέρονται από τους Λάμπρου και Ίκκο (2017) για ολόκληρη τη Κρήτη. Το 16.4% των επισκεπτών που επέλεξαν άλλη χώρα μόνιμης κατοικίας ήταν από άλλες χώρες της Ευρώπης (όπως Δανία, Ουκρανία, Φινλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Εσθονία, Πολωνία, Σερβία, Βουλγαρία, Ισπανία, Πορτογαλία κ.ά, από την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, τον Καναδά, τις Η.Π.Α, το Μεξικό, την Κίνα, την Ιαπωνία, την Ινδία και άλλες χώρες.

Διάγραμμα 23: Χώρα προέλευσης επισκεπτών

2.17. Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών

Στην έρευνα συμμετείχαν 54% γυναίκες και 45% άνδρες. Αυτό συνέβη λόγω της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε και συγκεκριμένα της δειγματοληψίας ευκολίας. Η πλειονοψηφία των επισκεπτών (51%) ήταν μεταξύ 26 έως 45 ετών, αντίστοιχα 46.5% ήταν παντρεμένοι και το 73% των συμμετεχόντων στην έρευνα εργάζονταν. Το ποσοστό των ανέργων ήταν πολύ χαμηλό (2.5%). Οι περισσότεροι επισκέπτες (34%) ανήκαν στη μεσαία εισοδηματική κατηγορία, όμως σχεδόν ένας στους δέκα επισκέπτες είχαν ετήσιο εισόδημα μεγαλύτερο από 60.000€. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει αναλυτικά όλα τα αποτελέσματα που σχετίζονται με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών Ανατολικής Κρήτης

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	(%)
Φύλο	
Άνδρας.....	45.76
Γυναίκα.....	54.24
Ηλικία	
<25.....	22.60
26-45.....	51.07
46-65.....	21.86
>65.....	4.46
Οικογενειακή κατάσταση	
Άγαμος.....	28.76
Παντρεμένος/η.....	46.55
Σε Σύμφωνο Συμβίωσης.....	12.60
Άλλο.....	12.09
Επαγγελματική κατάσταση	
Εργαζόμενος/η.....	73.28
Φοιτητής/τρια.....	13.50
Συνταξιούχος.....	8.25
Άνεργος/η.....	2.54
Άλλο.....	2.43
Ετήσιο εισόδημα	
Έως 10.000.....	13.45
10.001€ - 20.000.....	23.67
20.001€ - 40.000.....	33.79
40.001€ - 60.000.....	18.14
>60.001.....	10.96

Ενότητα 3

Συγκριτικά αποτελέσματα: Ανατολικής Κρήτης Νομού Ηρακλείου | Νομού Λασιθίου

3. Συγκριτικά Αποτελέσματα Ανατολικής Κρήτης, Νομού Ηρακλείου | Νομού Λασιθίου

Εισαγωγή

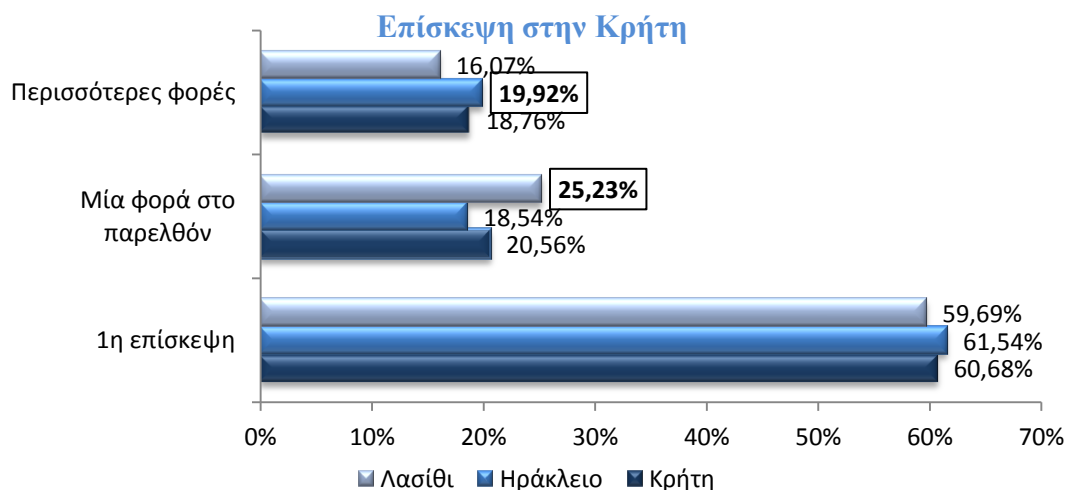
Στην παρούσα ενότητα πραγματοποιείται μία σύγκριση των αποτελεσμάτων μεταξύ του συνόλου των επισκεπτών που συμμετείχαν στην έρευνα και των επισκεπτών του νομού Ηρακλείου και του νομού Λασιθίου μεμονωμένα.

3.1. Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη

Όσο αφορά την επαναληπτικότητα της επίσκεψης στην Κρήτη ανεξάρτητα από την περιοχή, οι περισσότεροι επισκέπτες βρέθηκαν για πρώτη φορά στο νησί. Περίπου το ένα τέταρτο των επισκεπτών του νομού Λασιθίου (25.23%) είχε πραγματοποιήσει άλλη μία φορά αυτό το ταξίδι. Αντίθετα, το ένα πέμπτο των επισκεπτών του νομού Ηρακλείου έχει επισκεφτεί για περισσότερες από 1 φορές στο παρελθόν τη Κρήτη. Το ποσοστό αυτό των συχνών επισκεπτών αντιστοιχεί στο 20% του συνόλου των επισκεπτών στο Ηράκλειο.

Πίνακας 2: Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη

Επισκέπτες Επαναληπτικότητα	Αν. Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
1η επίσκεψη	61%	62%	60%
Μία φορά στο παρελθόν	21%	19%	25%
Περισσότερες φορές	19%	20%	16%

Διάγραμμα 24: Επαναληπτικότητα επίσκεψης στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη¹

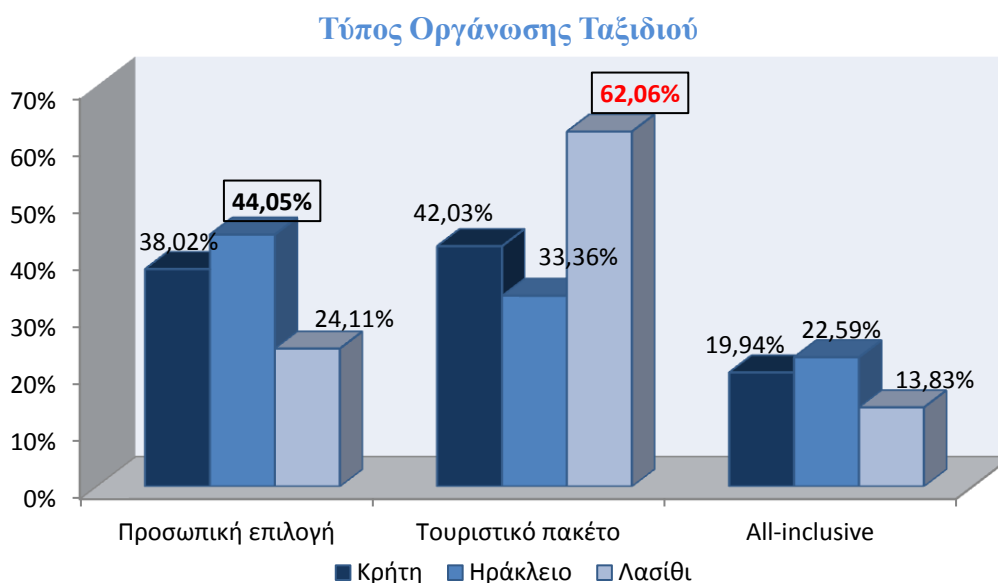
¹ Σε όλα τα διαγράμματα όπου παρουσιάζεται στήλη ή γραμμή με ονομασία «Κρήτη» αναφέρεται συγκεκριμένα στους επισκέπτες της Ανατολικής Κρήτης

3.2. Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη

Η πιο σημαντική παρατήρηση είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών του νομού Λασιθίου (62%) βρέθηκε για διακοπές εκεί, μέσω της αγοράς κάποιου τουριστικού πακέτου. Πράγματι, η διαφορά στα ποσοστά μεταξύ Λασιθίου από τη μια πλευρά και Νομού Ηρακλείου με Ανατ. Κρήτη από την άλλη είναι πραγματικά εντυπωσιακή και ενδεχομένως να χρίζει περισσότερης ανάλυσης. Αντίστοιχα, στην περίπτωση του Ηρακλείου, οι περισσότεροι επισκέπτες είχαν προγραμματίσει μόνοι το ταξίδι τους και μόνο το ένα τρίτο των επισκεπτών επέλεξε την αγορά τουριστικού πακέτου. Μία ακόμα σημαντική παρατήρηση έγκειται στη διαφορά των ποσοστών στην περίπτωση των πακέτων all-inclusive όπου στο Ηράκλειο φτάνει περίπου το 23% ενώ στο Λασιθί μόλις το 14%. Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλονται αυτές οι διαφορές είναι ίσως η διαθεσιμότητα τουριστικών πακέτων αλλά και πακέτων all inclusive. Από τη μια δηλαδή, προκύπτει ότι η Ανατολική Κρήτη διαθέτει μια πληθώρα από τουριστικές δραστηριότητες που να δημιουργούν, εντυπωσιακά τουριστικά πακέτα. Από την άλλη ο Νομός Ηρακλείου, και ιδιαίτερα τα βόρεια παράλια του 'φημίζονται' για την σημαντικού τύπου εξειδίκευση σε all – inclusive διακοπές (σε περιοχές όπως τα Μάλια, η Σταλίδα και η Χερσόνησος).

Πίνακας 3: Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη

Επισκέπτες Τύπος ταξιδιού	Αν.Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
Προσωπική επιλογή	38 %	44%	24%
Τουριστικό πακέτο	42%	33%	62%
All-inclusive	20%	23%	14%

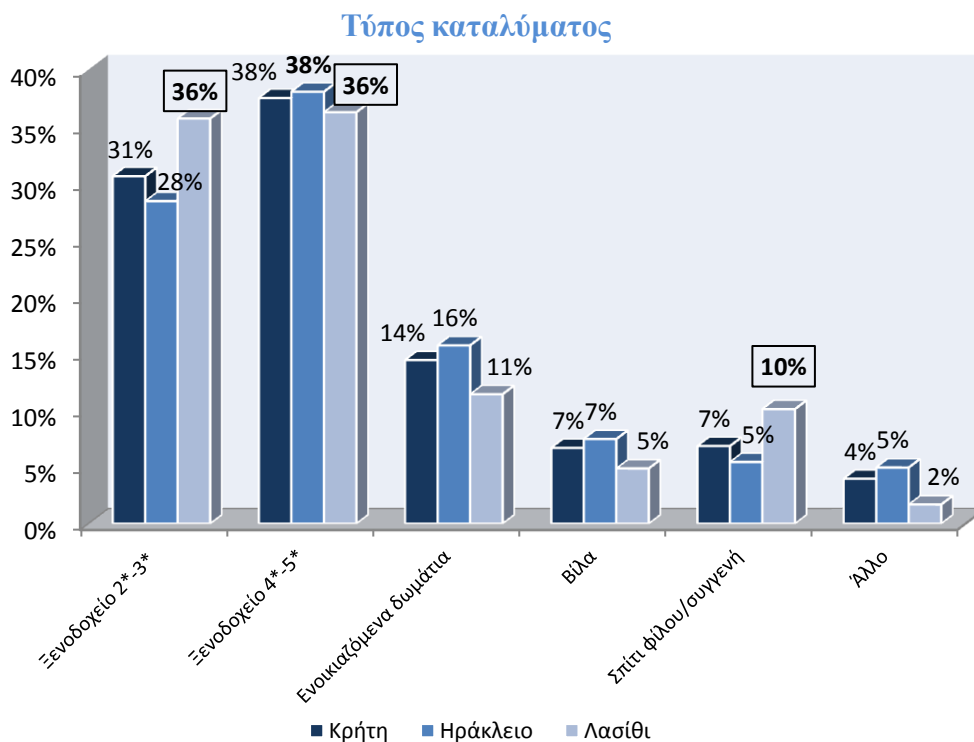
Διάγραμμα 25: Τύπος οργάνωσης ταξιδιού ανά τύπο επισκέπτη

3.3. Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, η πλειοψηφία των επισκεπτών επέλεξε να διαμείνει σε ξενοδοχειακά καταλύματα. Ειδικότερα στο νομό Λασιθίου επτά στους δέκα επισκέπτες (72%) επέλεξε να μείνει σε ξενοδοχείο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το νομό Ηρακλείου είναι 66%. Με εξαίρεση την επιλογή «Άλλο» τα μικρότερα ποσοστά έλαβε η διαμονή σε Βίλα (4.86%) στο Λασιθί και η φιλοξενία σε σπίτι φίλου ή συγγενή (5.43%) στο Ηράκλειο. Γενικότερα πάντως, τα συγκεκριμένα ποσοστά είναι όμοια με αυτά που αναφέρονται στις μελέτες των Μπαουράκης κ.ά. (2015) και Ματσατσίνης κ.ά. (2008).

Πίνακας 4: Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής

Επισκέπτες Τύπος Καταλύματος	Αν.Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
Ξενοδοχείο 2*-3*	31%	28%	36%
Ξενοδοχείο 4*-5*	38%	38%	36%
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	14%	16%	11%
Βίλα	7%	7%	5%
Σπίτι φίλου/συγγενή	7%	5%	10%
Άλλο	4%	5%	2%

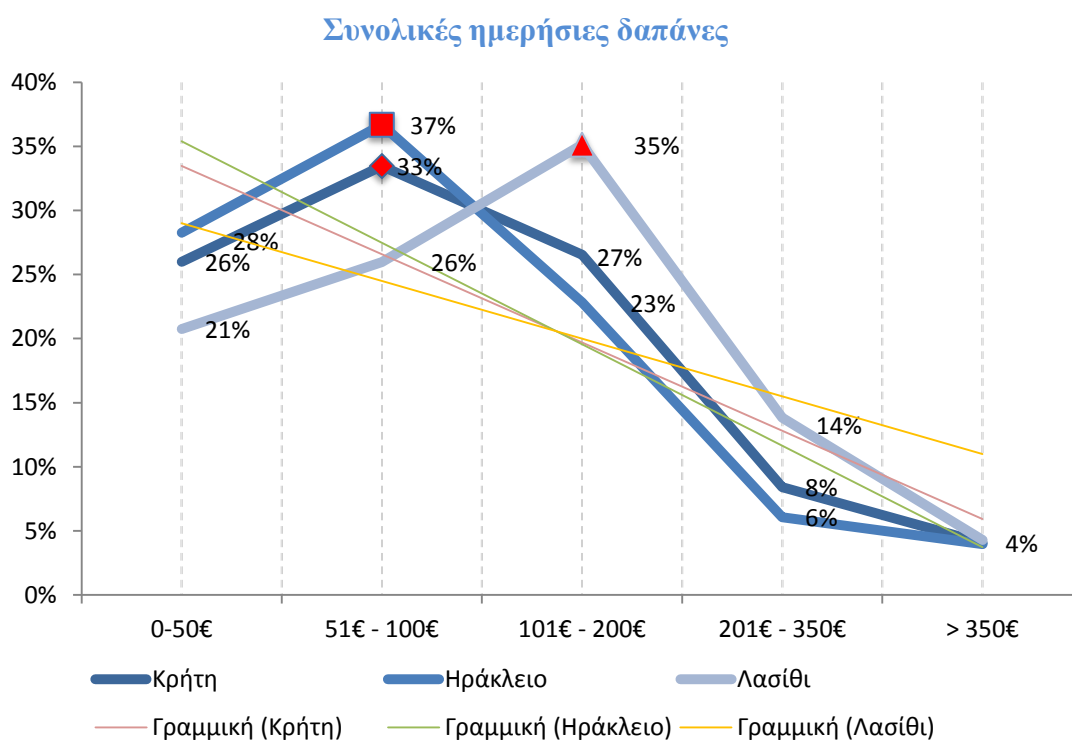
Διάγραμμα 26: Τύπος καταλύματος κύριας διαμονής ανά νομό διαμονής

3.4. Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή

Οι συμμετέχοντες που βρέθηκαν στο νομό Ηρακλείου φαίνεται ότι ξοδεύουν ημερησίως **λιγότερα** χρήματα σε σύγκριση με τους επισκέπτες του νομού Λασιθίου. Ειδικότερα περισσότερα από 100€ ξοδεύει περίπου το 30% των ερωτώμενων στο Ηράκλειο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο νομό Λασιθίου είναι 53%. Δεδομένης της διαφοράς που προκύπτει μεταξύ Ηρακλείου και Λασιθίου σε σχέση με τα τουριστικά πακέτα, η παρακάτω διαφορά στα επίπεδα τουριστικής δαπάνης μπορεί να είναι λογική. Επίσης και εδώ, περισσότερη έρευνα σχετικά με τη τουριστική δαπάνη θα είχε ενδιαφέρον.

Πίνακας 5: *Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή*

Περιοχή Ημερήσιες Δαπάνες	Αν.Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
0€ - 50€	25,99%	28,26%	20,75%
51€ - 100€	33,45%	36,68%	25,98%
101€ - 200€	26,55%	22,83%	35,14%
201€ - 350€	8,42%	6,07%	13,83%
> 350€	4,07%	3,97%	4,30%
Καμία απάντηση	1,53%	2,19%	0,00%

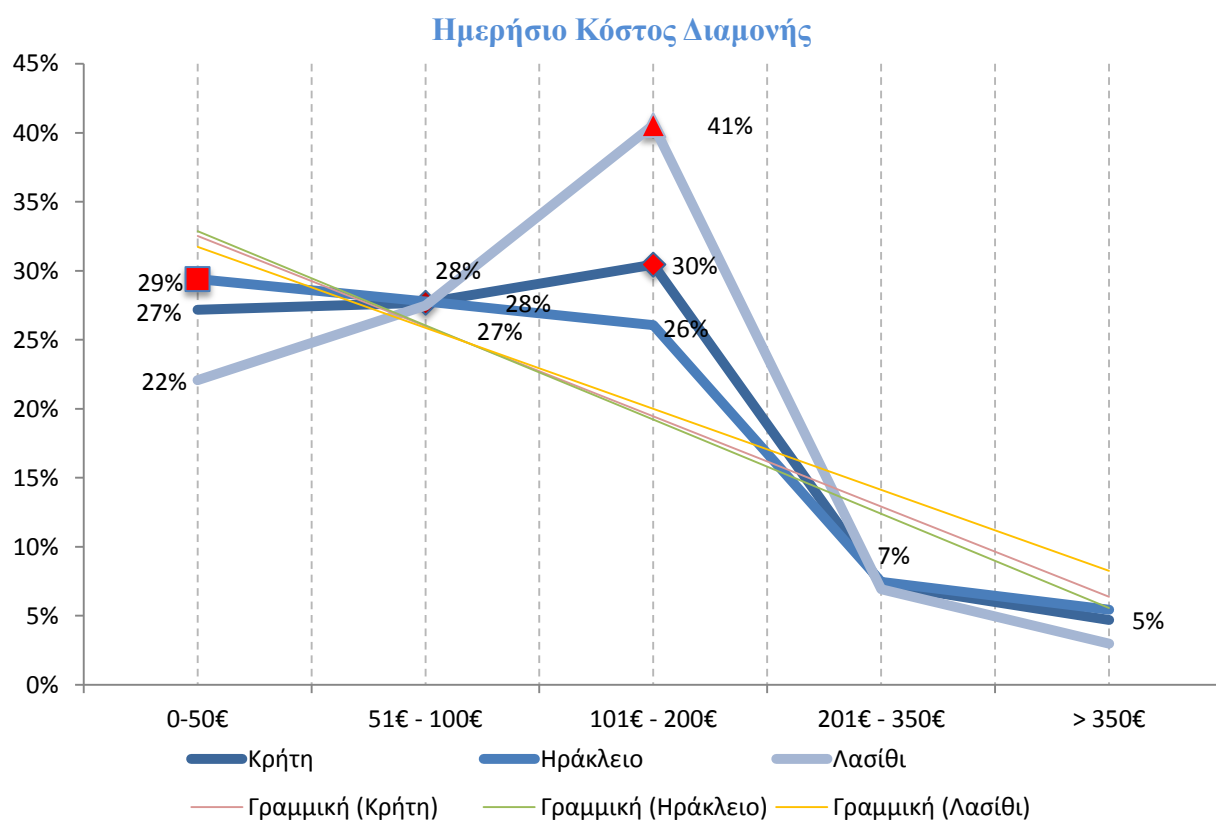
Διάγραμμα 27: *Ημερήσιες δαπάνες επισκεπτών ανά περιοχή*

3.5. Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή

Το ημερήσιο κόστος διαμονής για το 68% των ερωτώμενων που διέμειναν στο νομό Λασιθίου είναι μεταξύ 51€ έως 200€ όπου το 41% δήλωσε ημερήσιο κόστος διαμονής από 101€ έως 200€. Στο Ηράκλειο παρουσιάζεται σημαντική διαφορά, αφού τη συγκεκριμένη κατηγορία δήλωσε μόνο το 26%. Επίσης παρουσιάζεται μία διαφορά της τάξης του 2.5% στην τελευταία και υψηλότερη κατηγορία ημερήσιων δαπανών διαμονής, ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες αλλαγές.

Πίνακας 6: Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή

Περιοχή	Αν. Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
Ημερήσιο Κόστος Διαμονής			
0€ - 50€	27,18%	29,39%	22,06%
51€ - 100€	27,68%	27,77%	27,48%
101€ - 200€	30,45%	26,07%	40,56%
201€ - 350€	7,29%	7,45%	6,92%
> 350€	4,69%	5,43%	2,99%
Καμία απάντηση	2,71%	2,19%	0,00%

Διάγραμμα 28: Ημερήσιο κόστος διαμονής ανά περιοχή

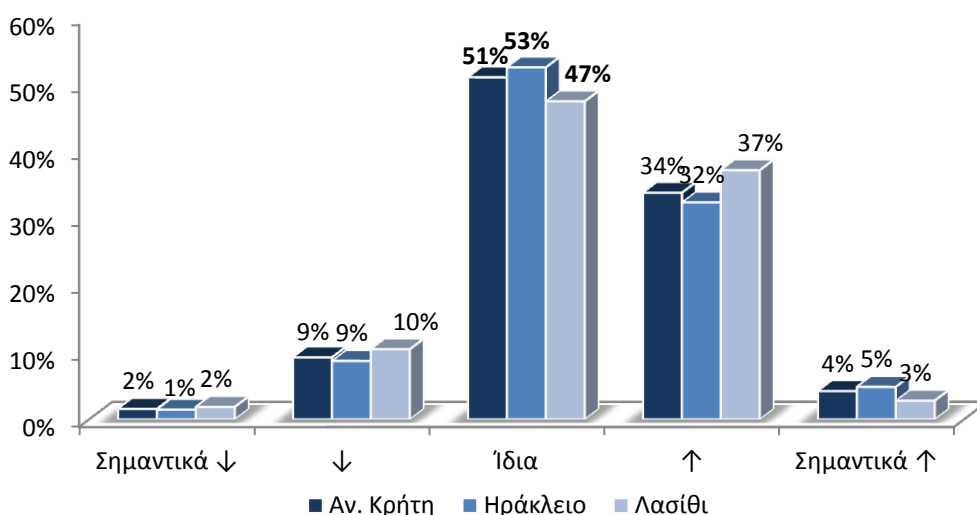
3.6. Αξιολόγηση σχέσης «Ποιότητας – Τιμής» στην Κρήτη ανά τύπο επισκέπτη

Τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων στη σύγκριση της σχέσης μεταξύ αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής με παρόμοιους τουριστικούς προορισμούς για τους επισκέπτες και στις τρεις περιοχές αποκαλύπτουν ότι οι περισσότεροι επισκέπτες δεν αντιλαμβάνονται κάποια σημαντική διαφορά. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων και στις δύο περιοχές κλίνει προς την άποψη ότι αυτή η σχέση είναι παρόμοια, δηλαδή δεν εμφανίζεται ιδιαίτερη διαφορά με άλλους προορισμούς. Οι επισκέπτες που θεωρούν χαμηλότερη ή σημαντικά χαμηλότερη τη σχέση αυτή στο νομό Ηράκλειου είναι 10% και στο νομό Λασιθίου 12.3%, ενώ οι επισκέπτες που έχουν αντίθετη άποψη είναι 37.2% (Ηράκλειο) και 40% (Λασιθί). Συγκρίνοντας τις απαντήσεις μεταξύ των νομών και πάλι δεν εμφανίζονται σημαντικές διαφορές μεταξύ τους.

Πίνακας 7: Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε σύγκριση με παρόμοιους προορισμούς, ανά περιοχή

Επισκέπτες	Αν.Κρήτης	Ηράκλειου	Λασιθίου
Σχέση ποιότητας/τιμής			
Σημαντικά χαμηλότερη	1,58%	1,46%	1,87%
Χαμηλότερη	9,27%	8,74%	10,47%
Ίδια	51,07%	52,55%	47,48%
Υψηλότερη	33,84%	32,39%	37,20%
Σημαντικά υψηλότερη	4,24%	4,86%	2,80%

Σχέση Ποιότητας - Τιμής στην Κρήτη

Διάγραμμα 29: Αξιολόγηση σχέσης αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε σύγκριση με παρόμοιους προορισμούς, ανά περιοχή

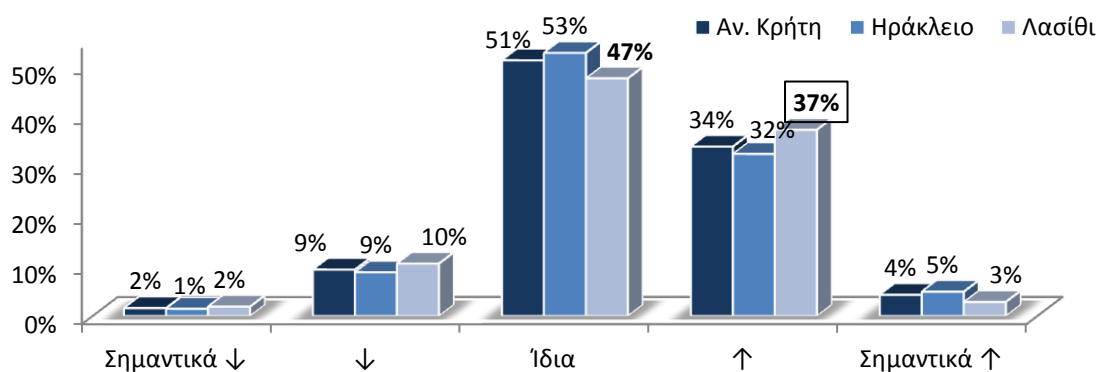
3.7. Αξιολόγηση σχέσης «αντιλαμβανόμενης Ποιότητας – προσφερόμενης Τιμής» σε κάθε περιοχή ξεχωριστά

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας οι επισκέπτες δεν εμφανίζουν πολύ διαφορετικές αντιλήψεις για τη σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής στις τρεις περιοχές. Αυτό σημαίνει ότι γενικά οι επισκέπτες παρομοιάζουν αυτή τη σχέση με άλλους προορισμούς. Το 52% των επισκεπτών στο Ηράκλειο θεωρούν ότι η σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής στο νομό Ηρακλείου είναι ίδια με άλλους παρόμοιους προορισμούς. Αν και το αντίστοιχο ποσοστό στο νομό Λασιθίου είναι μικρότερο της πλειοψηφίας (48%), ωστόσο το ποσοστό εκείνων που θεωρούν καλύτερη αυτή τη σχέση είναι 40%. Και στις δύο περιπτώσεις περίπου 10% έως 12% των επισκεπτών αξιολογούν αρνητικά τις προσφερόμενες τιμές σε σχέση με την αντιλαμβανόμενη ποιότητα. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι αυτό το ποσοστό είναι το «φυσιολογικό ποσοστό αρνητικών απαντήσεων, αν και το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό στην περίπτωση του Λασιθίου. Κάποιος θα μπορούσε να εικάσει ότι αυτός ο υψηλότερος βαθμός «δυσαρέσκειας» μπορεί να οφείλεται και στο διαφορετικό προφίλ των επισκεπτών στο Λασιθί. Γενικά όμως η εικόνα στην Ανατολική Κρήτη παρουσιάζεται ίδια ή/και καλύτερη για το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών.

Πίνακας 8: Αξιολόγηση της σχέσης «αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε κάθε περιοχή

Περιοχή	Ανατολική Κρήτη	Ηράκλειο	Λασιθί
Σχέση ποιότητας/τιμής			
Σημαντικά χαμηλότερη	1,58%	1,46%	1,87%
Χαμηλότερη	9,27%	8,74%	10,47%
Ίδια	51,07%	52,55%	47,48%
Υψηλότερη	33,84%	32,39%	37,20%
Σημαντικά υψηλότερη	4,24%	4,86%	2,80%

Σχέση Ποιότητας - Τιμής ανά Περιοχή

Διάγραμμα 30: Αξιολόγηση της σχέσης «αντιλαμβανόμενης ποιότητας – προσφερόμενης τιμής σε κάθε περιοχή

3.8. Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή

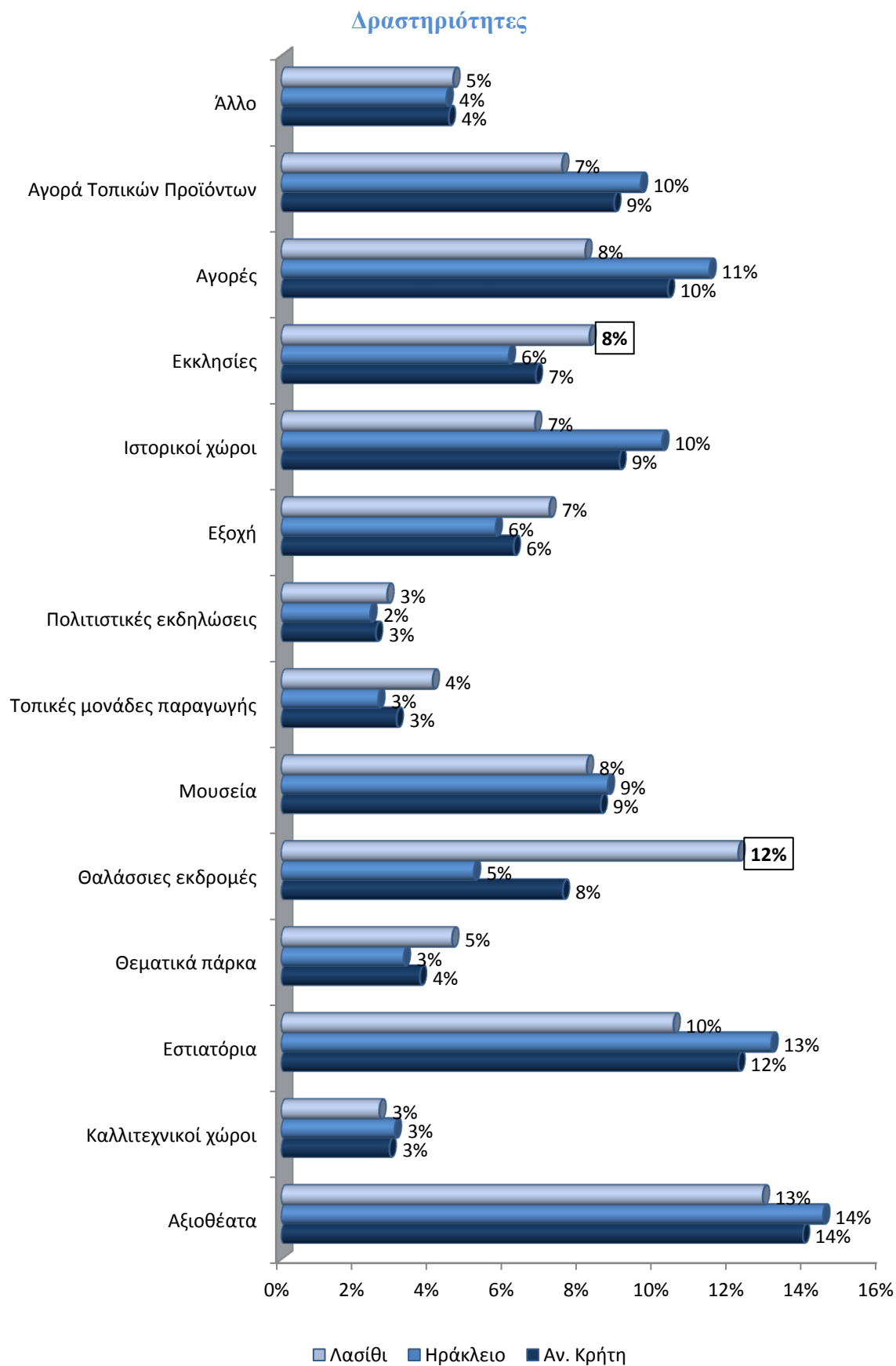
Σε κάθε περίπτωση η επίσκεψη σε αξιοθέατα είναι η δραστηριότητα που προτιμά το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών. Οι επισκέπτες που βρέθηκαν στο νομό Ηρακλείου ακολουθούν τη γενικότερη τάση που επικρατεί στον τομέα των δραστηριοτήτων στην Ανατολική Κρήτη. Από την άλλη μεριά οι πρώτες τέσσερις δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι επισκέπτες στο Λασιθί πέρα από την επίσκεψη σε αξιοθέατα (12.8%) και τα γεύματα σε εστιατόρια (10.5%), είναι επίσης οι θαλάσσιες εκδρομές (12.2%) και η επίσκεψη σε εκκλησίες του νομού (8.2%).

Οι επισκέπτες του νομού Ηρακλείου φαίνεται ότι δεν αρέσκονται ιδιαίτερα στο να συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις αφού μόνο το 2.4% απάντησε θετικά, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο νομό Λασιθίου είναι επίσης χαμηλό (2.8%). Πολύ χαμηλά ποσοστά έλαβαν επίσης η επίσκεψη σε τοπικές μονάδες παραγωγής, σε καλλιτεχνικούς χώρους και θεματικά πάρκα.

Σε κάποιες περιπτώσεις οι επισκέπτες διαμένοντας σε απομακρυσμένες περιοχές δεν είχαν αυτές τις επιλογές και σε άλλες περιπτώσεις δεν γνώριζαν την ύπαρξη τέτοιων χώρων για αυτό δεν το είχαν ως επιλογή στις δραστηριότητες των διακοπών τους.

Πίνακας 9: Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή

Περιοχή Δραστηριότητες	Αν.Κρήτης	Ηράκλειου	Λασιθίου
Αξιοθέατα	13,91%	14,45%	12,84%
Καλλιτεχνικοί χώροι	2,89%	3,03%	2,62%
Εστιατόρια	12,19%	13,07%	10,46%
Θεματικά πάρκα	3,70%	3,27%	4,56%
Θαλάσσιες εκδρομές	7,51%	5,14%	12,19%
Μουσεία	8,52%	8,71%	8,15%
Τοπικές μονάδες παραγωγής	3,08%	2,59%	4,04%
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	2,53%	2,38%	2,83%
Εξοχή	6,20%	5,72%	7,15%
Ιστορικοί χώροι	9,02%	10,16%	6,77%
Εκκλησίες	6,79%	6,07%	8,22%
Αγορές	10,31%	11,42%	8,11%
Αγορά Τοπικών Προϊόντων	8,88%	9,59%	7,49%
Άλλο	4,47%	4,41%	4,59%

Διάγραμμα 31: Δραστηριότητες επισκεπτών ανά περιοχή

3.9. Αξιολόγηση ικανοποίησης χαρακτηριστικών περιοχών

Αναφερόμενοι στην ικανοποίηση των επισκεπτών στην Ανατολική Κρήτη, οι περισσότεροι επισκέπτες εμφανίζονται αρκετά ικανοποιημένοι από τους προσφερόμενους παράγοντες τους οποίους η πλειοψηφία αξιολόγησε θετικά.

Στο νομό Ηρακλείου, σχεδόν όλοι οι παράγοντες αξιολογήθηκαν θετικά από τουλάχιστον επτά στους δέκα επισκέπτες. Οι παράγοντες με τη χαμηλότερη θετική αξιολόγηση ήταν ο αριθμός των προσφερόμενων δραστηριοτήτων που έλαβε 58% και οι υποδομές που έλαβαν μικρότερο της πλειοψηφίας ποσοστό (42%). Αυτά τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν προγενέστερα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των απόψεων των επισκεπτών σε επίπεδο Κρήτης. Προκύπτει δηλαδή ότι ο νομός Ηρακλείου αντιμετωπίζει έντονο πρόβλημα σχετικά με τις δραστηριότητες που παρέχονται για τους επισκέπτες | τουρίστες και την ποιότητα των προσφερόμενων υποδομών. Τουλάχιστον για τις υποδομές προκύπτει ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα | μειονέκτημα του νομού σε σχέση με τον ανταγωνισμό.

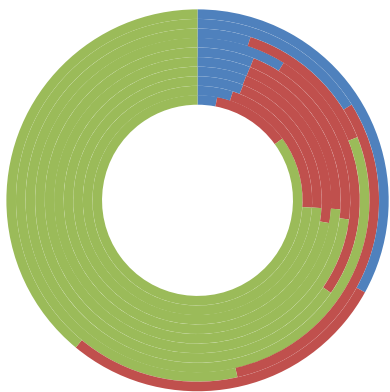
Είναι σημαντικό ότι στο νομό Λασιθίου τα αντίστοιχα ποσοστά είναι ακόμα χαμηλότερα αυξάνοντας τα ποσοστά αρνητικών απόψεων. Σχεδόν ένας στους τρεις επισκέπτες του Λασιθίου θεωρεί ότι δεν υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός προσφερόμενων δραστηριοτήτων και επιπλέον το 44% αξιολογεί αρνητικά τις υποδομές του νομού. Μία ακόμη διαφορά μεταξύ των νομών εντοπίζεται στον αριθμό των εμπορικών καταστημάτων που λειτουργούν σε αυτές τις περιοχές. Στην περίπτωση του νομού Λασιθίου αν και η πλειοψηφία (52%) αξιολογεί θετικά το συγκεκριμένο παράγοντα, ταυτόχρονα το 34% παραμένει σε ουδέτερη στάση.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η Ανατολ. Κρήτη συνολικά επηρεάζεται εξαιρετικά αρνητικά από την έλλειψη κεντρικής υποστήριξης με τη μορφή διαρθρωτικών επενδύσεων που μπορεί να βελτιώσουν τις (τουριστικές) υποδομές στο νησί. Παράλληλα, μπορεί επίσης να σημαίνει ότι η κεντρική εξουσία δεν μπορεί να συντονίσει μεγάλες και κεντρικές δράσεις σε επίπεδο περιφέρειας και έτσι ότι χρήματα δίνονται από το κέντρο να καταναλώνονται σε ήσσονος σημασίας δράσεις και έργα, χωρίς περιφερειακό χαρακτήρα και σχεδιασμό.

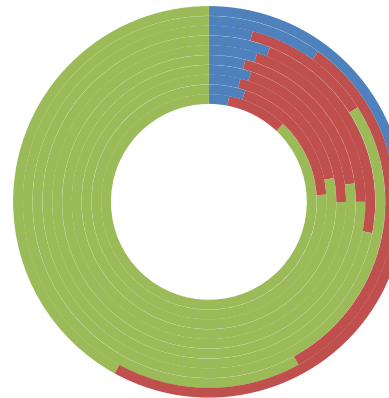
Πίνακας 10: Αξιολόγηση ικανοποίησης από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των περιοχών

	Ανατολική Κρήτη			Ηράκλειο			Λασιθί		
	Αρνητική	Ουδέτερα	Θετική	Αρνητική	Ουδέτερα	Θετική	Αρνητική	Ουδέτερα	Θετική
Κλίμα	3%	12%	85%	3%	9%	87%	3%	16%	81%
Φυσικό περιβάλλον	5%	21%	74%	5%	19%	76%	5%	25%	70%
Πολιτιστικοί πόροι	6%	20%	74%	4%	18%	78%	11%	24%	64%
Ποιότητα Τουριστικών Υπηρεσιών	6%	22%	73%	5%	20%	75%	8%	25%	67%
Ξενοδοχεία / Διαμονή	6%	20%	74%	4%	19%	77%	8%	23%	69%
Ασφάλεια	6%	21%	73%	5%	20%	75%	8%	25%	67%
Εμπορικά καταστήματα	9%	26%	66%	6%	22%	72%	14%	34%	52%
Τοπική κουζίνα / ποιότητα τροφίμων	5%	14%	81%	4%	12%	84%	7%	18%	75%
Αριθμός προσφερόμενων δραστηριοτήτων	16%	30%	53%	10%	32%	58%	31%	25%	44%
Υποδομές	33%	28%	39%	28%	30%	42%	44%	23%	33%

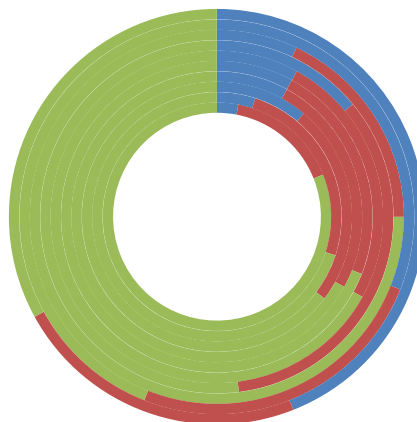
Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης

Αξιολόγηση Χαρακτηριστικών νομού Ηρακλείου

Αξιολόγηση Χαρακτηριστικών νομού Λασιθίου

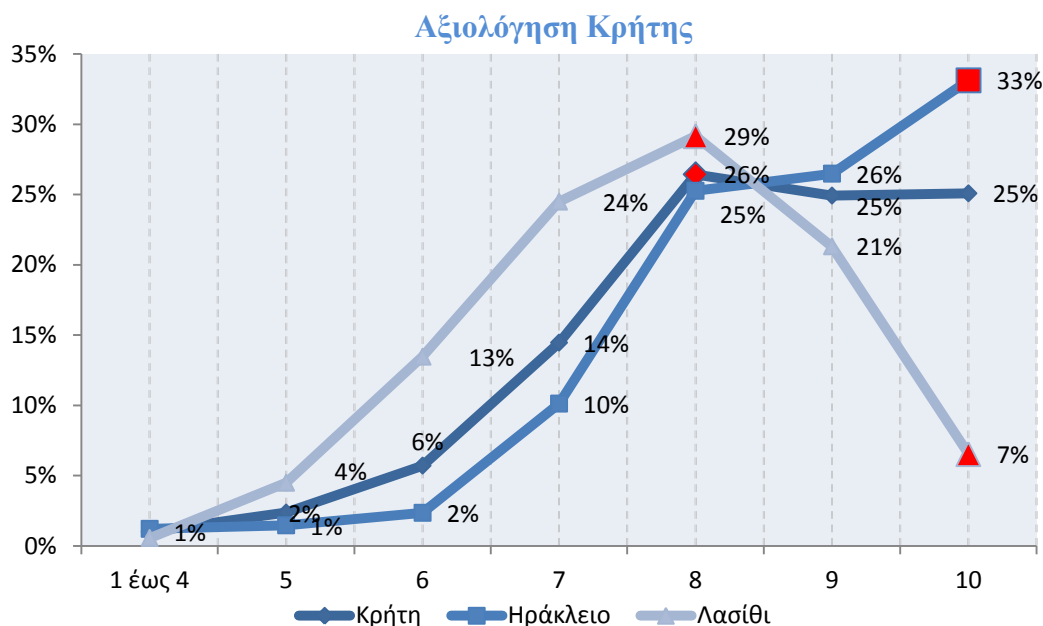
Διάγραμμα 32: Αξιολόγηση χαρακτηριστικών Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου

3.10. Αξιολόγηση Κρήτης, ανά τύπο επισκέπτη

Η αξιολόγηση της Κρήτης ήταν κατά το πλείστον θετική. Παρατηρώντας τα αποτελέσματα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που έχουν πιο θετική εικόνα για το νησί ανήκει σε όσους είχαν επισκεφθεί το Ηράκλειο, ενώ ένα αρκετά μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών που βρέθηκαν στο Λασιθί είναι πιο φειδωλοί στην αξιολόγησή τους. Πιο συγκεκριμένα τα ποσοστά της αξιολόγησης από ένα (1) έως έξι (6) είναι 5% (επισκέπτες Ηρακλείου) και 18.5% (επισκέπτες Λασιθίου). Επειδή το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στο έξι (13.5%) ο πιθανότερος λόγος για να συμβαίνει κάτι τέτοιο είναι ότι οι επισκέπτες στο Λασιθί δεν είχαν τόσο ολοκληρωμένη εικόνα για το νησί όσο οι επισκέπτες που βρέθηκαν στο Ηράκλειο.

Πίνακας 11: Αξιολόγηση της Κρήτης ανά τύπο επισκέπτη

Επισκέπτες Αξιολόγηση	Αν.Κρήτης	Ηράκλειο	Λασιθίου
1 έως 4	1,02%	1,21%	0,56%
5	2,37%	1,46%	4,49%
6	5,71%	2,35%	13,46%
7	14,46%	10,12%	24,49%
8	26,44%	25,26%	29,16%
9	24,92%	26,48%	21,31%
10	25,08%	33,12%	6,54%

Διάγραμμα 33: Αξιολόγηση Κρήτης ανά τύπο επισκέπτη²

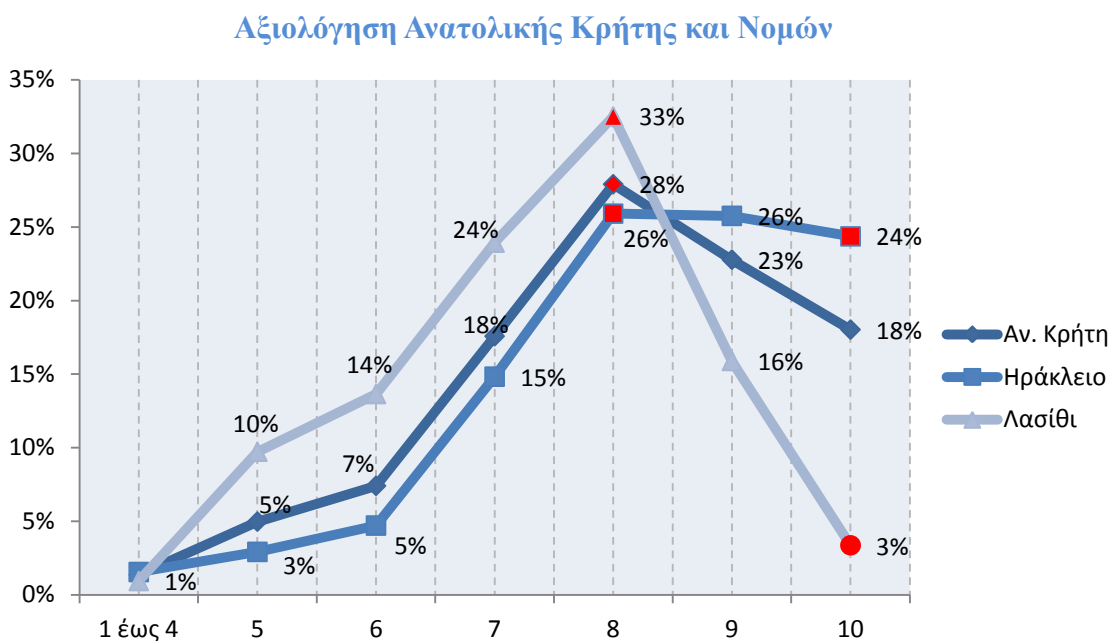
² Η γραμμή Κρήτη αφορά τις απαντήσεις που έδωσαν οι επισκέπτες της Ανατολικής Κρήτης κοκ.

3.11. Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα η Ανατολική Κρήτη έλαβε πολύ θετική αξιολόγηση με ποσοστό 68.7% μεταξύ των βαθμολογιών οκτώ (8) έως δέκα (10). Ο νομός Ηρακλείου αξιολογήθηκε πολύ θετικά (8 έως 10) από το 76% των επισκεπτών του, ενώ ο νομός Λασιθίου έλαβε συνολικά 51% σε αυτή τη κατηγορία. Γενικά είναι αρκετά μεγάλο το ποσοστό των επισκεπτών (11%) που δεν έχουν πολύ καλή εικόνα για το Λασιθί, αξιολογώντας το με βαθμολογίες μεταξύ ένα (1) έως πέντε (5), την ώρα που το αντίστοιχο ποσοστό για το νομό Ηρακλείου είναι μόλις 4.5%.

Πίνακας 12: Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου

Περιοχή	Ανατολική Κρήτη	Ηράκλειο	Λασιθί
Βαθμολογία Αξιολόγησης			
1 έως 4	1,36%	1,54%	0,93%
5	4,97%	2,91%	9,72%
6	7,40%	4,70%	13,64%
7	17,57%	14,82%	23,93%
8	27,91%	25,91%	32,52%
9	22,77%	25,75%	15,89%
10	18,02%	24,37%	3,36%

Διάγραμμα 34: Αξιολόγηση Ανατολικής Κρήτης, νομού Ηρακλείου και νομού Λασιθίου

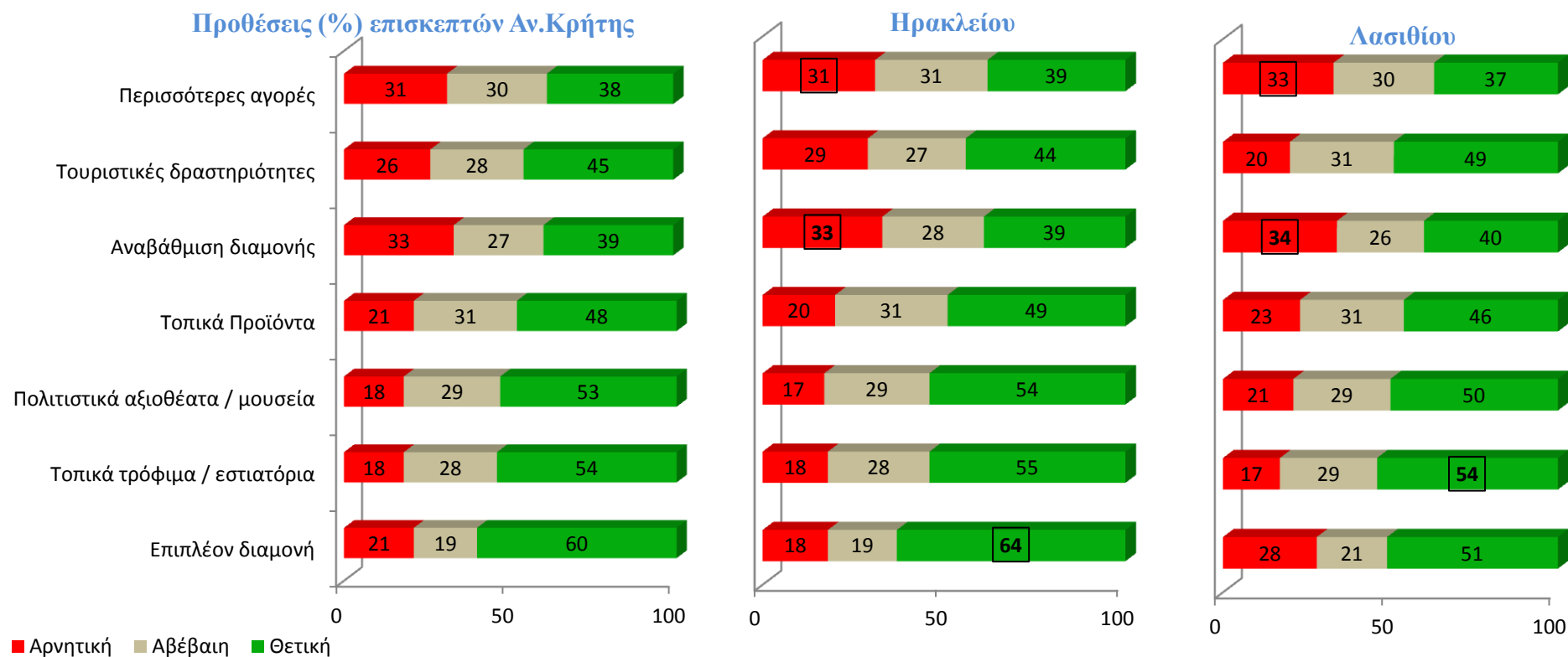
3.12. Αξιολόγηση προθέσεων ανά περιοχή

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι προθέσεις των επισκεπτών μεταξύ των δύο νομών, δεν διαφέρουν, ακολουθώντας τη γενική τάση που επικρατεί στην Ανατολική Κρήτη. Η πλειοψηφία και στις δύο περιπτώσεις είχε την πρόθεση να μείνει μία ημέρα ακόμα (είτε στο νομό Ηρακλείου (64%), είτε στο νομό Λασιθίου (51%)), θα δαπανούσε περισσότερα χρήματα για την αγορά τοπικών φαγητών και γευμάτων σε εστιατόρια, όπως επίσης έχει την πρόθεση να επισκεφτεί περισσότερα πολιτιστικά αξιοθέατα και μουσεία. Τα ποσοστά θετικών προθέσεων είναι λίγο χαμηλότερα στις περιπτώσεις που αφορούν την αγορά περισσότερων τοπικών προϊόντων και τη συμμετοχή σε εξειδικευμένες τουριστικές δραστηριότητες.

Σε κάθε περίπτωση ήταν αρκετοί εκείνοι που είχαν πρόθεση να αναβαθμίσουν το επίπεδο ποιότητας της διαμονής τους (39% θετική πρόθεση στο νομό Ηρακλείου, 40% στο νομό Λασιθίου), εμφανίζοντας ίσως μία μικρή δυσαρέσκεια, η οποία θα μπορούσε να επιβεβαιωθεί μόνο με μία επιμέρους ανάλυση των δεδομένων.

Πίνακας 13: Προθέσεις επισκεπτών ανά περιοχή (%)

Προθέσεις \ Περιοχή	Ανατολική Κρήτη			Ηράκλειο			Λασιόθι		
	Αρνητική	Αβέβαιη	Θετική	Αρνητική	Αβέβαιη	Θετική	Αρνητική	Αβέβαιη	Θετική
Μία ημέρα επιπλέον διαμονή	21	19	60	18	19	64	28	21	51
Περισσότερες δαπάνες σε τοπικά τρόφιμα / εστιατόρια	18	28	54	18	28	55	17	29	54
Επίσκεψη σε περισσότερα πολιτιστικά αξιοθέατα / μουσεία	18	29	53	17	29	54	21	29	50
Αγορά περισσότερων τοπικών προϊόντων	21	31	48	20	31	49	23	31	46
Αναβάθμιση επιπέδου ποιότητας διαμονής	33	27	39	33	28	39	34	26	40
Συμμετοχή σε εξειδικευμένες τουριστικές δραστηριότητες	26	28	45	29	27	44	20	31	49
Περισσότερες αγορές	31	30	38	31	31	39	33	30	37

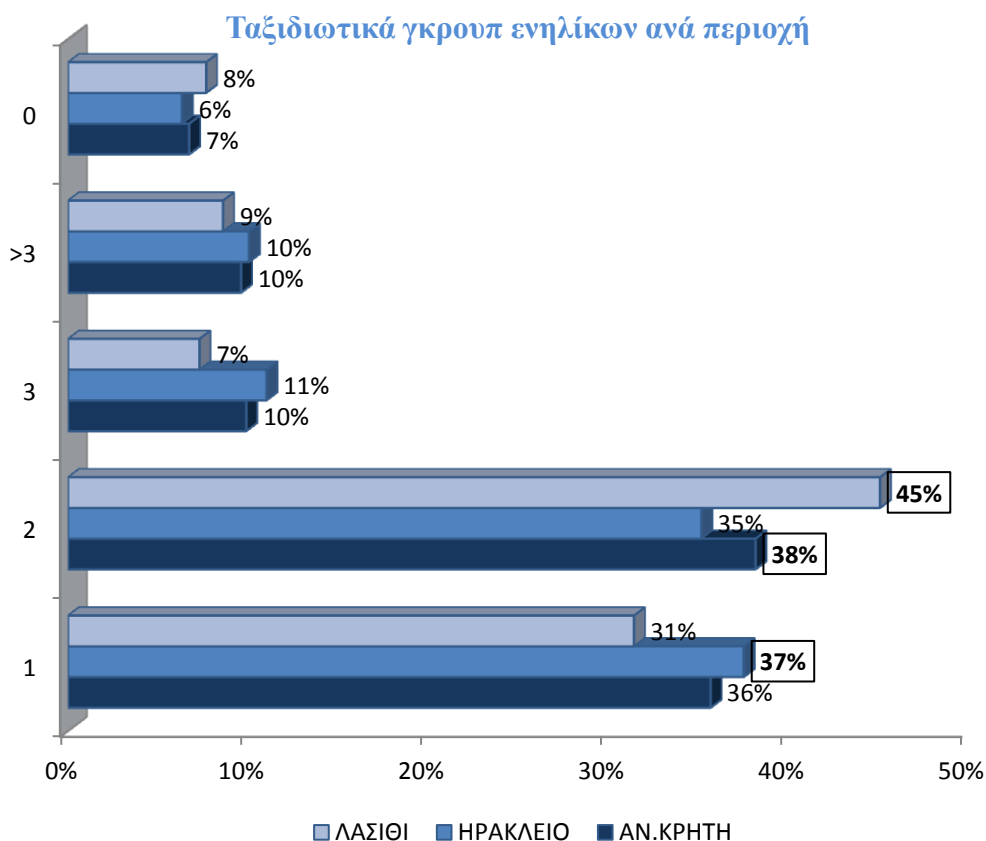
Διάγραμμα 35: Προθέσεις επισκεπτών ανά περιοχή

3.13. Ταξιδιωτικό γκρουπ ανά περιοχή

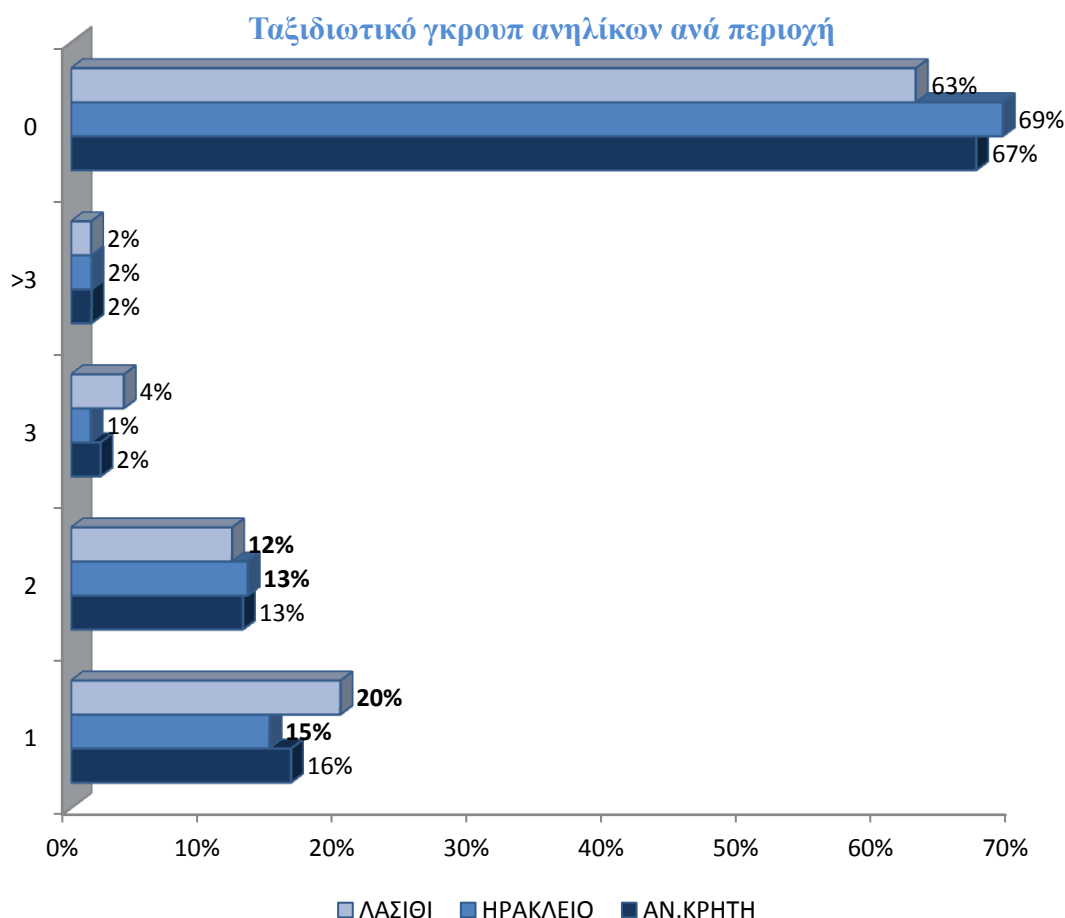
Στο νομό Ηρακλείου οι περισσότεροι επισκέπτες ταξίδευαν με παρέα ή/και με το σύντροφο/σύζυγό τους (72%). Το ποσοστό των ατόμων που ταξίδευαν με τουλάχιστον άλλα δύο άτομα είναι 45% στο Λασιθί. Τα ποσοστά εκείνων που ταξίδευαν με την οικογένεια και τα παιδιά τους είναι περίπου 31% στο Ηράκλειο και 38% στο Λασιθί.

Πίνακας 14: Ταξιδιωτικά γκρουπ ανά περιοχή

	Ενήλικες			Παιδιά		
	Αν. Κρήτη	Ηράκλειο	Λασιθί	Αν. Κρήτη	Ηράκλειο	Λασιθί
1	36%	37%	31%	16%	15%	20%
2	38%	35%	45%	13%	13%	12%
3	10%	11%	7%	2%	1%	4%
>3	10%	10%	9%	2%	2%	1%
0	7%	6%	8%	67%	69%	63%

Διάγραμμα 36: Ταξιδιωτικά γκρουπ ενηλίκων ανά περιοχή

Διάγραμμα 37: Ταξιδιωτικά γκρουπ με ανήλικους

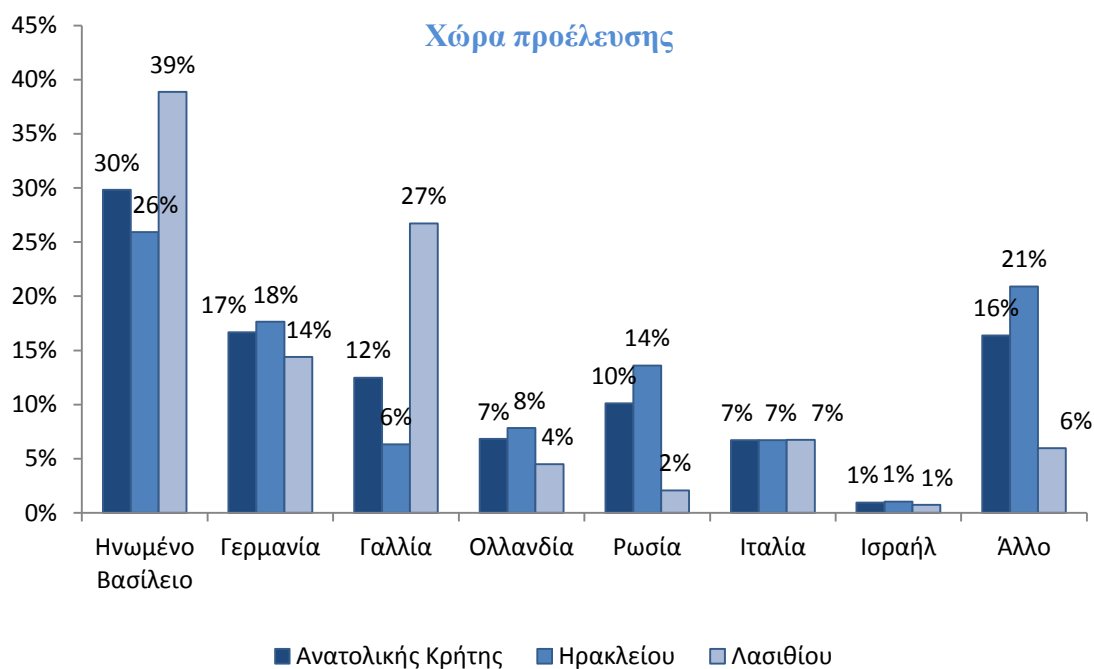
3.14. Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή

Ανεξάρτητα από την περιοχή όπου βρέθηκαν οι επισκέπτες στη διάρκεια συμμετοχής τους στην έρευνα, οι περισσότεροι σύμφωνα με τα αποτελέσματα είχαν ως χώρα μόνιμης κατοικίας το Ηνωμένο Βασίλειο. Στο Ηράκλειο είναι αρκετά υψηλά τα ποσοστά των Γερμανών (17.65%) και των Ρώσων (13.6%) επισκεπτών, ενώ στο νομό Λασιθίου ένας στους τέσσερις (4) επισκέπτες ήταν Γάλλοι. Το αντίστοιχο ποσοστό στο Ηράκλειο είναι 6.32%.

Συμπερασματικά μπορεί να αναφερθεί ότι η περιοχή της Ανατολικής Κρήτης προσελκύει κυρίως επισκέπτες από το Ηνωμένο Βασίλειο (30%), τη Γερμανία (17%), τη Γαλλία (12%) και τη Ρωσία (10%). Ουσιαστικά, τα εμπειρικά αποτελέσματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνονται από την έρευνα των Λάμπρου και Ίκκου (2017) σχετικά με τις βασικές εθνικές ομάδες επισκεπτών στη Κρήτη.

Πίνακας 15: Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή

Επισκέπτες Χώρα προέλευσης	Ανατολικής Κρήτης	Ηρακλείου	Λασιθίου
Ηνωμένο Βασίλειο	30%	26%	39%
Γερμανία	17%	18%	14%
Γαλλία	12%	6%	27%
Ολλανδία	7%	8%	4%
Ρωσία	10%	14%	2%
Ιταλία	7%	7%	7%
Ισραήλ	1%	1%	1%
Άλλο	16%	21%	6%

Διάγραμμα 38: Χώρα προέλευσης επισκεπτών ανά περιοχή

3.15. Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών ανά περιοχή

Το συνολικό δείγμα των επισκεπτών στην Αν.Κρήτη ήταν 1770 επισκέπτες. Από αυτούς οι 1235 εντοπίστηκαν στο νομό Ηρακλείου και οι 535 στο νομό Λασιθίου. Παρά τη διαφορά που υπάρχει, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών είναι παρόμοια και στις δύο περιοχές. Στο Ηράκλειο το 56% των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες και το αντίστοιχο ποσοστό στο Λασιθί ήταν 50%. Οι νέοι κάτω των 25 ετών καλύπτουν το ένα τέταρτο του δείγματος στο Ηράκλειο, ενώ στο Λασιθί το 16%. Και στους δύο νομούς η πλειοψηφία ήταν μεταξύ 26 έως 45 ετών και οι περισσότεροι ήταν παντρεμένοι και εργαζόμενοι. Στο Ηράκλειο εντοπίστηκαν μεγαλύτερα ποσοστά φοιτητών και στο Λασιθί μεγαλύτερα ποσοστά συνταξιούχων. Περίπου το ένα τρίτο των ερωτηθέντων είχαν εισόδημα μεταξύ 20.000€ έως 40.000€, παράλληλα περίπου άλλο ένα τρίτο λαμβάνει μεγαλύτερα εισοδήματα.

Πίνακας 16: Δημογραφικά χαρακτηριστικά επισκεπτών ανά περιοχή

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	Περιοχές		
	Αν. Κρήτη	Ηράκλειο	Λασιθί
Φύλο			
Άνδρας.....	45.76	43.97	49.91
Γυναίκα.....	54.24	56.03	50.09
Ηλικία			
<25.....	22.60	25.59	15.70
26-45.....	51.07	47.53	59.25
46-65.....	21.86	22.27	20.93
>65.....	4.46	4.62	4.11
Οικογενειακή κατάσταση			
Άγαμος.....	28.76	33.28	18.32
Παντρεμένος/η.....	46.55	43.72	53.08
Σε Σύμφωνο Συμβίωσης.....	12.60	10.53	17.38
Άλλο.....	12.09	12.47	11.21
Επαγγελματική κατάσταση			
Εργαζόμενος/η.....	73.28	71.17	78.13
Φοιτητής/τρια.....	13.50	16.19	7.29
Συνταξιούχος.....	8.25	6.96	11.21
Άνεργος/η.....	2.54	3.00	1.50
Άλλο.....	2.43	2.67	1.87
Ετήσιο εισόδημα			
Έως 10.000.....	13.45	14.01	12.15
10.001€ - 20.000.....	23.67	23.32	24.49
20.001€ - 40.000.....	33.79	32.96	35.70
40.001€ - 60.000.....	18.14	16.60	21.68
>60.001.....	10.96	13.12	5.98

Ενότητα 4

Ανάλυση Αποτελεσμάτων Διπλής Εισόδου ανά κατηγορία Ημερήσιας δαπάνης

4. Ανάλυση αποτελεσμάτων Διπλής Εισόδου ανά κατηγορία Ημερήσιας Κατανάλωσης

Εισαγωγή

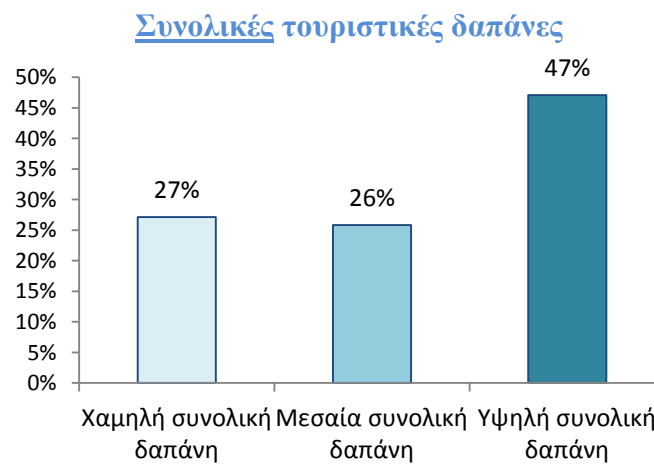
Στην παρακάτω ενότητα θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα διασταύρωσης της σχέσης των συνολικών ημερήσιων δαπανών (εξαιρείται το κόστος μεταφοράς και διαμονής) με τις υπόλοιπες μεταβλητές της έρευνας.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι αρχικές ποσοστιαίες τιμές στις κατηγορίες τουριστικών δαπανών παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα, όπου η χαμηλή συνολική δαπάνη αναφέρεται σε χρηματικά ποσά έως 400€, στη μεσαία συνολική δαπάνη ανήκουν οι επισκέπτες που κατανάλωναν μεταξύ 401€ έως 750€ και η υψηλή συνολική δαπάνη σε επισκέπτες που κατανάλωσαν περισσότερα από 750€, στη διάρκεια των διακοπών τους στην Κρήτη.

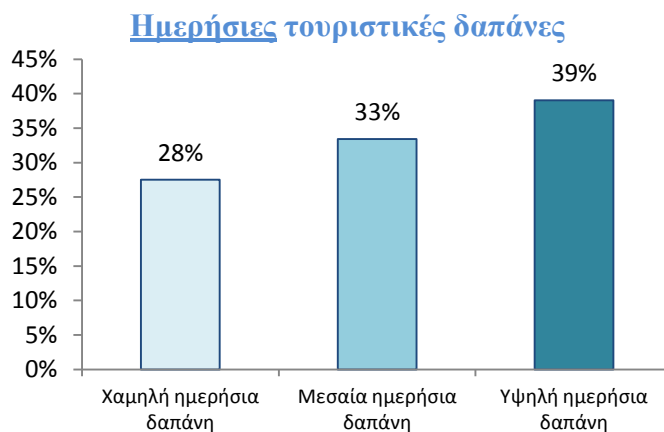
Σύμφωνα με το διάγραμμα οι περισσότεροι επισκέπτες (47%) ανήκουν στην κατηγορία υψηλών δαπανών αφού δήλωσαν ότι κατανάλωσαν ή έχουν σκοπό να καταναλώσουν περισσότερα από 750€. Το υπολειπόμενο ποσοστό επισκεπτών διακρίνεται σχεδόν ισόποσα μεταξύ της χαμηλής και της μεσαίας κατηγορίας δαπανών.

Το επόμενο διάγραμμα παρουσιάζει τα ποσοστά με βάση τον επιμέρους διαχωρισμό των αποτελεσμάτων σε

κατηγορίες **ημερήσιας** τουριστικής δαπάνης στην οποία δεν συμπεριλαμβάνεται το κόστος διαμονής και μεταφορικών. Το 28% των επισκεπτών κινήθηκε στην κατηγορία χαμηλής ημερήσιας δαπάνης έως 50€, το 33% κατανάλωνε καθημερινά από 51€ έως 100€ (μεσαία ημερήσια δαπάνη), ενώ το μεγαλύτερο

Διάγραμμα 39: Συνολικές τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη

Διάγραμμα 40: Ημερήσιες τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη

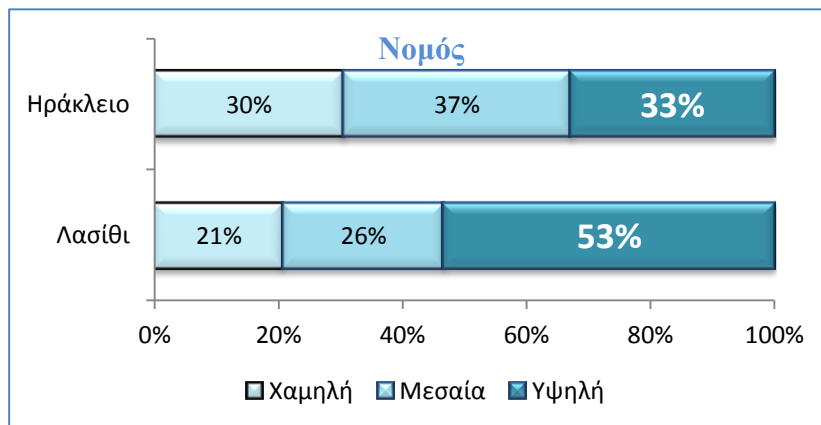
ποσοστό των επισκεπτών δήλωσε ότι καταναλώνει περισσότερα από 100€ ημερησίως (υψηλή ημερήσια δαπάνη).

Η ανάλυση των δεδομένων στη συγκεκριμένη ενότητα στηρίζεται στην παραπάνω κατηγοριοποίηση ημερήσιων δαπανών.

4.1. Σχέση ημερήσιων δαπανών και Επισκεπτόμενων Νομών

Αρχικά σύμφωνα με την έρευνα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών του νομού Λασιθίου (53%) ανήκει στην κατηγορία υψηλής ημερήσιας δαπάνης. Παρότι το ετήσιο εισόδημα των επισκεπτών μεταξύ των νομών δεν παρουσίαζε σημαντικές διαφορές, ωστόσο το ποσοστό υψηλών ημερήσιων δαπανών των επισκεπτών του νομού Ηρακλείου είναι κατά 20% μικρότερο από ότι στο Λασιθί, δηλαδή 33% ανήκει στη συγκεκριμένη κατηγορία. Επιπλέον το 30% δεν κατανάλωνε περισσότερα από 50€ ημερησίως και το 37% κατανάλωνε έως 100€. Παρατηρείται δηλαδή μια σχετική

ανομοιομορφία σχετικά με την τουριστική δαπάνη στην Ανατολική Κρήτη. Ενώ τα εισοδήματα των επισκεπτών δεν παρουσιάζουν μεγάλες

αποκλείσεις μεταξύ των 2 περιοχών,

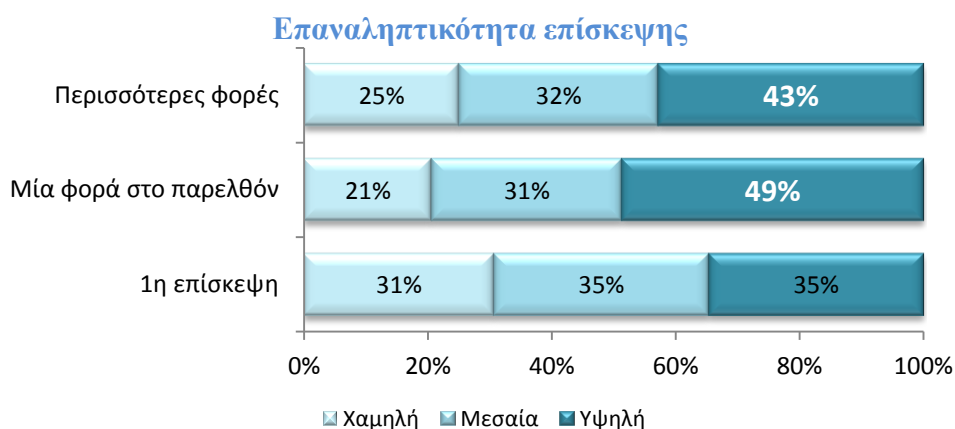
Διάγραμμα 41: Σχέση μεταξύ κατηγοριών ημερήσιας δαπάνης και Νομών

φαίνεται ότι οι επισκέπτες στο Λασιθί ξοδεύουν μεγαλύτερα ποσά σε σχέση με τους επισκέπτες στο Ηράκλειο. Αυτό το φαινόμενο μπορεί να προκύπτει είτε από τη φύση της τουριστικής δραστηριότητας στους 2 νομούς, είτε από τις δυνατότητες που προκύπτουν από την ανάπτυξη της τουριστικής οικονομίας στις 2 περιοχές (το Λασιθί να παρέχει δηλαδή περισσότερες δυνατότητες και ευκαιρίες για τους επισκέπτες σε σχέση με το Ηράκλειο).

4.2. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά Επαναληπτικότητα επίσκεψης

Εφόσον οι περισσότεροι επισκέπτες είχαν υψηλές ημερήσιες δαπάνες είναι λογικό να εμφανίζονται υψηλά ποσοστά σε αυτή την κατηγορία ανεξάρτητα από την επαναληπτικότητα της επίσκεψης στην Κρήτη. Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι περισσότεροι από εκείνους που έχουν επαναλάβει αυτό το ταξίδι (43% και 49%) καταναλώνουν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά. Ωστόσο τα ποσοστά των επισκεπτών που βρέθηκαν για πρώτη φορά στο νησί κατανέμονται ισόποσα (35%) τις κατηγορίες μεσαίας και υψηλής δαπάνης και το 31% αυτών δήλωσαν χαμηλότερη ημερήσια κατανάλωση. Αυτό αποτελεί ένα σημαντικό εύρημα που θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω δεδομένου ότι μπορεί να αποτελεί μια στρατηγική πρόκληση

για τη διαμόρφωση πολιτικών σε επίπεδο περιφέρειας (π.χ., στόχευση σε επαναλαμβανόμενους επισκέπτες στη Κρήτη).

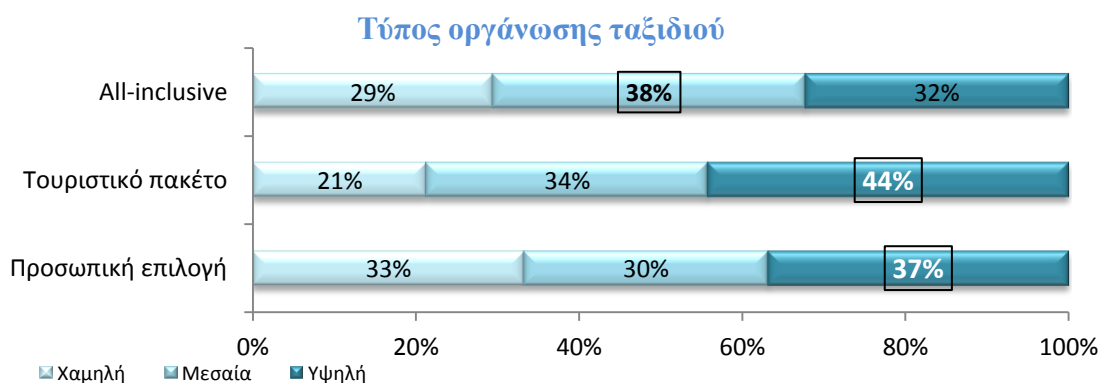

Διάγραμμα 42: Σχέση μεταξύ κατηγοριών ημερήσιας δαπάνης και επαναληπτικότητας επίσκεψης στην Κρήτη

4.3. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο οργάνωσης ταξιδιού

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών που επέλεξαν διακοπές τύπου ‘all-inclusive’ (38%) βρίσκεται στην κατηγορία μεσαίας ημερήσιας δαπάνης. Αντίστοιχα το 44% εκείνων που επέλεξαν κάποιο τουριστικό πακέτο είχε υψηλές ημερήσιες δαπάνες, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με το 37% όσων οργάνωσαν μόνοι τους αυτό το ταξίδι. Οι παραπάνω διαπιστώσεις επιβεβαιώνουν τόσο τα ευρήματα της τουριστικής βιβλιογραφίας, όσο και τα εμπειρικά αποτελέσματα που προέκυψαν σε προηγούμενα σημεία της έρευνας.

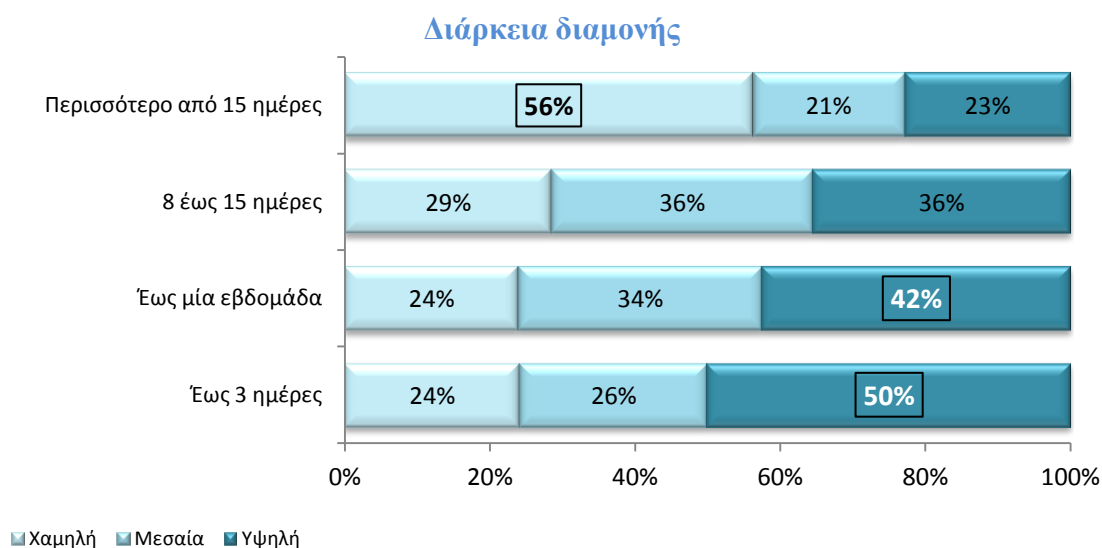
Τα αποτελέσματα σχετικά με την τουριστική δαπάνη και τον τύπο ταξιδιού στην Κρήτη επιβεβαιώνουν προηγούμενα αποτελέσματα που αναφέρουν ότι η διαφορά στη μέση ημερήσια τουριστική δαπάνη μεταξύ των δύο (2) περιοχών στην Κρήτη, παρά την ομοιότητα των εισοδημάτων των επισκεπτών σε αυτές τις δύο (2) περιοχές, μπορεί να βασίζεται στο ότι ο νομός Λασιθίου διαθέτει περισσότερα πακέτα, δραστηριότητες και δράσεις για τον επισκέπτη σε σχέση με το νομό Ηρακλείου.

Διάγραμμα 43: Κατηγορίες ημερήσιας δαπάνης ανάλογα με τον Τύπο οργάνωσης Ταξιδιού

4.4. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά διάρκεια διαμονής

Η διάρκεια διαμονής έχει άμεση επιρροή στις συνολικές δαπάνες, επομένως και στα ημερήσια έξοδα των επισκεπτών. Ενώ το 50% των επισκεπτών που έμειναν έως τρεις ημέρες στην Κρήτη είχε υψηλές ημερήσιες δαπάνες, το 56% των επισκεπτών που έμειναν περισσότερο από δεκαπέντε ημέρες ανήκει στη χαμηλότερη κατηγορία. Παρατηρώντας το διάγραμμα φαίνεται ότι όσο μεγαλύτερη διάρκεια έχει η επίσκεψη τόσο μικρότερα είναι τα ποσά που ξοδεύουν οι επισκέπτες καθημερινά. Άρα, υπάρχει μια αναμενόμενη αρνητική συσχέτιση μεταξύ διάρκειας παραμονής και τουριστικής δαπάνης.

Διάγραμμα 44: Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά διάρκεια διαμονής

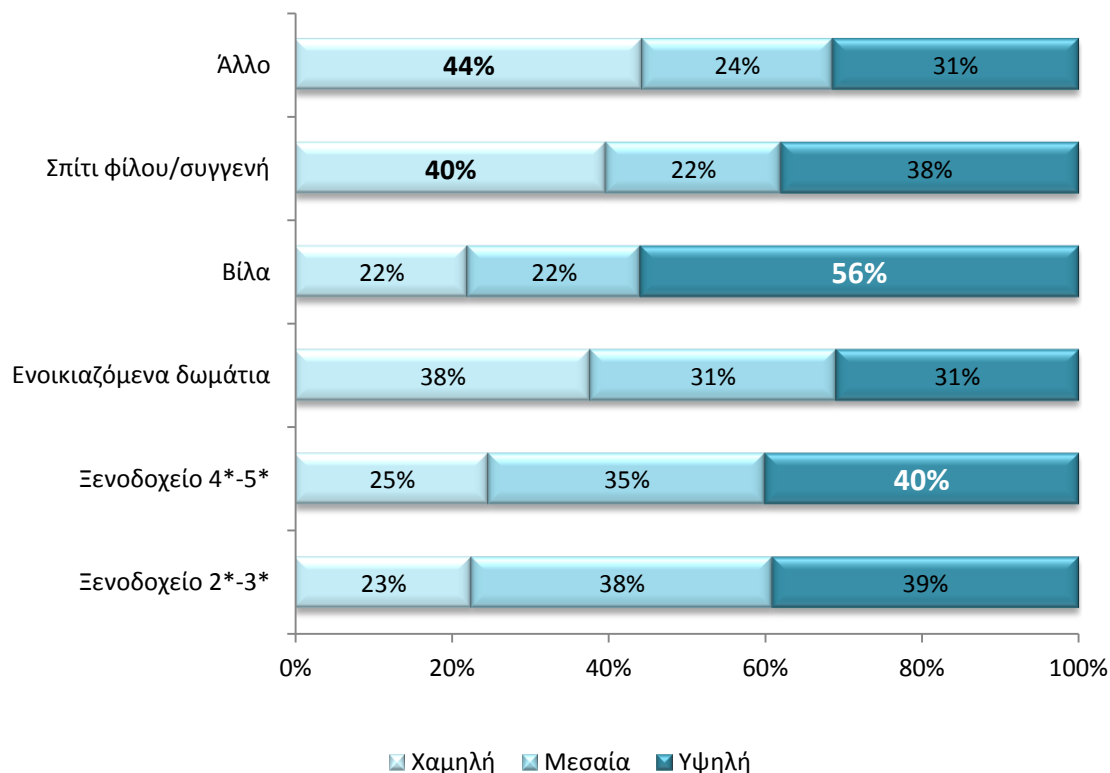
4.5. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο καταλύματος

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή της ενότητας το κόστος διαμονής δεν υπολογίζεται στις ημερήσιες δαπάνες των επισκεπτών, παρόλα αυτά η ημερήσια κατανάλωση φαίνεται να συσχετίζεται με τον τύπο του καταλύματος. Η πλειοψηφία των επισκεπτών που διέμειναν σε βίλα (56%) είχε και υψηλές ημερήσιες δαπάνες. Το ίδιο ισχύει και για όσους επέλεξαν να μείνουν σε ξενοδοχείο 4* ή 5* αστέρων (40%). Αντίθετα το 40% όσων φιλοξενήθηκαν σε σπίτι φίλου ή συγγενούς, όπως και το 44% εκείνων που επέλεξαν άλλο τύπο καταλύματος όπως camping ή τροχοβίλα, κινήθηκαν στα χαμηλότερα επίπεδα ημερήσιας δαπάνης.

Το παραπάνω αποτέλεσμα μπορεί να τεκμηριωθεί σε δύο (2) επίπεδα. Από τη μια πλευρά μια εξήγηση μπορεί να είναι ότι οι επισκέπτες που διαμένουν σε φίλους και συγγενείς ή ακόμα σε καταλύματα όπως camping ή τροχοβίλα διαφέρουν από τους υπόλοιπους επισκέπτες του προορισμού σε σχέση με τα κίνητρα της επίσκεψής τους, και αυτό να επιφέρει μια ουσιαστική αλλαγή στα κίνητρα τους. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει το ενδεχόμενο οι διαμείνοντες σε αυτά τα καταλύματα (εκτός ίσως

αυτών που μένουν σε φίλους και συγγενείς) να βρίσκονται στα χαμηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια, σε σχέση με τους υπόλοιπους επισκέπτες και αυτή η διαφοροποίηση να δικαιολογεί τη διαφορά στη μέση ημερήσια τουριστική δαπάνη.

Τύπος καταλύματος

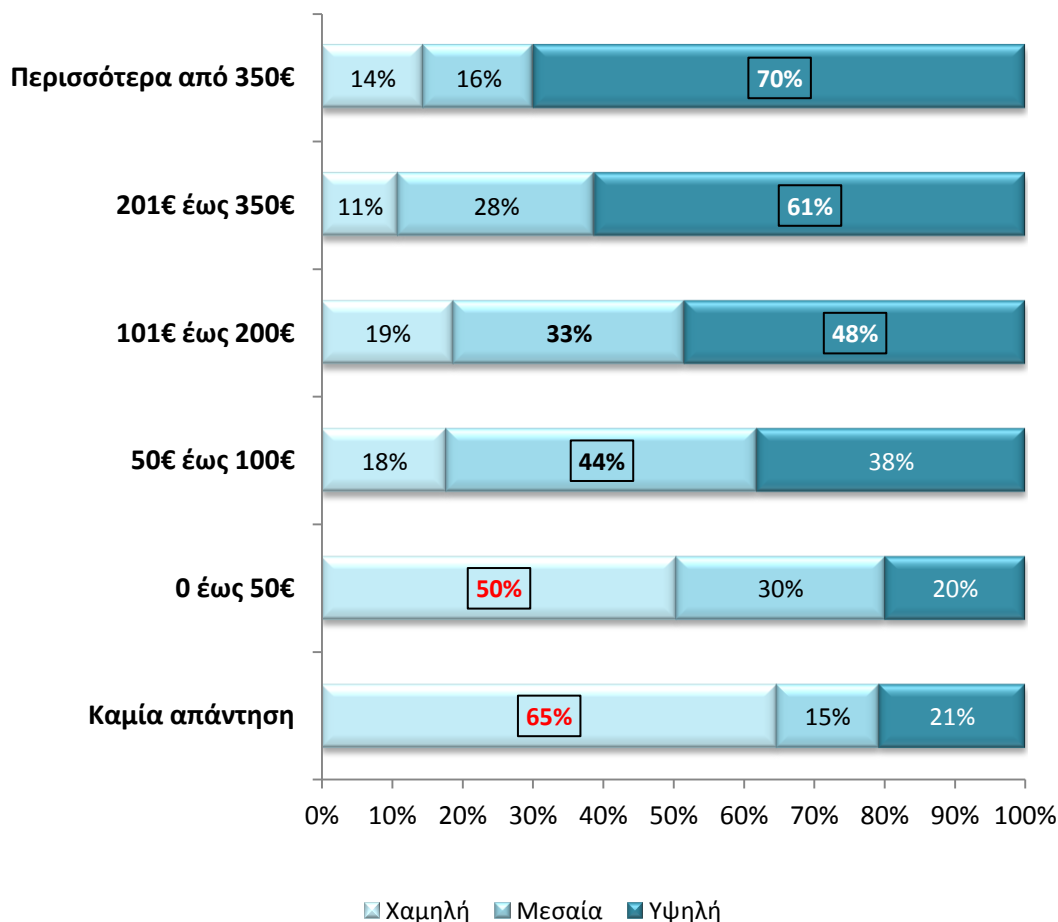

Διάγραμμα 45: Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά τύπο καταλύματος

4.6. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά κατηγορίες ημερήσιου κόστους διαμονής

Το κόστος διαμονής και οι συνολικές ημερήσιες δαπάνες σχετίζονται σχεδόν αναλογικά. Παρότι το κόστος διαμονής εξαιρείται από τις συνολικές δαπάνες, σύμφωνα με το διάγραμμα όσο μεγαλύτερο είναι το κόστος διαμονής τόσο μεγαλύτερες είναι οι συνολικές ημερήσιες δαπάνες. Ειδικότερα, το 70% όσων πλήρωναν περισσότερα από 350€ ανά ημέρα για τη διαμονή τους, κατανάλωναν ημερησίως περισσότερα από 100€. Αντίστοιχα οι μισοί από τους επισκέπτες που πλήρωναν έως 50€ για τη διαμονή τους, είχαν περίπου ισόποσες ημερήσιες δαπάνες. Τέλος, οι περισσότεροι (65%) από εκείνους που δεν έδωσαν κάποια συγκεκριμένη απάντηση, φαίνεται να ανήκουν στη χαμηλότερη κατηγορία ημερήσιας δαπάνης.

Ημερήσιο κόστος διαμονής

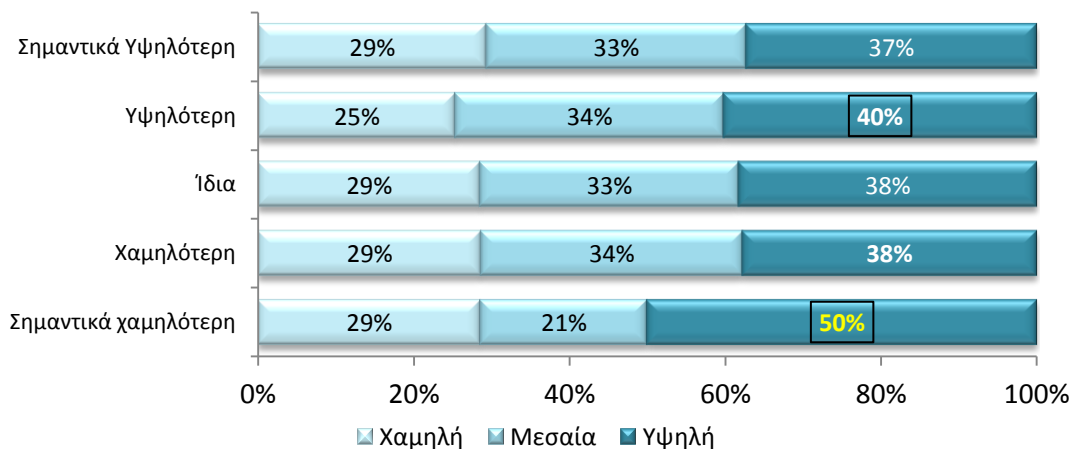

Διάγραμμα 46: Σχέση μεταξύ Ημερήσιου Κόστους Διαμονής και κατηγοριών Ημερήσιας δαπάνης

4.7. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης σχέσης ποιότητας – τιμής στην Κρήτη συνολικά

Η αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής, σε σύγκριση με άλλους παρόμοιους προορισμούς, δεν φαίνεται να επηρεάζεται από τη συνολική ημερήσια δαπάνη, αφού η κατηγορία υψηλής ημερήσιας δαπάνης λαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεξάρτητα από τις κατηγορίες αξιολόγησης. Ωστόσο το παράδοξο ήταν η περίπτωση των επισκεπτών που αξιολόγησαν αρνητικά αυτή τη σχέση, όπου ένας στους δύο ήταν επισκέπτες με υψηλές ημερήσιες δαπάνες. Κάτι αντίστοιχο ισχύει για το 40% όσων ανέφεραν ότι η σχέση «ποιότητας – τιμής» είναι καλύτερη στην Κρήτη σε σύγκριση με άλλους παρόμοιους προορισμούς.

Αξιολόγηση σχέσης "Ποιότητα - Τιμή" στην Κρήτη

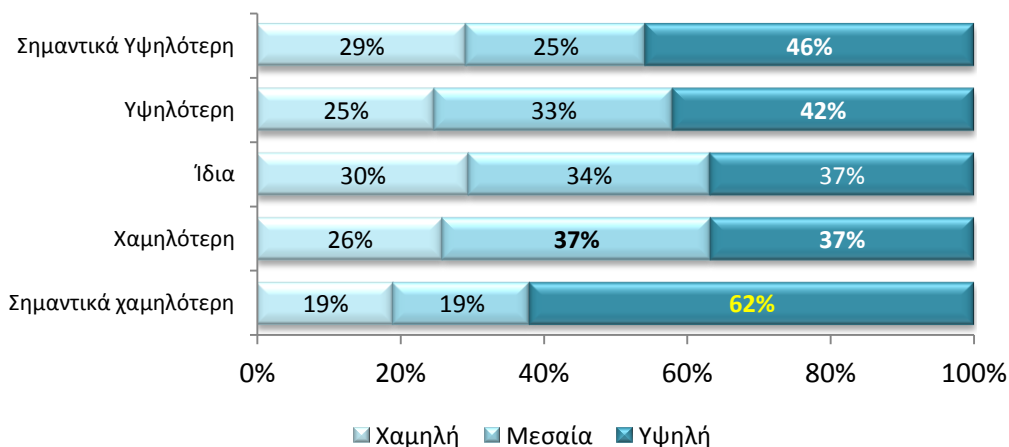

Διάγραμμα 47: Ημερήσια δαπάνη ανά Αξιολόγηση Επιπέδου Τιμών στην Κρήτη

4.8. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης σχέσης ποιότητας – τιμής στην Αν. Κρήτη

Στη μελέτη της Ανατολικής Κρήτης τα αποτελέσματα είναι παρόμοια με προηγούμενως, εμφανίζοντας τα μεγαλύτερα ποσοστά στην τρίτη κατηγορία ημερήσιων δαπανών. Περίπου ένας στους τρεις επισκέπτες που αξιολόγησαν πολύ θετικά τη σχέση «ποιότητας-τιμής» ήταν επισκέπτης με χαμηλές ημερήσιες δαπάνες, το ένα τέταρτο αυτών είχαν μέτριες δαπάνες, ενώ το 46% είχαν υψηλότερες. Αυτή τη φορά το 62% των επισκεπτών που είχαν πολύ αρνητική άποψη, ήταν επισκέπτες υψηλών ημερήσιων δαπανών. Πρακτικά αυτό ενδεχομένως να σημαίνει ότι αυτοί που ξόδεψαν πολλά χρήματα κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στη Κρήτη να είναι και αυτοί οι οποίοι είχαν τη μεγαλύτερη δυσαρέσκεια από την επίσκεψή τους στη Κρήτη.

Αξιολόγηση σχέσης "Ποιότητα - Τιμή" στην Αν. Κρήτη

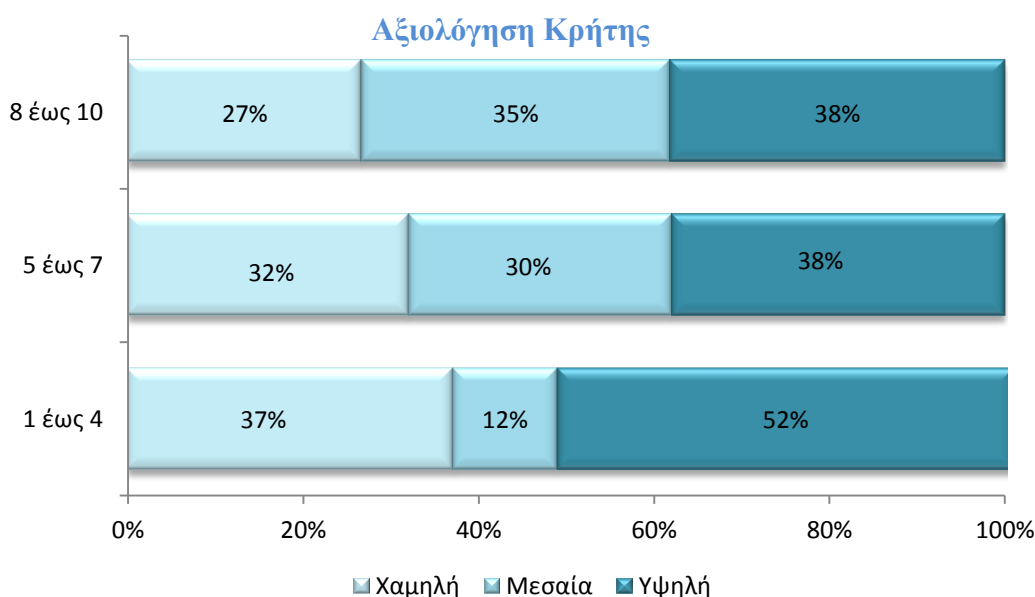

Διάγραμμα 48: Ημερήσια δαπάνη ανά Αξιολόγηση Επιπέδου Τιμών στην Ανατολική Κρήτη

Και στις δύο περιπτώσεις φαίνεται ότι εκείνοι που ξοδεύουν περισσότερα είναι ταυτόχρονα πιο αυστηροί όσο αφορά την αξιολόγησή τους. Χωρίς να συμβαίνει το αντίστροφο. Επιπλέον και στις δύο ερωτήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών χαρακτηρίζει τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης ποιότητας και προσφερόμενης τιμής παρόμοια με ό,τι συμβαίνει σε άλλους προορισμούς. Και στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις αυτή η κατηγορία επισκεπτών διανέμεται στις επιμέρους κατηγορίες δαπανών χωρίς μεγάλες διαφορές μεταξύ τους.

4.9. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης της Κρήτης

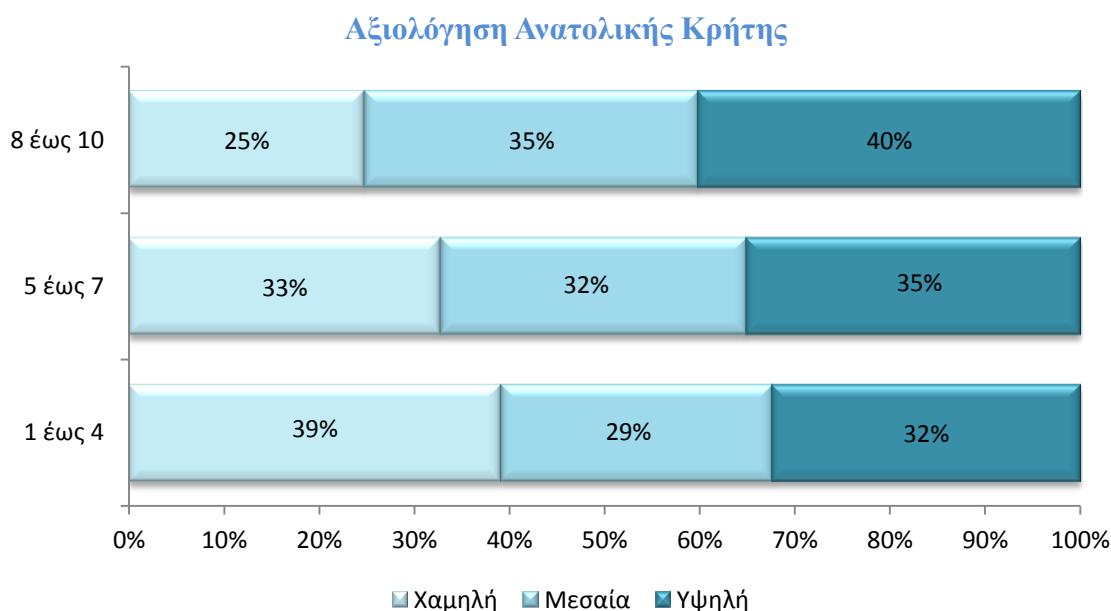
Η πλειοψηφία εκείνων που αξιολόγησαν αρνητικά την Κρήτη άνηκαν σε επισκέπτες που κατανάλωναν χρηματικά ποσά μεγαλύτερα των 100€ ημερησίως (52%). Το ίδιο συνέβη και με το 37% όσων άνηκαν στα χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης και με το 12% όσων κατανάλωναν σε μέτρια επίπεδα. Φαίνεται δηλαδή να υπάρχει μια αντίστροφη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης αξιολόγησης του προορισμού και τουριστικής δαπάνης. Όσο μειώνεται η αντιλαμβανόμενη αξιολόγηση του προορισμού, τόσο αυξάνει το ποσοστό των επισκεπτών με χαμηλά επίπεδα τουριστικής δαπάνης (από το 27% για όσους αξιολογούν τη Κρήτη πολύ χαμηλά, σε 37% σε αυτούς που αξιολογούν την επίσκεψη τους πολύ αρνητικά).

Διάγραμμα 49: Ημερήσιες δαπάνες σε σχέση με την Αξιολόγηση της Κρήτης

4.10. Κατηγορίες ημερήσιων δαπανών ανά βαθμολογία αξιολόγησης της Ανατολικής Κρήτης

Στην περίπτωση αξιολόγησης της Ανατολικής Κρήτης το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών που έκριναν πιο αυστηρά και αξιολόγησαν αρνητικά την περιοχή άνηκαν στη χαμηλή κατηγορία ημερήσιων δαπανών (39%). Αντίστοιχα, το 40% των επισκεπτών που αξιολόγησαν πολύ θετικά έως άριστα την Αν. Κρήτη είναι επισκέπτες με υψηλή ημερήσια δαπάνη. Τόσο λοιπόν στη περίπτωση της Κρήτης, όσο και της Αν. Κρήτης υπάρχει αυτή η αντίστροφη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης αξιολόγησης του προορισμού και τουριστικής δαπάνης. Όσο μειώνεται η αντιλαμβανόμενη αξιολόγηση του προορισμού, τόσο αυξάνει το ποσοστό των επισκεπτών με χαμηλά επίπεδα τουριστικής δαπάνης. Παράλληλα όμως, στη περίπτωση της Αν. Κρήτης ισχύει και το ότι όσο αυξάνεται η ικανοποίηση των επισκεπτών από την Κρήτη, τόσο μειώνεται η τουριστική τους δαπάνη.

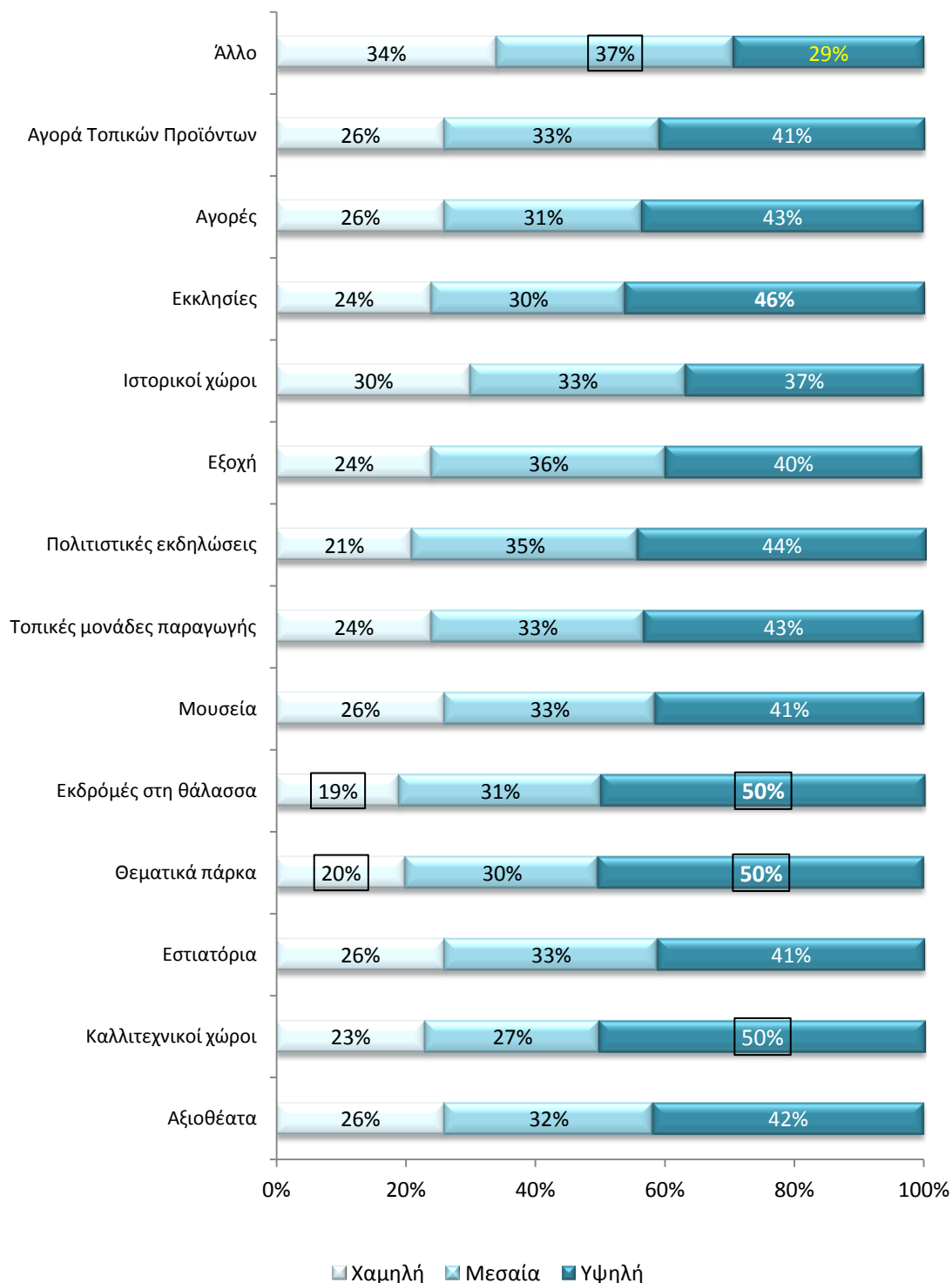

Διάγραμμα 50: Ημερήσιες δαπάνες σε σχέση με την Αξιολόγηση της Ανατολικής Κρήτης

4.11. Κατηγορίες δαπανών ανά δραστηριότητα

Οι περισσότεροι επισκέπτες που επέλεξαν τις προσφερόμενες δραστηριότητες του ερωτηματολογίου ήταν επισκέπτες που είχαν υψηλά επίπεδα ημερήσιων δαπανών. Εξαίρεση αποτελεί το ποσοστό όσων έκαναν την επιλογή «Άλλο» (όπως για παράδειγμα βόλτα στην παραλία, κολύμπι κ.ά) όπου το 37% ήταν επισκέπτες της μεσαίας κατηγορίας δαπανών, το 31% χαμηλής και μόνο το 29% άνηκε στην υψηλότερη. Επιπλέον οι εκδρομές στη θάλασσα, η επίσκεψη σε θεματικά πάρκα και καλλιτεχνικούς χώρους είναι δραστηριότητες που επέλεξε ο ένας στους δύο επισκέπτες υψηλής ημερήσιας δαπάνης και περίπου το ένα πέμπτο των επισκεπτών στα χαμηλότερα επίπεδα.

Δραστηριότητες

Διάγραμμα 51: Σχέση Ημερήσιων δαπανών και Τουριστικών Δραστηριοτήτων

4.12. Κατηγορίες δαπανών ανά Ταξιδιωτικό γκρουπ

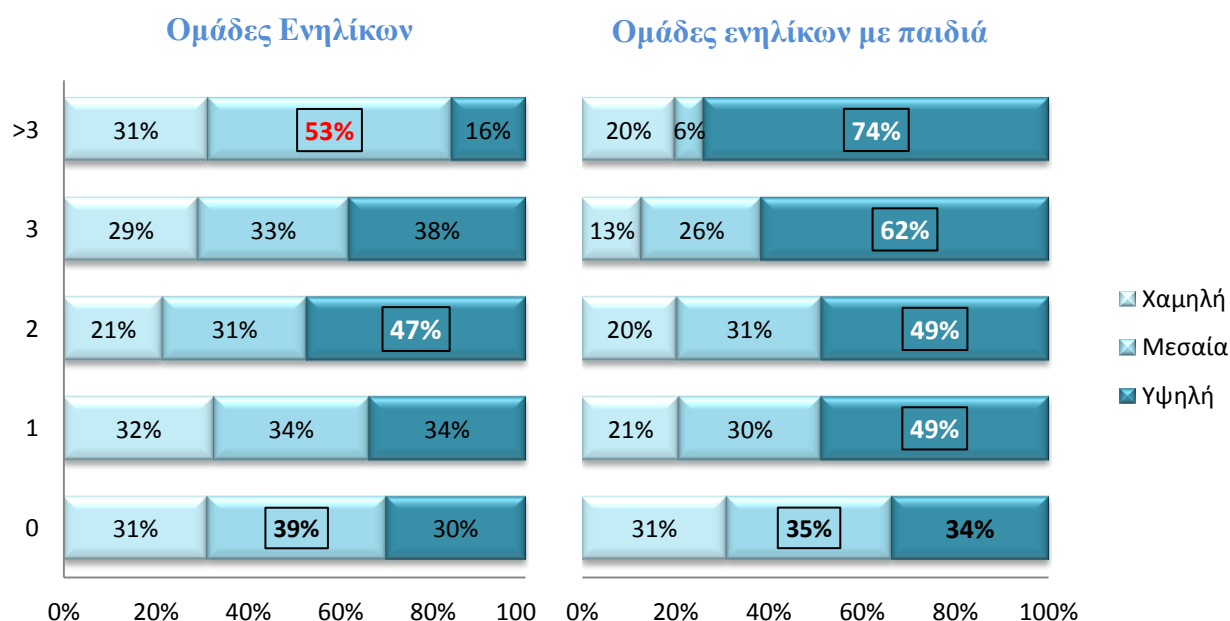
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι περισσότεροι επισκέπτες που ταξιδεύουν ατομικά καταναλώνουν μέτρια χρηματικά ποσά. Αντίστοιχα τα ποσοστά ημερήσιας δαπάνης ανεβαίνουν στην περίπτωση ατόμων που ταξιδεύουν με το σύντροφο τους ή μικρή παρέα. Καθώς ανεβαίνει ο αριθμός της ταξιδιωτικής ομάδας, παρατηρείται ότι χαμηλώνουν τα ποσά της τρίτης κατηγορίας ενώ πιο συγκεκριμένα παραπάνω από τους μισούς επισκέπτες που ταξιδεύουν με περισσότερα από τρία άτομα δαπανούν ποσά μεταξύ 50€ έως 100€ ημερησίως.

Πίνακας 17: Κατηγορίες Ταξιδιωτικών Γκρουπ και Ημερήσιας δαπάνης

	Ενήλικες			Παιδιά		
	Χαμηλή	Μεσαία	Υψηλή	Χαμηλή	Μεσαία	Υψηλή
0	31%	39%	30%	31%	35%	34%
1	32%	34%	34%	21%	30%	49%
2	21%	31%	47%	20%	31%	49%
3	29%	33%	38%	13%	26%	62%
>3	31%	53%	16%	20%	6%	74%

Από την άλλη πλευρά τα μεγαλύτερα ποσοστά των ομάδων επισκεπτών που αποτελούνται και από παιδιά ανήκουν στην κατηγορία υψηλών ημερήσιων δαπανών και μάλιστα όσο αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό που ανήκει στη συγκεκριμένη κατηγορία.

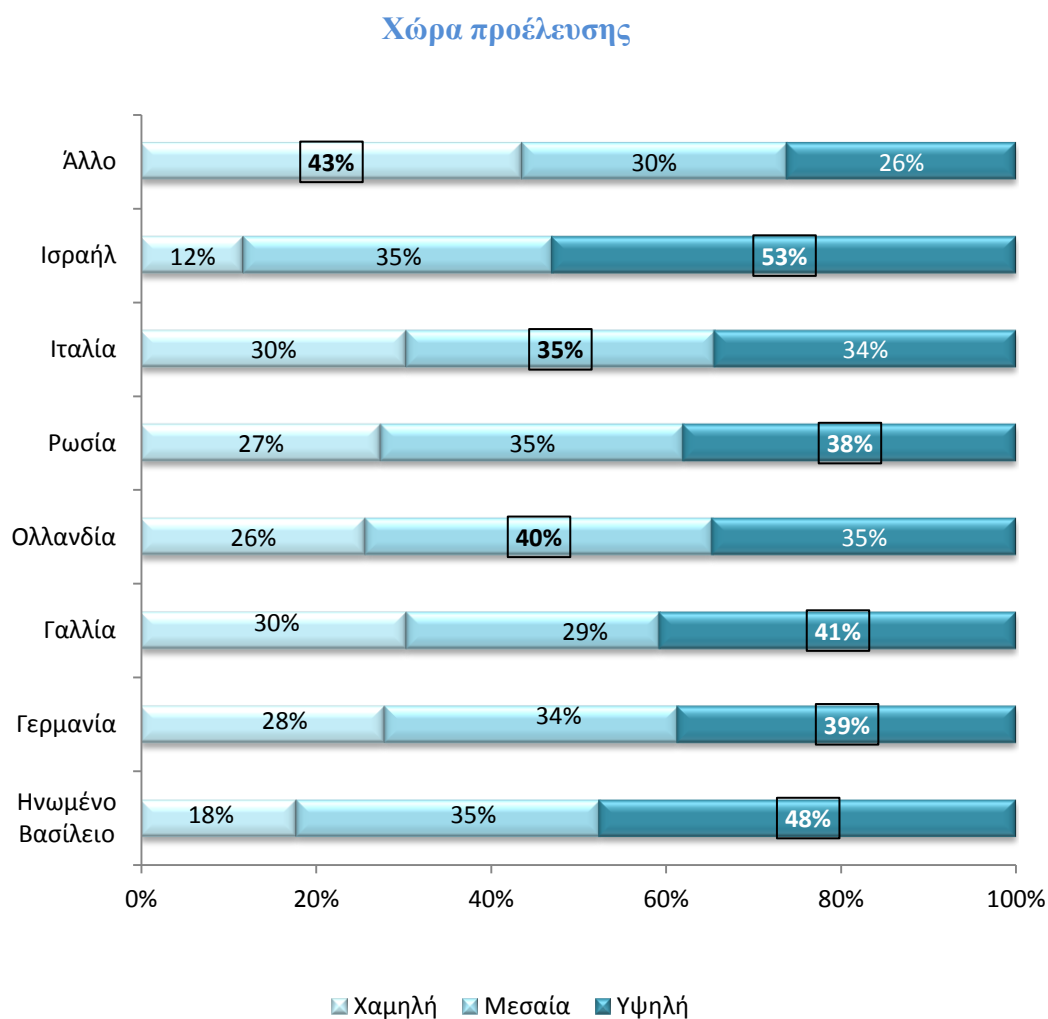
Τα παραπάνω αποτελέσματα παρουσιάζονται διαγραμματικά παρακάτω.

Διάγραμμα 52: Ημερήσια δαπάνη ανάλογα με τον αριθμό ατόμων στο ταξιδιωτικό γκρουπ

4.13. Κατηγορίες ημερήσιας δαπάνης ανά Χώρα προέλευσης επισκεπτών

Σχεδόν ένας στους δύο Βρετανούς επισκέπτες (48%) ανήκουν στην κατηγορία υψηλής ημερήσιας δαπάνης και λίγο μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρούνται στην ομάδα επισκεπτών από το Ισραήλ (53%). Επίσης οι περισσότεροι επισκέπτες που προέρχονται από τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Ρωσία κινήθηκαν στην ίδια κατηγορία δαπανών με 39%, 41% και 38% αντίστοιχα. Οι περισσότεροι Ολλανδοί επισκέπτες όπως και οι επισκέπτες από την Ιταλία κατανάλωναν μεταξύ 50€ έως 100€ ημερησίως ενώ η πλειοψηφία των επισκεπτών που προέρχονταν από άλλες χώρες είχαν χαμηλότερες ημερήσιες δαπάνες.

Διάγραμμα 53: Ημερήσιες δαπάνες ανάλογα με τη χώρα προέλευσης

4.14. Σχέση μεταξύ δημογραφικών χαρακτηριστικών και ημερήσιας τουριστικής δαπάνης

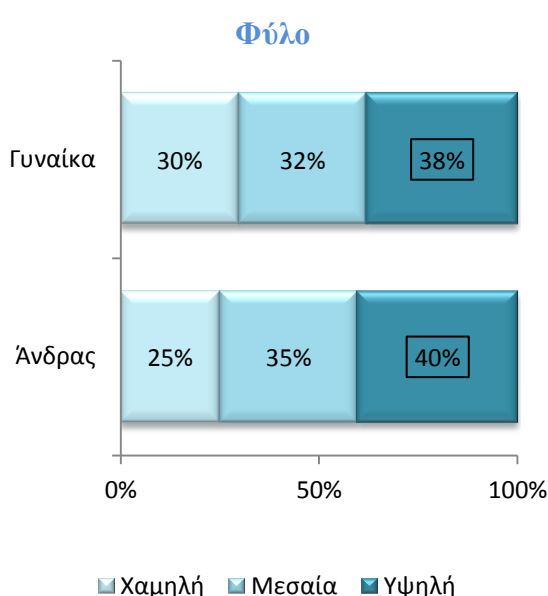
Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η σχέση μεταξύ δημογραφικών χαρακτηριστικών ανά κατηγορία ημερήσιας δαπάνης.

Πίνακας 18: Σχέση μεταξύ Δημογραφικών χαρακτηριστικών και ημερήσιας τουριστικής δαπάνης

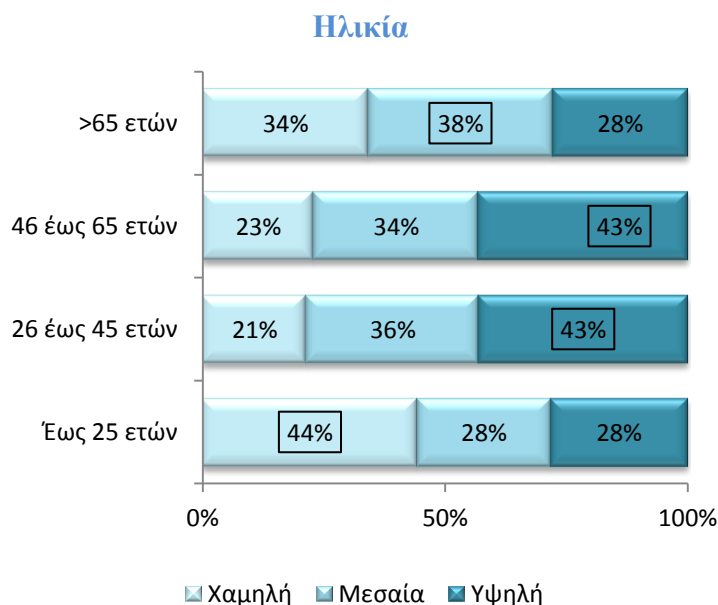
Δημογραφικά χαρακτηριστικά	Κατηγορίες δαπανών		
	Χαμηλή	Μεσαία	Υψηλή
Φύλο			
Ανδρας.....	25%	35%	40%
Γυναίκα.....	30%	32%	38%
Ηλικία			
<25.....	44%	28%	28%
26-45.....	21%	36%	43%
46-65.....	23%	34%	43%
>65.....	34%	38%	28%
Οικογενειακή κατάσταση			
Άγαμος.....	39%	32%	30%
Παντρεμένος/η.....	19%	35%	46%
Σε Σύμφωνο Συμβίωσης.....	32%	28%	40%
Άλλο.....	30%	39%	31%
Επαγγελματική κατάσταση			
Εργαζόμενος/η.....	23%	35%	42%
Φοιτητής/τρια.....	53%	25%	22%
Συνταξιούχος.....	23%	36%	40%
Άνεργος/η.....	40%	29%	31%
Άλλο.....	30%	28%	42%
Ετήσιο εισόδημα			
Έως 10.000.....	42%	30%	28%
10.001€ - 20.000.....	32%	35%	33%
20.001€ - 40.000.....	25%	35%	41%
40.001€ - 60.000.....	20%	34%	46%
>60.001.....	23%	29%	47%

Το 40% των ανδρών και το αντίστοιχο 38% των γυναικών κατανάλωναν ποσά μεγαλύτερα των 100€ ανά ημέρα. Οι νέοι έως 25 ετών δεν καταναλώνουν περισσότερα από 50€ ημερησίως ενώ στις επόμενες ηλικιακές ομάδες, τα μεγαλύτερα ποσοστά ανήκουν στην υψηλή κατηγορία. Μία ακόμα ενδιαφέρουσα παρατήρηση εμφανίζεται στην περίπτωση των επισκεπτών άνω των 65 ετών όπου το μεγαλύτερο

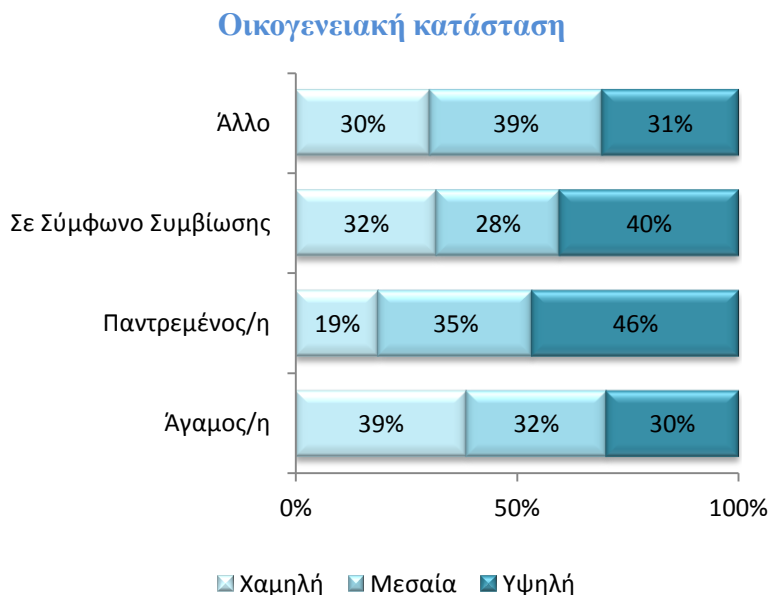
ποσοστό τους (38%) ανήκει στη μεσαία κατηγορία. Οι περισσότεροι άγαμοι επισκέπτες (39%) έχουν χαμηλή ημερήσια δαπάνη, ωστόσο το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει στις περιπτώσεις των επισκεπτών που είναι παντρεμένοι ή σε σύμφωνο συμβίωσης (46% και 40% αντίστοιχα).

Διάγραμμα 54: Ημερήσια δαπάνη & Φύλο

Διάγραμμα 55: Ημερήσια δαπάνη & Ηλικία

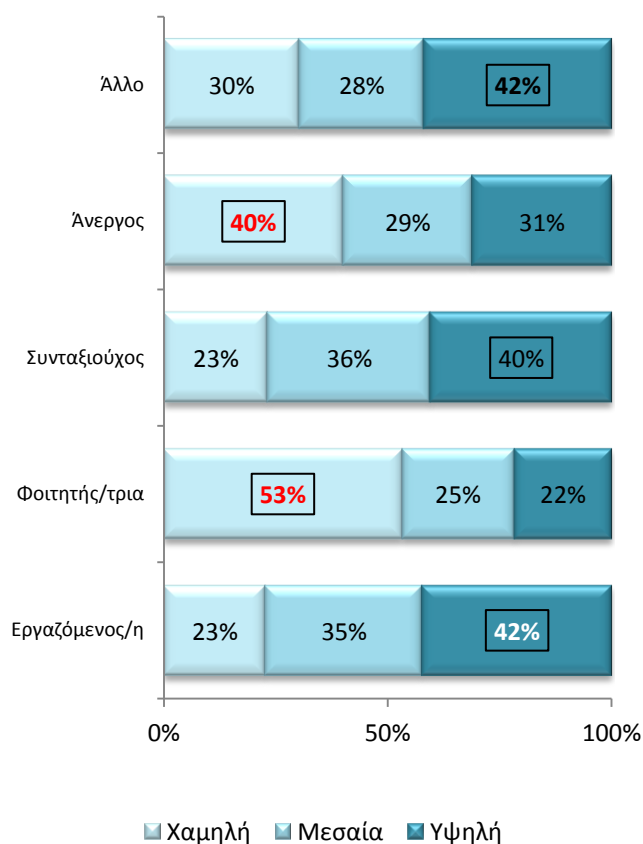
Διάγραμμα 56: Ημερήσια δαπάνη & Οικογενειακή κατάσταση

Όπως ήταν αναμενόμενο οι φοιτητές και οι άνεργοι δεν δαπανούν πολλά χρήματα ημερησίως, αφού δεν έχουν ένα σταθερό ή υψηλό εισόδημα για αυτό τα μεγαλύτερα ποσοστά τους ανήκουν στην πρώτη κατηγορία. Επιπρόσθετα οι περισσότεροι

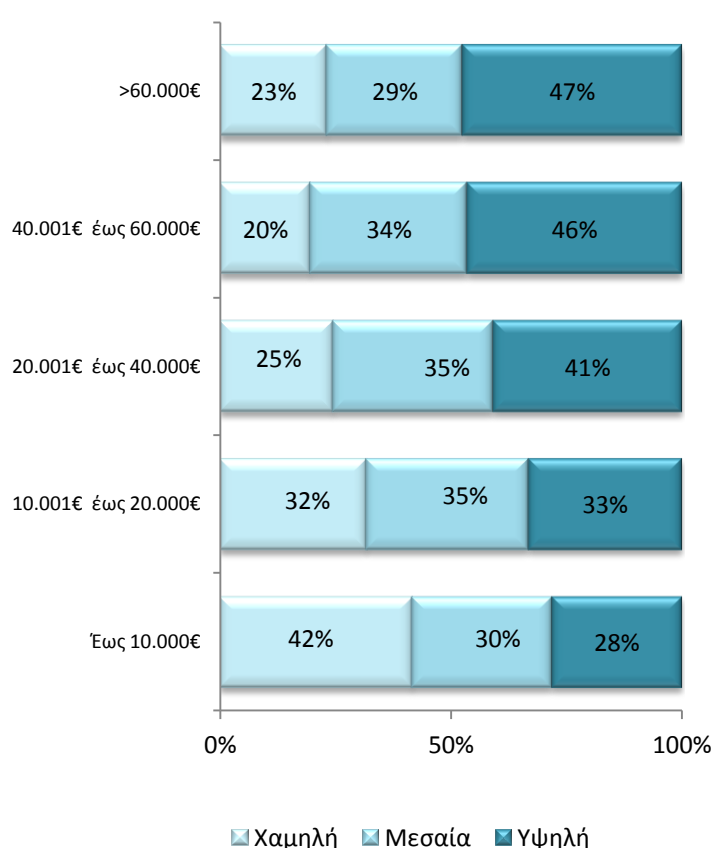
εργαζόμενοι (42%), οι περισσότεροι συνταξιούχοι (40%) όπως και οι υπόλοιποι επισκέπτες (42%) καταναλώνουν περισσότερα από 100€ ανά ημέρα.

Τέλος, με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας παρατηρείται ότι όσο μεγαλώνει το ετήσιο εισόδημα, τόσο αυξάνονται και τα ποσά ημερήσιας δαπάνης. Με αυτόν τον τρόπο φαίνεται ότι όσοι έχουν χαμηλό ετήσιο εισόδημα έως 10.000€ καταναλώνουν χαμηλότερα χρηματικά ποσά (42%), οι περισσότεροι από τους επισκέπτες που έχουν εισόδημα έως 20.000€ (35%) κινούνται στην επόμενη κατηγορία ημερήσιας δαπάνης, ενώ στις ομάδες επισκεπτών με μεγαλύτερα εισοδήματα το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στην τρίτη κατηγορία υψηλής ημερήσιας δαπάνης.

Επαγγελματική κατάσταση

Εισόδημα

Διάγραμμα 57: Ημερήσια δαπάνη & Επαγγελματική κατάσταση

Διάγραμμα 58: Ημερήσια δαπάνη & Εισόδημα

Ενότητα 5

Εξωτερική Πιστοποίηση Εμπειρικών Αποτελεσμάτων Έρευνας

5. Εξωτερική πιστοποίηση Εμπειρικών αποτελεσμάτων έρευνας

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μία προσπάθεια τεκμηρίωσης της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος της συγκεκριμένης έρευνας, πέρα από την παράθεση των ποσοστών για κάθε μια από τις ερωτήσεις που βρίσκονται στο ερωτηματολόγιο των επισκεπτών της Περιφέρειας Κρήτης, και την αναφορά – σχολιασμό των αποτελεσμάτων.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτού του είδους η εργασία | άσκηση γίνεται μέσω της σύγκρισης αποτελεσμάτων από προγενέστερες έρευνες (ίδιας φύσης). Με αυτόν τον τρόπο, το σκεπτικό είναι ότι εάν τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών είναι συγκρίσιμα με τα αποτελέσματα που προκύπτουν στη παρούσα έρευνα, τότε είναι λογικό να υποθέσουμε ότι το δείγμα μας είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού των τουριστών στην Κρήτη. Για αυτό το σκοπό, συγκρίναμε τα αποτελέσματα της δικής μας έρευνας με πέντε (5) προγενέστερες έρευνες, οι οποίες ήταν γνωστές σε εμάς την στιγμή που ολοκληρώνονταν αυτή η έκθεση. Αυτές ήταν οι παρακάτω:

- Αποστολάκης, Α., Κουργιαντάκης, Μ., Δήμου, Ε., Βισκαδουράκη, Ι. (2017), «Καταγραφή της τουριστικής ζήτησης στην Κρήτη», Εργαστήριο Τουρισμού και Επιχειρηματικότητας, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Αποστολάκης, Α., Δήμου, Ε., Κουργιαντάκης, Μ., Ξανθός, Γ., Βισκαδουράκη, Ι., Κατάκη, Μ. (2017), «Εκπόνηση Μελέτης Προορισμού για την Προώθηση του Ηρακλείου ως Τουριστικός Προορισμός», Εργαστήριο Τουρισμού και Επιχειρηματικότητας, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Ζερβάκης Δ., Ζαχαριουδάκης Ι., (2017), «Έρευνα για τα Έξυπνα Ξενοδοχεία στην Κρήτη», Πτυχιακή Εργασία Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων (Ηράκλειο), Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Μπαουράκης Γ., Ζοπουνίδης, Κ., Δράκος, Π., Αγγελάκης, Γ., Σταματάκη, Ε., Μανθούλης, Γ., Ατσαλάκης, Γ. (2015), «Ο Τουρισμός στη Δυτική Κρήτη, Μέσω των Διεθνών Αεροπορικών Αφίξεων», Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ), Χανιά
- Ματσατσίνης Ν., κ.ά., (2008), «Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη», Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης – Εργαστήριο Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Συστημάτων Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων, Χανιά

Από την ανάλυση και σύγκριση των αποτελεσμάτων των παραπάνω μελετών με την παρούσα, προκύπτουν τα παρακάτω:

Σε σχέση με την **ηλικιακή σύνθεση** του δείγματος της παρούσας έρευνας, φαίνεται ότι γενικά υπάρχει μια αντιστοιχία στα ποσοστά των επισκεπτών στις νέες ηλικίες

(π.χ. έως 25 ετών), στους επισκέπτες μεταξύ 46 έως 65 ετών, και στους μεγαλύτερους σε ηλικία επισκέπτες (65 ετών και πάνω). Γενικά, τα ποσοστά της παρούσας έρευνας είναι πιο κοντά σε αυτά που παρουσιάζονται στην έρευνα του ΤΕΙ Κρήτης (2017). Ακόμα πιο κοντά είναι τα αποτελέσματα που αφορούν την **οικογενειακή κατάσταση** των επισκεπτών καθώς με μόνη απόκλιση το ποσοστό των νυμφευμένων που αναφέρεται στη μελέτη της Περιφ. Κρήτης (2017), τα υπόλοιπα αποτελέσματα στις υπόλοιπες μελέτες που είχαν συμπεριλάβει τη συγκεκριμένη ερώτηση, ήταν σχεδόν πανομοιότυπα. Το ίδιο ακριβώς μοτίβο επαναλαμβάνεται και στην περίπτωση της **επαγγελματικής κατάστασης**, όπου τα ποσοστά στις επιμέρους κατηγορίες στις τρεις (3) μελέτες ήταν σχεδόν τα ίδια.

Προχωρώντας παραπέρα, οι συγκρίσεις μεταξύ των μελετών που έχουν δημοσιευτεί μας δίνουν μια περιορισμένη δυνατότητα για συγκρίσεις δεδομένου ότι οι κατηγορίες των **εισοδηματικών κατηγοριών** έχουν ορισθεί κατά το δοκούν και έτσι δεν είναι δυνατόν να συγκριθούν μεταξύ τους τα αποτελέσματα. Παρόλα αυτά, μια γρήγορη ματιά στα εμπειρικά αποτελέσματα καταδεικνύει ότι με εξαίρεση τα αποτελέσματα των χαμηλών εισοδηματικών κατηγοριών που αναφέρονται στη μελέτη του Πολυτεχνείου Κρήτης (2008), είναι σχεδόν τα ίδια. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση των υψηλότερων εισοδηματικών κατηγοριών, με τα ποσοστά της παρούσας έρευνας να αναφέρουν ένα μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τις υπόλοιπες έρευνες.

Σε αντίθεση με τα δεδομένα που παρουσιάζονται μέχρι τώρα και αφορούν την ηλικιακή σύνθεση, την οικογενειακή και επαγγελματική κατάσταση και την εισοδηματική κατάσταση των επισκεπτών και όπου παρατηρείται μια γενικότερη σύμπτωση μεταξύ των μελετών, εντούτοις τα αποτελέσματα που αφορούν τη σύνθεση του **ταξιδιωτικού γκρουπ** και του **αριθμού των παιδιών** που συνοδεύουν το ταξιδιωτικό γκρουπ φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Σε σχέση με τη **χώρα προέλευσης** των επισκεπτών, η έρευνα του Πολυτεχνείου Κρήτης (2008) μπορεί να θεωρηθεί ως άμεσα συγκρίσιμη δεδομένου ότι και αυτή, όπως και η παρούσα έρευνα, διαχωρίζει το δείγμα σε Ηράκλειο και Λασιθί. Είναι ενδιαφέρον ότι τα ποσοστά είναι άμεσα συγκρίσιμα στις δύο μελέτες, τόσο όσο αφορά το Ηράκλειο όσο και το Λασιθί. Και στις δύο μελέτες προκύπτει ότι η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι κυριότερες αγορές για το Ηράκλειο, ενώ στην περίπτωση του Λασιθίου οι Γάλλοι και οι Βρετανοί αποτελούν τις μεγαλύτερες εθνικές ομάδες επισκεπτών.

Όσο αφορά την **επαναληπτικότητα της επίσκεψης** των ερωτώμενων στη Κρήτη (εάν είχαν δηλαδή επισκεφτεί την Κρήτη για πρώτη ή περισσότερες φορές), η ανάλυση των συγκριτικών αποτελεσμάτων στον παρακάτω πίνακα, δηλώνει ότι το δείγμα μας μάλλον περιέχει περισσότερους επισκέπτες που έρχονται στην Κρήτη για πρώτη φορά σε σχέση με αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα | που αναφέρουν οι υπόλοιπες έρευνες στη Κρήτη. Το ίδιο ισχύει και για τους επισκέπτες που έχουν έλθει στην

Κρήτη για περισσότερες από μία, φορές στο παρελθόν, μόνο που σε αυτή την περίπτωση φαίνεται να είναι πιο κοντά στα στοιχεία που αναφέρει η μελέτη του ΤΕΙ Κρήτης (ΤΕΙΚ, 2017). Το ίδιο συμβαίνει και για αυτούς που έχουν επισκεφτεί την Κρήτη για μία μόνο φορά στο παρελθόν, μόνο που σε αυτή την περίπτωση τα αποτελέσματα είναι πιο κοντά στη μελέτη των Αποστολάκη κ.α. (2017) για την Περιφέρεια Κρήτης.

Όσο αφορά τη **διάρκεια παραμονής** των επισκεπτών στην Κρήτη, τα αποτελέσματα της μελέτης φαίνεται να επιβεβαιώνονται από τις άλλες προγενέστερες έρευνες. Πιο συγκεκριμένα, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων φαίνεται ότι υπάρχει συμφωνία σχετικά με το ποσοστό των επισκεπτών που έρχονται στην Κρήτη για μέχρι 3 μέρες. Το ίδιο σε γενικές γραμμές ισχύει και για τους επισκέπτες που έρχονται για μια εβδομάδα. Τα ποσοστά των ερωτώμενων που έχουν επιλέξει να παραμείνουν για παραπάνω από δύο (2) εβδομάδες στην Κρήτη είναι ακόμα πιο κοντινά μεταξύ των επιμέρους μελετών. Όλες οι μελέτες συγκλίνουν ότι το ποσοστό των επισκεπτών στην Κρήτη που επιλέγουν να παραμείνουν για παραπάνω από 1 εβδομάδα κυμαίνεται μεταξύ 50% με 55% του συνόλου των επισκεπτών. Σχεδόν δηλαδή 1 στους 2 επισκέπτες στην Κρήτη παραμένει για 1 με 2 εβδομάδες στο νησί.

Σχετικά με το **είδος τουριστικού καταλύματος** που επιλέγουν για τη διαμονή τους, τα αποτελέσματα είναι σχεδόν όμοια στις τρεις από τις μελέτες που περιλαμβάνουν αυτή την ερώτηση. Με μόνη εξαίρεση τη διαφορά που υπάρχει στα ποσοστά των ενοικιαζόμενων δωματίων με τις άλλες δύο μελέτες, τα υπόλοιπα ποσοστά είναι σχεδόν τα ίδια.

Ολοκληρώνοντας, υπάρχουν τρεις κατηγορίες ερωτήσεων από τις οποίες μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα. Καταρχήν όσο αφορά τις **τουριστικές δαπάνες**, η παρούσα μελέτη είναι άμεσα συγκρίσιμη με τη μελέτη Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων (ΜΑΙΧ) από τους Μπαουράκη κ.α. (2015). Τα ποσοστά στις επιμέρους κατηγορίες αν και όχι ίδια, παρουσιάζουν πολλή μικρές διαφορές, ενώ και η μελέτη από τους Αποστολάκη κ.α. (2017) για την Περιφέρεια Κρήτης παρουσιάζει αρκετά κοντινά ποσοστά. Η σύγκριση των δυο παραπάνω μελετών σε σχέση με τα **επίπεδα τιμών** στην Κρήτη σε σχέση με άλλους τουριστικούς προορισμούς δείχνει ότι τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι σχεδόν όμοια με αυτά που βρέθηκαν στη μελέτη των Μπαουράκη κ.α. (2017). Τέλος, αναφορικά με την **αξιολόγηση της Κρήτης** ως τουριστικό προορισμό και οι τρεις μελέτες που αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα αναφέρουν σχεδόν τα ίδια ποσοστά και στις τρεις κατηγορίες.

Συνοψίζοντας, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τη παρούσα μελέτη και τα αποτελέσματα που προέκυψαν, επιβεβαιώνουν την εξωτερική ποιότητα και αξιοπιστία του δείγματος μας. Με μόνες εξαιρέσεις τα στοιχεία που έχουν να κάνουν με τη διάρκεια παραμονής (που έχουν οι επισκέπτες στην Κρήτη, καθώς και το μέγεθος/σύσταση του ταξιδιωτικού γκρουπ) όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές

παρουσιάζουν είτε μικρές διαφορές μεταξύ τους, είτε είναι οι ίδιες οι αναφορές, προσδίδοντας έτσι μια νότα εξωτερικής επιβεβαίωσης.

Πίνακας 19: Αποτελέσματα άλλων ερευνών

	Περιφέρεια Κρήτης (2018)	Περιφέρεια Κρήτης (2017)	ΤΕΙ Κρήτης (2017)	Ζερβάκης, Ζαχαριουδάκης (2017)	ΜΑΙΧ (2015)	Πολυτεχνείο Κρήτης (2008)
Τοποθεσία διενέργειας έρευνας	Αν. Κρήτη, ν.Ηρακλείου, ν.Λασιθίου	Διεθνής αερολιμένας Ηρακλείου, κεντρικές πόλεις & σημεία	Διεθνής αερολιμένας "Ν. Καζαντζάκης"	Διεθνής αερολιμένας "Ν. Καζαντζάκης"	Διεθνής αερολιμένας "Γ.Δασκαλογιάννης"	Διεθνείς Αερολιμένες "Ν. Καζαντζάκης" "Γ. Δασκαλογιάννης"
Δείγμα	1770	2146	679	500	4000	1576
Ηλικιακή Σύνθεση δείγματος	Έως 25: 23% 26-45: 51% 46-65: 22% 65+: 4%	Έως 25: 17% 26-45: 38% 46-65: 36% 65+: 9%	Έως 25: 22% 26-45: 46% 46-65: 26% 65+: 6%	Έως 25 :21% 26-45:40% 46-65:30% 65+: 9%	16-24:13% 25-44:37% 45-54: 22% 55-64:19% 65+: 9%	Έως 24: 25% 25-34: 23% 35-44: 22% 45-60: 26% 60+: 4%
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος/η:29% Παντρεμένος/η: 47% Σύμφ.Συμβίωσης:13% Άλλο: 11%	Άγαμος/η:25% Παντρεμένος/η: 51% Σύμφ.Συμβίωσης:14% Άλλο: 10%	Άγαμος/η: 28% Παντρεμένος/η: 41% Σύμφ.Συμβίωσης:20% Άλλο: 11%	Άγαμος/η:25% Παντρεμένος/η: 46% Σύμφ.Συμβίωσης:18% Άλλο: 11%	---	---
Επαγγελματική κατάσταση	Εργαζόμενοι:73% Συνταξιούχοι: 8% Φοιτητές: 13% Άλλο: 6%	Εργαζόμενοι:77% Συνταξιούχοι: 11% Φοιτητές: 9% Άλλο: 3%	---	---	Εργαζόμενοι:72.5% Συνταξιούχοι: 9.5% Φοιτητές: 10% Άλλο: 8%	---

Εισόδημα	Έως 10.000€:13% 10.000€-20.000€: 24% 20.001€-40.000€: 34% 40.001€-60.000€: 18% 60.000€+: 11%	Έως 10.000€:13% 10.000€-20.000€: 16% 20.001€-40.000€: 26% 40.001€-60.000€: 22% 60.000€+: 23%	Έως 10.000€:15% 10.000€-20.000€: 15% 20.001€-40.000€: 24% 40.001€-60.000€: 26% 60.000€+: 20%	Έως 10.000€: 10% 10.001-20.000€:13% 20.001-40.000€:27% 40.001-60.000€:17% 60.000+:23%	<18.000€: 9% 18.001€-30.000€:15% 30.001€-45.000€:17% 45.000€-60.000€:18% 60.001€-80.000€:15% 80.001€-100.000€:12% 100.000€+:14%	Έως 15.000€: 25% 15.001€-30.000€: 28% 30.001€-50.000€: 27% 50.001€-70.000€: 11% 70.000€+: 9%
Μέγεθος/Σύνθεση Ταξιδιωτικού Γκρουπ	Μόνος: 7% Ζευγάρι: 36%, Οικογένεια/παιδιά/ Παρέα:57%	Μόνος: 7% Ζευγάρι: 60%, Οικογένεια/παιδιά:19%, Παρέα: 14%	Μόνος:12% Ζευγάρι:52% Οικογένεια/παιδιά:23% Παρέα: 13%	---	Μόνος: 3% Ζευγάρι:50% Οικογένεια/παιδιά:36% Παρέα:11%	Μόνος: 3% Οικογένεια:62% Παρέα: 35%
Αριθμός παιδιών	0: 67% 1: 16% 2: 13% 3: 2% >3: 2%	---	---	---	1: 37% 2: 42% 3: 13% >3: 8	---

Χώρα προέλευσης	Ηράκλειο: <u>Γερμανία:</u> 18% HB: 26% <u>Γαλλία:</u> 6% <u>Ιταλία:</u> 7% <u>Ολλανδία:</u> 8% <u>Ρωσία:</u> 14% <u>Άλλο:</u> 21% Λασιίθι: <u>Γερμανία:</u> 14% HB: 39% <u>Γαλλία:</u> 27% <u>Ιταλία:</u> 8% <u>Ολλανδία:</u> 4% <u>Ρωσία:</u> 2% <u>Άλλο:</u> 21%	<u>Γερμανία:</u> 13% <u>Ηνωμένο Βασίλειο:</u> 50% <u>Γαλλία:</u> 6% <u>Ιταλία:</u> 4% <u>Άλλο:</u> 27%	<u>Γερμανία:</u> 23% <u>Ηνωμένο Βασίλειο:</u> 18% <u>Γαλλία:</u> 12% <u>Ιταλία:</u> 9% <u>Άλλο:</u> 38%	---	---	Ηράκλειο: <u>Γερμανία:</u> 18% HB: 18% <u>Γαλλία:</u> 9% <u>Ιταλία:</u> 8% <u>Ολλανδία:</u> 13% <u>Άλλο:</u> 34% Λασιίθι: <u>Γερμανία:</u> 15% HB: 20% <u>Γαλλία:</u> 29% <u>Ιταλία:</u> 8% <u>Άλλο:</u> 28%
Συχνότητα διακοπών		<u>Μία:</u> 30%, <u>Δύο:</u> 39%, <u>Έως τρεις:</u> 21%, <u>Περισσότερες:</u> 10%	<u>Μία:</u> 29%, <u>Δύο:</u> 42%, <u>Έως τρεις:</u> 20%, <u>Περισσότερες:</u> 9%	---	---	---
Επαναληπτικότητα επίσκεψης	Κρήτη <u>Πρώτη φορά:</u> 61% <u>Μία φορά:</u> 20% <u>Περισσότερες φορές:</u> 19%	Κρήτη <u>Πρώτη φορά:</u> 51% <u>Μία φορά:</u> 22% <u>Περισσότερες φορές:</u> 27%	Κρήτη <u>Πρώτη φορά:</u> 50% <u>Μία φορά:</u> 31% <u>Περισσότερες φορές:</u> 19%	---	Χανιά: <u>Ναι:</u> 54%, <u>Όχι:</u> 46%	Κρήτη <u>Πρώτη φορά:</u> 36% <u>Μία φορά:</u> 27% <u>Δύο φορές:</u> 10% <u>Περισσότερες φορές:</u> 27%

Διάρκεια παραμονής (ημέρες)	Έως 3: 3% Έως 1 εβδομάδα: 47% 8-15: 4% 15+: 6% Ηράκλειο: Καμία: 28% Έως 3:18% Έως 1 εβδ.:34% 8-15:19% 15+: 1%	Κρήτη Έως 3: 5% Έως 1 εβδομάδα: 45% 7+: 50%	Κρήτη Έως 3:11% Έως 1 εβδ.:38% 7+: 51% Ηράκλειο: Ημερήσια επίσκεψη:50% Έως 3:31% Έως 1 εβδ.:11% 7+: 8%	---	Έως 1 εβδομάδα: 66% 8-15: 30% 15+: 4%	Έως 6: 5% Έως 1 εβδ.: 40% 8-13: 24% 2 εβδ.: 22% >2 εβδ.: 9%
Είδος Τουριστικού καταλύματος	Ξενοδοχείο: 68% Ενοικ.Δωμάτια: 14% Βίλα: 7%, Φιλοξενία: 7% Άλλο: 4%	---	---	---	Ξενοδοχείο: 66% Ενοικ.Δωμάτια: 26% Βίλα: 4% Φιλοξενία: 3% Άλλο: 1%	Ξενοδοχείο:67% Ενοικ.Δωμάτια: 28% Φιλοξενία:2%, Άλλο:3%
Δαπάνες	Συνολικές: <250€: 11% <400€:15% <600€: 19% <750€: 7% <900€: 9% 900€+: 38% Ημερήσιες: <50€:26% <100€:33% <200€:27% <350€:8% 350€+:2% ΔΓ/ΔΑ:2%	---	---	---	<250€: 13% <400€:18% <600€: 20% <750€: 13% <900€: 13% 1000€+: 25%	<u>Συνολική μέση ατομική δαπάνη:</u> 477€ (Ηράκλειο: 492±20€ & Λασιθί: 484±33€) <u>Μέση ημερήσια δαπάνη:</u> 50€ (Ηράκλειο: 51±2€ & Λασιθί: 51±3€)
Σύγκριση Κρήτης (επίπεδο τιμών)	Φθηνότερα: 38% Παρόμοια: 51% Ακριβότερα:11%	---	---	---	Φθηνότερα: 33% Παρόμοια: 60% Ακριβότερα: 7%	---
Αξιολόγηση Κρήτης	Θετική: 91% Ουδέτερη: 6% Αρνητική: 3%	Θετική: 94% Ουδέτερη: 3% Αρνητική: 3%	Θετική: 94% Ουδέτερη: 3% Αρνητική: 3%	---	---	---

Συμπεράσματα

Το προφίλ των επισκεπτών προσδίδει στην Ανατολική Κρήτη, το χαρακτηρισμό ενός οικογενειακού τουριστικού προορισμού, που σημαίνει ότι η ομάδα στόχου που έχει θέσει η Περιφέρεια είναι σωστή. Από την άλλη μεριά παρατηρείται ότι υπάρχει η ανάγκη εύρεσης μίας στρατηγικής με στόχο οι επισκέπτες να επιθυμούν να επαναλάβουν την επίσκεψή τους στην Κρήτη περισσότερες φορές, αφού παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αρνητικές αντιλήψεις από ένα μικρό ποσοστό επισκεπτών (10%), γενικά η Κρήτη χαρακτηρίζεται ως ένας προορισμός που δεν παρουσιάζει διαφορές μεταξύ της αντιλαμβανόμενης ποιότητας και της προσφερόμενης τιμής, σε σύγκριση με άλλους παρόμοιους για τον κάθε επισκέπτη προορισμούς. Αυτό σημαίνει ότι οι προσδοκίες των περισσότερων, ισορροπούν με τα όσα αντιλαμβάνονται κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους. Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι επισκέπτες είχαν την πρόθεση να μείνουν μία ημέρα επιπλέον στην Αν. Κρήτη, κάτι που συνάδει στο συμπέρασμα ότι εκτός από το ότι καλύφθηκαν οι προσδοκίες τους είχαν ταυτόχρονα μία θετική εμπειρία από την επίσκεψή τους.

Η επιλογή τουριστικού πακέτου, είτε αυτό αναφέρεται σε all inclusive, είτε και σε άλλες επιπρόσθετες υπηρεσίες, διευκολύνει τους επισκέπτες ώστε να συνδυάσουν υπηρεσίες που προσφέρονται σε καλύτερη (χαμηλότερη) τιμή σε σχέση με την κατανάλωσή τους μεμονωμένα. Η χρήση λοιπόν των τουριστικών πακέτων επηρεάζει άμεσα τις τουριστικές δαπάνες στη διάρκεια της διαμονής.

Η διάρκεια παραμονής των επισκεπτών στην Ανατολική Κρήτη, συμβαδίζει με τον τύπο ταξιδιού που επιλέγουν οι επισκέπτες της Κρήτης γενικά. Ωστόσο εμφανίζεται μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ διάρκειας παραμονής και τουριστικής δαπάνης, δηλαδή όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια παραμονής, τόσο μικρότερη είναι η ημερήσια τουριστική δαπάνη. Αν και οι περισσότεροι επισκέπτες διαμένουν για μία σχετικά μεγάλη διάρκεια (περισσότερο από επτά ημέρες), ωστόσο οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν είναι περιορισμένες. Η εικόνα των αποτελεσμάτων φανερώνει ότι οι επισκέπτες δεν έχουν ολοκληρωμένη πληροφόρηση σχετικά με τις προσφερόμενες δραστηριότητες σε κάθε περιοχή. Αυτό σε συνδυασμό με τη χρήση τουριστικών πακέτων αποτελούν τους κυριότερους λόγους για τους οποίους οι επισκέπτες δεν επιλέγουν να μεγεθύνουν το εύρος των δραστηριοτήτων τους, άρα και να καταναλώσουν περισσότερο.

Πιο συγκεκριμένα η περιοχή του νομού Λασιθίου φαίνεται να φημίζεται για την προσφορά τουριστικών πακέτων, εν αντιθέσει με το νομό Ηρακλείου που φαίνεται να εξειδικεύεται κυρίως σε πακέτα *all-inclusive*. Τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν πόλο έλξης για την πλειοψηφία των επισκεπτών σε κάθε περιοχή, δηλαδή τους συνταξιούχους στο Λασιθί και τους φοιτητές στο Ηράκλειο. Ίσως αυτό αποτελεί έναν από τους λόγους που οι επισκέπτες στο Ηράκλειο έχουν χαμηλότερη ημερήσια δαπάνη σε σχέση με τους επισκέπτες του νομού Λασιθίου. Η διαφορά στις ημερήσιες δαπάνες, μπορεί να οφείλεται όχι τόσο στα εισοδήματα που φαίνονται παρόμοια,

αλλά στη φύση της τουριστικής δραστηριότητας και στην ανάπτυξη της τουριστικής οικονομίας στην κάθε περιοχή.

Αν και υπάρχουν κάποιες μικρές διαφορές μεταξύ ημερήσιων δαπανών και κόστους διαμονής, ωστόσο δεν φαίνεται να είναι τόσο σημαντικές. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το ποσοστό των επισκεπτών που έχουν πολύ υψηλά κόστη διαμονής ταυτίζεται σχεδόν με το ποσοστό εκείνων που έχουν πολύ υψηλές ημερήσιες δαπάνες και αυτό δείχνει ότι υπάρχει κάποιου είδους συσχέτιση με τον τύπο καταλύματος.

Στην περιοχή της Ανατολικής Κρήτης, τα ξενοδοχεία συνεχίζουν να μονοπωλούν το τουριστικό ενδιαφέρον, παρότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει αύξηση της προσφοράς των εναλλακτικών τύπων τουριστικών καταλυμάτων όπως τα Airbnb. Ειδικότερα, περίπου ένας στους τρεις επισκέπτες επέλεξε να μείνει σε ξενοδοχεία 4* και 5* και η πλειοψηφία τους φαίνεται να διέθεσε ένα αξιοσέβαστο χρηματικό ποσό μεταξύ 101€ με 200€ για κάθε διανυκτέρευση. Η συγκεκριμένη τιμή παραμένει αρκετά υψηλή, παρότι δεν είναι ξεκάθαρο αν η μέση δαπάνη αφορά ένα ή περισσότερα άτομα.

Ο νομός Λασιθίου φαίνεται να προσφέρει περισσότερα πακέτα, δραστηριότητες και δράσεις για τον επισκέπτη σε σχέση με το νομό Ηρακλείου ή οι επισκέπτες του νομού είναι περισσότερο δραστήριοι.

Μέσω των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται τα πιο έντονα προβλήματα των περιοχών από τα οποία τα κυριότερα είναι η έλλειψη ή ο μη ικανοποιητικός αριθμός των προσφερόμενων δραστηριοτήτων για τους επισκέπτες αλλά και οι υποδομές της κάθε περιοχής. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά έλαβαν πολύ υψηλά ποσοστά αρνητικών αξιολογήσεων. Οι υποδομές και ειδικότερα το οδικό δίκτυο είναι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τους επισκέπτες, λαμβάνοντας τη μεγαλύτερη αρνητική κριτική σε σχέση με τους υπόλοιπους παράγοντες / χαρακτηριστικά. Το οδικό δίκτυο αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα για την περιοχή αρκετό καιρό, για αυτό θα πρέπει να συνεχίσουν να γίνονται προσπάθειες για την περεταίρω βελτίωσή του.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η έλλειψη κεντρικής υποστήριξης με τη μορφή διαρθρωτικών επενδύσεων που θα συμβάλουν στη βελτίωση των υποδομών του νησιού, επηρεάζει πολύ αρνητικά την εικόνα της περιοχής, ενώ παράλληλα φαίνεται ότι οι μεγάλες και κεντρικές δράσεις δεν καταφέρνουν να έχουν περιφερειακό χαρακτήρα και σχεδιασμό.

Συμπερασματικά οι τουριστικές δαπάνες εκτός από την εισοδηματική κλίμακα, σχετίζονται επιμέρους με τη διάρκεια παραμονής (αρνητική συσχέτιση), τον τύπο του καταλύματος (θετική συσχέτιση), την επαναληπτικότητα της επίσκεψης (θετική συσχέτιση) και τον αριθμό των μελών της ταξιδιωτικής ομάδας (αρνητική σχέση). Ειδικότερα όσο αφορά την ταξιδιωτική ομάδα, ενώ όσο αυξάνεται ο αριθμός των ενήλικων μελών οι ημερήσιες τουριστικές δαπάνες παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, σε ομάδες που ταξιδεύουν με παιδιά συμβαίνει το ακριβός αντίθετο, δηλαδή όσο

περισσότερα παιδιά έχει μία ομάδα τόσο μεγαλύτερες είναι οι ημερήσιες τουριστικές δαπάνες. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται αντίστροφη σχέση με την αξιολόγηση, εφόσον οι επισκέπτες που ξοδεύουν περισσότερα είναι ταυτόχρονα και πιο αυστηροί στην αξιολόγησή τους, δείχνοντας ότι η εμπειρία τους δεν ταυτίστηκε απόλυτα με τις προσδοκίες τους, φανερώνοντας μία δυσαρέσκεια. Παράλληλα συμβαίνει και το αντίστροφο, δηλαδή όσοι δείχνουν ικανοποιημένοι, είναι άτομα τα οποία έχουν χαμηλές τουριστικές δαπάνες και ίσως χαμηλότερες προσδοκίες.

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω το κυριότερο συμπέρασμα είναι ότι η Περιφέρεια επιτυγχάνει το στόχο της εστίασης στην ταυτότητα ενός οικογενειακού προορισμού, αφού οι οικογένειες συμβάλουν περισσότερο στην οικονομία της. Παρόλα αυτά, η βελτίωση των υποδομών και η διαμόρφωση και η αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων δραστηριοτήτων είναι τομείς που θα λειτουργούσαν θετικά ως προς την ικανοποίηση περισσότερων επισκεπτών και ταυτόχρονα ως πόλοι έλξης επαναλαμβανόμενων επισκεπτών.

Βιβλιογραφία

- Αποστολάκης, Α., Κουργιαντάκης, Μ., Δήμου, Ε., Βισκαδουράκη, Ι. (2017), «Καταγραφή της τουριστικής ζήτησης στην Κρήτη», Εργαστήριο Τουρισμού και Επιχειρηματικότητας, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Αποστολάκης, Α., Δήμου, Ε., Κουργιαντάκης, Μ., Ξανθός, Γ., Βισκαδουράκη, Ι., Κατάκη, Μ. (2017), «Εκπόνηση Μελέτης Προορισμού για την Προώθηση του Ηρακλείου ως Τουριστικός Προορισμός», Εργαστήριο Τουρισμού και Επιχειρηματικότητας, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Ζερβάκης Δ., Ζαχαριουδάκης Ι., (2017), «Έρευνα για τα Έξυπνα Ξενοδοχεία στην Κρήτη», Πτυχιακή Εργασία Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων (Ηράκλειο), Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης
- Λάμπρου Ε., Ίκκος Α., (2017), «Ανάλυση Εισερχόμενου Τουρισμού ανά Περιφέρεια και Αγορά. Ποιός Πάει πού; Πόσο Μένει; Πόσα ξοδεύει;», ΣΕΤΕ Intelligence, Αθήνα
- Ματσατσίνης Ν., κ.ά., (2008), «Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη», Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης – Εργαστήριο Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Συστημάτων Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων, Χανιά
- Μπαουράκης Γ., Ζοπουνίδης, Κ., Δράκος, Π., Αγγελάκης, Γ., Σταματάκη, Ε., Μανθούλης, Γ., Ατσαλάκης, Γ. (2015), «Ο Τουρισμός στη Δυτική Κρήτη, Μέσω των Διεθνών Αεροπορικών Αφίξεων», Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ), Χανιά
- Eurobarometer (2016), “Quality of Life in European Cities 2015”, *Flash Eurobarometer Survey No. 419*, European Commission: Brussels
- Saayman A., Saayman M., (2008), “Determinants of Inbound Tourism to South Africa”, *Tourism Economics*, Vol. 14 (1), pp. 81 – 96
- Stabler M., Papatheodorou M., Sinclair T., (2009), “*The Economics of Tourism*”, Routledge: London